

Dalībvalstu tiesības

Katrai Eiropas Savienības (ES) dalībvalstij ir savas tiesības un tiesiskā sistēma. Dalībvalstu tiesības aptver gan dalībvalsts mērogā piemērojamus tiesību aktus (jeb valsts tiesības, kas ir piemērojamas visā attiecīgās dalībvalsts teritorijā), gan tikai konkrētos apgabalos, reģionos vai pilsētās piemērojamus tiesību aktus.

Dalībvalstis publicē tiesību aktus savās oficiālajās valodās, un tie ir juridiski saistoši tikai šajās valodās. Tikai informācijai daži dalībvalstu tiesību akti var būt pieejami arī vienā vai vairākās citās valodās, kas nav dalībvalstu oficiālās valodas.

Datubāzes

Vairākumam dalībvalstu ir valsts datubāzes, kurās tās publicē valsts tiesību aktus — lai iegūtu plašāku informāciju, izvēlieties kādu no labajā pusē redzamajiem karogiem.

Lielākajai daļai dalībvalstu oficiālo datubāžu var piekļūt, izmantojot Eiropas [N-Lex](#) datubāzi. *N-Lex* ir kopīgs projekts, kura īstenošanu nodrošina [Eiropas Publikāciju birojs](#) un projektā iesaistīto dalībvalstu valdības. Pašlaik datubāzē ir pieejami 23 dalībvalstu tiesību akti.

[Eiropas oficiālo valdības laikrakstu foruma](#) tīmekļa vietne nodrošina piekļuvi par ES dalībvalstu (arī dažu ES kandidātvalstu un EBTA valstu) oficiālo valdības laikrakstu publicēšanu atbildīgo organizāciju tīmekļa vietnēm.

Raugoties no ES viedokļa, ar daudziem dalībvalstu tiesību aktiem faktiski tiek īstenoti ES tiesību akti. Jo īpaši tas attiecas uz dalībvalstu tiesību aktiem, ar kuriem transponē ES direktīvas. Ja vēlaties atrast šos konkrētu ES tiesību normu transponēšanai pieņemtos dalībvalstu izpildes pasākumus, varat izmantot attiecīgo [EUR-Lex](#) datubāzes meklēšanas funkciju.

Tiesību avoti

Dalībvalstu tiesību avoti ir dažādi, svarīgākie no tiem ir konstitūcija, tiesību vai likumdošanas akti (ko var piemērot valsts, reģionālā vai vietējā mērogā), un/vai valdības aģentūru vai citu iestāžu pieņemti normatīvi akti. Tiesību avots var būt arī [judikatūra](#), ko veido dalībvalstu tiesu nolēmumi.

Tiesību jomas

Dalībvalstu tiesības parasti iedala privāttiesībās un publiskajās tiesībās:

- privāttiesības jeb civiltiesības ir tiesību joma, kas sabiedrībā reglamentē privātpersonu vai privātpersonu grupu attiecības, kurās nav iesaistīta valsts vai valdība,
- publiskās tiesības reglamentē attiecības starp privātpersonām un valsti, tās struktūrām un iestādēm, nosakot to pilnvaras un attiecīgās procedūras. Kopumā publiskās tiesības veido konstitucionālās tiesības, administratīvās tiesības un krimināltiesības. Ņemot vērā krimināltiesību īpatnības, tās var uzskatīt arī par atsevišķu tiesību kategoriju.

Lai iegūtu plašāku informāciju par dalībvalstu tiesībām, izvēlieties kādu no labajā pusē redzamajiem karogiem.

Šo lapu uztur Eiropas Komisija. Informācija šajā tīmekļa vietnē nav uzskatāma par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz informāciju vai datiem, kas ietverti vai izmantoti šajā dokumentā. Autortiesību noteikumus Eiropas tīmekļa vietnēs lūdzu skatīt juridiskajā paziņojumā.

Lapa atjaunināta: 14/02/2018

Dalībvalstu tiesības - Beļģija

Šajā iedaļā ir sniegts pārskats par dažādiem tiesību avotiem Beļģijā.

1. Kādos juridiskajos instrumentos vai "tiesību avotos" ir noteiktas tiesību normas?

Tiesiskais regulējums ir rakstītu vai nerakstītu saistošu tiesību normu kopums, kas sabiedrībā reglamentē attiecības starp iedzīvotājiem un iestādēm, kā arī starp pašiem iedzīvotājiem, un kas reglamentē arī publisko pārvaldi.

Nošķir **formālos tiesību avotus** un **materiālos tiesību avotus**. Atšķirībā no formālajiem tiesību avotiem materiālajos avotos nav ietvertas tiesību normas striktā nozīmē. Tie pamatā ietver labas ticības, līdztiesības un saprātīgas rīcības principus.

Pastāv piecas formālo tiesību avotu kategorijas. Trim no šīm kategorijām ir juridiski saistošs raksturs: **normatīvajiem aktiem, paražu tiesībām un vispārējiem tiesību principiem**. Divas atlikušās kategorijas nav juridiski saistošas, tomēr "pārliecinošas": **judikatūra un doktrīna**.

Sīkāks normatīvo aktu apskats ir šī izklāsta 3.-5. punktā. Jēdziens "normatīvie akti" apzīmē valsts iestādes pieņemtas rakstveida tiesību normas. Paražu tiesības pēc definīcijas ir balstītas uz vienprātību un reglamentē iedzīvotāju paražas un tikumus kopumā, kā arī noteiktu profesionālo jomu darbību. Vispārējie tiesību principi pauž augstākās vērtības, ko sabiedrība vēlas ievērot, piemēram, līdztiesību, pieņemto tiesību normu un pasākumu samērīgumu un iestāžu pienākumu ievērot tiesisko regulējumu. Vairāki no šiem principiem ir nostiprināti t.s. juridiskajās maksimās, piemēram, «*non bis in idem*» krimināltiesību jomā vai «*lex posterior derogat legi priori*».

Judikatūra un doktrīna ir "pārliecinoši" tiesību avoti. Judikatūru veido tiesu pieņemto nolēmumu kopums. Nolēmums ir saistošs tikai attiecīgās lietas pusēm. Beļģijā nepastāv precedenta sistēma. No tiesu nolēmumiem vispārsaistoši ir tikai Konstitucionālās tiesas nolēmumi. Citas augstākā līmeņa tiesas ir Valsts Padome (*Conseil d'État*), kas ir augstākās instances administratīvā tiesa, un Kasācijas tiesa (*Cour de cassation*), kas ir augstākās instances tiesa attiecībā uz vispārējām tiesībām.

Vēl viens tiesību avots, kas jāņem vērā, ir **starptautiskās tiesības**, ko jo īpaši veido Eiropas Savienības līgums, Savienības regulas un direktīvas un Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Turklāt pastāv arī virkne konvenciju, kuras ir pieņemtas starptautisku organizāciju, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas un Eiropas Padomes, darbības ietvaros (daudzpusējās konvencijas) vai noslēgtas starp Beļģiju un kādu citu valsti (divpusējās konvencijas). Pēdējās desmitgadēs šis tiesību avots ir kļuvis ļoti svarīgs, un tā nozīme aizvien pieaug. Daudzas šajos aktos ietvertas tiesību normas tieši ietekmē mūsu ikdienas dzīvi.

Beļģijas normatīvo aktu **vietnes** ²⁷ *Législation belge* (franču valodā) vai ²⁸ *Belgische Wetgeving* (nīderlandiešu valodā) sniedz pieeju datubāzei, kurā ietverti **konsolidēti Beļģijas normatīvie akti**. Ar meklēšanas un indeksēšanas programmas palīdzību jūs varat meklēt visus normatīvos dokumentus, kuri joprojām ir spēkā un ir publicēti Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*) **kopš 1830. gada**. Tomēr tas pagaidām vēl neattiecas uz pilnīgi visiem administratīvajiem un nodokļu jomas normatīvajiem dokumentiem, kas publicēti **līdz 1994. gadam**.

2. Kāds ir vispārējo tiesību principu, paražu tiesību un judikatūras juridiskais statuss?

Skatīt [1. jautājumu](#).

3. Kāda ir šo dažādo juridisko instrumentu hierarhija?

Beļģijas iedzīvotājiem ir jāievēro vairākas tiesību normu kategorijas: Beļģijas federālo iestāžu, kā arī zemāka līmeņa (piemēram, provinču un komūnu) iestāžu pieņemtās tiesību normas (1). Beļģija turklāt ir vairāku starptautisku un pārvalstisku organizāciju, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Savienības, Eiropas Padomes un NATO, dalībvalsts. Beļģijas iedzīvotājiem un iestādēm piemēro arī šo organizāciju normas.

Tā kā ne visām likumdošanas iestādēm ir strikti noteikta kompetences joma un dažādām normatīvo aktu kategorijām nav vienāds statuss, iespējamas tiesību normu kolīzijas. Tāpēc pastāv tiesību normu hierarhija, kurā zemāka līmeņa tiesību normām vienmēr ir jāatbilst augstāka līmeņa tiesību normām.

Beļģijas iekšējās tiesībās visaugstākais spēks ir **Konstitūcijas** normām. Konstitūcijā reglamentēta varas dalīšana un veids, kā tā tiek īstenota. Turklāt Konstitūcijā ir izklāstītas Beļģijas sabiedrības pamatvērtības un pilsoņu pamattiesības. Kasācijas tiesa 1971. gada 27. maijā pieņemtā nolēmumā apstiprināja visu starptautisko un pārvalstisko tiesību normu pārākumu pār visām iekšējo tiesību normām, tostarp Konstitūcijas normām. Ja pastāv kolīzija starp Eiropas Savienības regulu un Beļģijas Konstitūciju, pārāka ir regula.

Saskaņā ar Konstitūciju pastāv šādi normatīvie akti:

1. Īpašie likumi (*lois spéciales*) (likumi, kurus pieņem ar īpašu vairākumu un kuros nosaka kompetences sadalījumu un publiskās pārvaldes iestāžu darbībai būtiskus noteikumus);
2. likumi (*lois*), dekrēti (*décrets*) un rīkojumi (*ordonnances*);

3. karaļa lēmumi (*arrêtés royaux*) un valdības lēmumi (*arrêtés de gouvernement*), ar kuriem īsteno likumus vai dekrētus;

4. ministru rīkojumi (*arrêtés ministériels*).

4. Kādā kārtībā valsts teritorijā stājas spēkā pārvalstiskos instrumentos ietvertās normas?

Eiropas Savienības regulas ir tieši piemērojamas. Beļģijas likumdošanas iestādes nav tieši iesaistītas to piemērošanā. To iesaistīšanās tomēr ir nepieciešama, lai Beļģijā apstiprinātu un ratificētu starptautiskos līgumus. Noteiktās jomās tie ir jāapstiprina un jāratificē visām Beļģijas likumdošanas iestādēm, un šajā nolūkā var būt nepieciešamas garas un sarežģītas procedūras. Beļģijas likumdošanas iestādes piedalās arī Eiropas Savienības direktīvu piemērošanā, jo tās nepieciešams transponēt valsts tiesību sistēmā.

5. Kādām iestādēm ir likumdošanas pilnvaras?

Beļģijas federālo valsti veido trīs savstarpēji nodalītas **konstitucionālās varas**: likumdošanas vara, izpildvara un tiesu vara. Likumdošanas vara izstrādā normatīvos aktus, izpildvara tos īsteno, un tiesu vara atrisina strīdus, kas radušies normatīvo aktu piemērošanā.

Federālā likumdošanas vara

Federālās likumdošanas iniciatīvas tiesības ir vienam vai vairākiem Pārstāvju palātas (*Chambre des représentants*) locekļiem, vienam vai vairākiem Senāta (*Sénat*) locekļiem vai karalim (praksē tas nozīmē - ministriem vai valsts sekretāriem). Šie ir trīs likumdošanas varas nesēji Beļģijā.

Normatīvos aktus pieņem, pamatojoties uz normatīvā akta priekšlikumu, ko iesniedz Senāta vai Pārstāvju palātas loceklis, vai uz normatīvā akta projektu, ko iesniedz karalis (normatīvo aktu projektus ar karaļa pilnvarojumu iesniedz attiecīgie ministri). Normatīvo aktu projektiem un priekšlikumiem ir vienāda nozīme.

Federālo tiesību aktu piemērošanas normas izstrādā izpildvara, ko vada karalis. Šīs pilnvaras var deleģēt ministram, un tas nosaka atšķirību starp karaļa lēmumiem un ministru lēmumiem.

Kopienas, reģioni, provinces un komūnas

Beļģija ir **federāla valsts**, kuru veido kopienas un reģioni. Tie savukārt ir tiesību sistēmas pamats tās kompetences robežās, kas tiem piešķirta ar Konstitūciju un noteiktiem īpašiem likumiem.

Kopienų kompetencē ir kultūras un izglītības jautājumi, bet reģionu kompetencē - ekonomikas politika un vides aizsardzība. Lai īstenotu minētās pilnvaras, katrai kopienai un katram reģionam ir savs parlaments. Līdz ar to **kopienas un reģioni var izstrādāt normatīvos aktus**, proti, **dekrētus** (Briseles reģionā - rīkojumus). To valdības kopā ar parlamenta locekļiem veido likumdošanas varu Eiropas Savienības, reģionālā vai kopienu līmenī (likumdošanas iniciatīva). Valdībām turklāt jāuzrauga pieņemto dekrētu vai rīkojumu izpilde.

Beļģijas teritorija ir tālāk iedalīta **provincēs** un **komūnās**. Šajā līmenī to padomes izdod **noteikumus** un **rīkojumus** tādās savas kompetences jomās kā sabiedrības drošība, atkritumu savākšana, kultūra un izglītība provinces un komūnas mērogā. Provinces kolēģija un komūnas kolēģija izpilda šos dažādos noteikumus (kā arī savas kompetences ietvaros – augstākas normas, piemēram, likumus, dekrētus, rīkojumus un lēmumus).

Tādējādi šajos līmeņos tiek īstenotas divas no trim varām: likumdošanas vara, ko īsteno kopienu un reģionu parlamenti, provinces padome un komūnas padome, un izpildvara, ko īsteno kopienu un reģionu valdības, provinces kolēģija un komūnas kolēģija. Šajā līmenī netiek īstenota tiesu vara. Tiesu organizācija ir ekskluzīvā federālā kompetencē.

6. Kāds ir likumdošanas process?

Skatīt [5. jautājumu](#).

Federālā līmenī par **normatīvo aktu projektiem vai priekšlikumiem** pēc tam, kad tos izskatījusi Valsts padome, **balso** Pārstāvju palāta vai, ja nepieciešams, Senāts. Pēc tam tos nosūta **karalim**, kurš tiem **dod savu piekrišanu un tos izsludina** pēc tam, kad tie **apstiprināti ar ministra parakstu**.

7. Kādā kārtībā stājas spēkā valsts tiesību normas?

Federālie normatīvie akti pastāv no brīža, kad tie ir pieņemti un kad tos ir izsludinājis karalis. Parasti tie stājas spēkā desmit dienas pēc to publicēšanas Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*), ja vien netiek paredzēta cita kārtība(2).

Zemāka līmeņa iestāžu normatīvos aktus - dekrētus un rīkojumus - pieņem un publicē attiecīgās vietējās pašvaldības valdība. Tie stājas spēkā desmit dienas pēc to publicēšanas Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*), ja vien nav paredzēta cita kārtība.

8. Ar kādiem paņēmieniem atrisināmas dažādo valsts tiesību normu iespējamās kolīzijas?

Pastāv vairāki veidi, kā atrisināt pareizi pieņemtu tiesību normu savstarpējās kolīzijas. Lielāko daļu šādu kolīziju var novērst, pateicoties tiesību normu hierarhijai, taču, ja tas nav iespējams, jāizmanto kāds no turpmāk minētajiem paņēmieniem.

Ar Konstitūcijas 142. pantu Konstitucionālajai tiesai ir piešķirta ekskluzīva kompetence vērtēt normatīvos aktus, lai pārbaudītu, vai ievēroti noteikumi par valsts, kopienu un reģionu kompetenci. Šie noteikumi ir ietverti Konstitūcijā un Likumā par Beļģijas federālās valsts iestāžu reformu.

Konstitucionālajai tiesai ir pilnvaras lemt arī gadījumos, kad ar normatīvo aktu aizskartas pamattiesības un pamatbrīvības, kas ir nostiprinātas Konstitūcijas II nodaļā (8.-32. pantā). Tas īpaši attiecas uz līdztiesības principu (10. pants) un diskriminācijas aizlieguma principu (11. pants). Konstitucionālajai tiesai ir pilnvaras vērtēt arī normatīvo aktu atbilstību Konstitūcijas 170. pantam (likumības princips nodokļu tiesību jomā), 172. pantam (līdztiesība nodokļu tiesību jomā) un 191. pantam (ārvalstnieku aizsardzība).

Skatīt arī [Federālais tieslietu dienests](#) (*Service public fédéral Justice*) un 1989. gada 6. janvāra īpašo likumu par Konstitucionālo tiesu, kas pieejams sadaļā "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*).

Valsts Padome⁽³⁾, kuras juridiskais pamats ir Konstitūcijas 160. pants, risina kolīzijas starp piemērošanas tiesību normām (individuālie tiesību akti un noteikumi) un normatīvo aktu normām. Bez tam parlamentārā saskaņošanas komisija risina interešu konfliktus.

(1) Skat. [Federālais tieslietu dienests](#) (*Service public fédéral Justice*) (<https://justitie.belgium.be>), sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1994. gada Konstitūciju un 1980. gada 8. augusta īpašo likumu par iestāžu reformu, kā arī [federālo portālu](#) sadaļā "Beļģija"

Flāmu kopiena un Flāmu padome (saukta arī par Flāmu parlamentu)

Franciski runājošo kopiena un Franciski runājošo kopienas padome

Vāciski runājošo kopiena un Vāciski runājošo kopienas padome

Flandrijas reģions, kura parlaments ir Flāmu kopienas parlaments, proti, Flāmu padome.

Valonijas reģions un Valonijas parlaments

Briseles reģions un Briseles reģiona padome (atsevišķās kompetences jomās iedalīta Flāmu kopienas un Franciski runājošo kopienas komisijās).

Kopienų kompetencē ietilpst šādas jomas:

1° kultūras lietas;

2° izglītība, izņemot [...];

3° kopienu savstarpējā sadarbība un starptautiskā sadarbība, īpaši kompetence noslēgt līgumus 1. un 2. punktā norādītajās jomās.

Flāmu kopienas un Franciski runājošo kopienas padomes pieņem to teritorijā piemērojamos dekrētus konkrētos jautājumos saistībā ar kopienu savstarpējo sadarbību un starptautisko sadarbību minētajās jomās; tām ir kompetence noslēgt līgumus. Vāciski runājošo kopienas padomei ir līdzīga kompetence.

Reģionālajiem parlamentiem ir kompetence teritoriālā plānojuma, pieminekļu un lauku teritoriju apsaimniekošanas, ekonomikas, lauksaimniecības u.c. jomās.

(2) Skat. [Federālais tieslietu dienests](#) (*Service public fédéral Justice*), sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1961. gada 31. maija likumu par valodu lietojumu likumdošanas jomā, likumu un noteikumu izstrādāšanu, publicēšanu un stāšanos spēkā.

(3) Skat. [Federālais tieslietu dienests](#) (*Service public fédéral Justice*), sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1973. gada 12. janvāra koordinētos likumus par Valsts Padomi.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 06/08/2019

Dalībvalstu tiesības - Bulgārija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [bg](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējušies.

Šajā lapā tiek sniegta informācija par Bulgārijas tiesību sistēmu un šīs tiesību sistēmas pārskats.

Tiesību avoti

Nacionālie tiesību avoti

Pastāv šādi tiesību avoti:

- Bulgārijas Republikas Konstitūcija (izsludināta 1991. gada 13. jūlija Bulgārijas Valdības Vēstnesī Nr. 56, grozījumi publicēti 2003. gada 26. septembra Bulgārijas Valdības Vēstnesī Nr. 85, 2005. gada 25. februāra Bulgārijas Valdības Vēstnesī Nr. 18, 2006. gada 31. marta Bulgārijas Valdības Vēstnesī Nr. 27, 2006. gada 26. septembra Bulgārijas Valdības Vēstnesī Nr. 78 – Konstitucionālās tiesas Spriedums Nr. 7/2006, publicēts 2007. gada 6. februāra Bulgārijas Valdības Vēstnesī Nr. 12),
- likumdošanas akti un
- noteikumi.

Judikatūra nav oficiāls tiesību avots, taču tai ir pamatojošs spēks.

Eiropas un starptautiskie tiesību avoti

Viens no galvenajiem tiesību avotiem Bulgārijā ir Eiropas Savienības tiesību akti.

Starptautiskie nolīgumi, kas noslēgti starp Bulgāriju un trešām valstīm, ir daļa no valsts tiesību sistēmas.

Starptautiskie nolīgumi, kas ratificēti saskaņā ar Konstitūcijā paredzēto procedūru, izsludināti un stājušies spēkā Bulgārijā, kļūst par daļu no valsts tiesību aktiem. Šādiem nolīgumiem ir prioritāte attiecībā pret jebkuru tiem pretrunā esošu noteikumu, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā.

Visi likumdošanas akti ir jāizsludina, un tie stājas spēkā trešajā dienā pēc to publicēšanas datuma, ja vien tajos nav noteikts citādi.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Rakstveida instrumenti ir Bulgārijas Republikas Konstitūcija, starptautiskie nolīgumi, likumdošanas instrumenti un noteikumi (dekrēti, noteikumi, lēmumi, priekšraksti, instrukcijas un rīkojumi).

Bulgārijas Republikas Konstitūcijai ir visaugstākā prioritāte. Tajā ir noteikta valsts iestāžu organizatoriskā struktūra, principi, pilnvaras un pienākumi, kā arī pilsoņu tiesības un pienākumi.

Likums ir normatīvs akts, ar kuru (atbilstoši Konstitūcijai) tiek reglamentētas vai interpretētas tādas sociālās attiecības, ko iespējams ilgstoši regulēt, atkarībā no konkrētās jomas vai vienas vai vairāku tiesību institūtu vai to apakšgrupu subjektiem. Sīkākai informācijai skat. 3. pantu Likumā par Bulgārijas Republikas normatīvajiem aktiem.

Visi likumdošanas akti ir jāizsludina, un tie stājas spēkā trešajā dienā pēc to publicēšanas datuma, ja vien tajos nav noteikts citādi.

Ministru padome izdod **dekrētu**, kad tā apstiprina noteikumus, lēmumus vai instrukcijas un kad tā izdod noteikumus, lai nodrošinātu sociālo regulējumu jomās, kuras netiek regulētas saistībā ar tās izpildvaras un regulatīvajām pilnvarām. Sīkākai informācijai skat. 6. pantu Likumā par Bulgārijas Republikas normatīvajiem aktiem.

Noteikumi ir normatīvs akts, ko izdod kāda likuma pilnīgai īstenošanai. Ar to nosaka valsts vai vietējo pašvaldību organizatorisko struktūru vai arī to darbības iekšējo kārtību.

Lēmums ir normatīvs akts, ko izdod, lai īstenotu dažus noteikumus vai arī citas daļas kādā normatīvajā aktā, kam ir augstāks juridiskais spēks.

Instrukcijas ir normatīvs akts, ar kuru kāda augstāka struktūra pakļautajām struktūrām sniedz norādījumus par to, kā īstenojams kāds normatīvais akts, vai ar kuru tā nodrošina šāda normatīvā akta izpildi.

Ir svarīgi arī citi, nerakstītie tiesību avoti, piemēram, **paražu tiesības** un **vispārējie tiesību principi**.

Augstākās instances tiesu **lēmumus par tiesību aktu interpretāciju** var uzskatīt par sekundāru tiesību avotu.

Konstitucionālās tiesas spriedumi ir jāizsludina Bulgārijas Valdības Vēstnesī 15 dienu laikā pēc datuma, kurā tie pasludināti. Spriedumam jāstājas spēkā trešajā dienā pēc tā izsludināšanas. Ikvienu tiesību aktu, kurš atzīts par neatbilstošu Konstitūcijai, izbeidz piemērot datumā, kurā stāties spēkā attiecīgais spriedums. Tās tiesību akta daļas, kas nav atzītas par neatbilstošām Konstitūcijai, paliek spēkā.

Normu hierarhija

Bulgārijas Republikas Konstitūcija ir tiesību akts ar visaugstāko prioritāti. ES tiesību aktu prioritāte nav nepārprotami noteikta Konstitūcijā, taču uzskata, ka tiem ir augstāka prioritāte nekā valsts tiesību aktiem.

Konstitūcijas 5. panta 4. punktā ir teikts, ka starptautiskie nolīgumi, kas ratificēti saskaņā ar Konstitūcijā paredzēto procedūru, izsludināti un stājušies spēkā Bulgārijas Republikā, kļūst par daļu no valsts tiesību aktiem. Tiem ir prioritāte attiecībā pret jebkuru tiem pretrunā esošu noteikumu, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā.

Nākamajā līmenī atrodas likumdošanas instrumenti.

Izpildvarai ir tiesības pieņemt noteikumus, piemēram, dekrētus, lēmumus, rezolūcijas, priekšrakstus, noteikumus, instrukcijas un rīkojumus.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Likumdošanas pilnvaras ir piešķirtas Nacionālajai asamblejai. Tā var pieņemt, grozīt, papildināt un atcelt likumus.

Lai likumus īstenotu, Ministru padome pieņem dekrētus, lēmumus un rezolūcijas. Ministri izdod priekšrakstus, noteikumus, instrukcijas un rīkojumus.

Starptautisko juridisko instrumentu jomā Ministru padome slēdz starptautiskus nolīgumus, ja tai ar likumu piešķirtas attiecīgas pilnvaras. Nacionālā asambleja ratificē (vai noraida) starptautiskus nolīgumus:

- kuriem ir politiska vai militāra būtība;
- kuri attiecas uz Bulgārijas Republikas dalību starptautiskajās organizācijās;
- kuri paredz Bulgārijas Republikas robežu izmaiņas;
- kuros iekļauti pienākumi Valsts kasei;
- kuri paredz valsts līdzdalību starptautiskā šķīrējtiesā vai tiesvedībā;
- kuri attiecas uz cilvēktiesībām;
- kuri ietekmē tiesību aktu darbību vai kuru izpildei vajadzīgi jauni tiesību akti;
- kuriem nepārprotami vajadzīga ratifikācija;
- ar kuriem Eiropas Savienībai tiek piešķirtas no Konstitūcijas izrietošas pilnvaras.

Lēmumu pieņemšanas process

Konstitūcijas pieņemšana

Jaunu konstitūciju, ja nepieciešams, pieņem Lielā Nacionālā asambleja, kuru veido 400 deputāti.

Sīkākai informācijai skat. Bulgārijas Republikas Konstitūcijas 158. panta 1. punktu.

Nacionālā asambleja drīkst grozīt jebkuru Konstitūcijas noteikumu, izņemot tos, kuri ir Lielās Nacionālās asamblejas kompetencē. Konstitūcijas grozījuma pieņemšanai ir nepieciešamas trīs ceturtdaļas visu Nacionālās asamblejas deputātu balsu, kas nodotas trīs balsojumos trīs dažādās dienās. Konstitūcijas grozījumu paraksta un izsludina Bulgārijas Valdības Vēstnesī Lielās Nacionālās asamblejas priekšsēdētājs septiņu dienu laikā pēc tā pieņemšanas.

Likumdošanas lēmumu pieņemšanas process

Konstitūcijas 87. pants paredz, ka ikvienam Nacionālās asamblejas vai Ministru padomes loceklim ir tiesības iesniegt likumdošanas priekšlikumu.

Nacionālā asambleja likumdošanas priekšlikumu pieņem divos lasījumos. Pirmajā lasījumā pilnībā apspriež visu likumdošanas priekšlikumu. Nacionālās asamblejas noteiktajā termiņā deputāti drīkst iesniegt rakstiskus priekšlikumus par grozījumiem likumdošanas priekšlikumā, kas pieņemts pirmajā lasījumā. Nacionālā asambleja likumdošanas priekšlikumu sīki izskata un pieņem otrajā lasījumā. Pieņemto likumdošanas priekšlikumu nosūta Bulgārijas Republikas prezidentam, kurš paraksta dekrētu par tā izsludināšanu. Jauno likumu izsludina Bulgārijas Valdības Vēstnesī, un tas stājas spēkā pēc trim dienām, ja vien tajā nav noteikts citādi.

Juridiskās datubāzes

Valdības Vēstnesis ir bez maksas pieejams [Valdības Vēstneša](#) tīmekļa vietnē. Tiešsaistes izdevumā ir pieejami Nacionālās asamblejas pieņemtie likumi, Ministru padomes dekrēti, starptautiskie nolīgumi un citi tiesību akti, kā arī visi paziņojumi par valsts iepirkumu un koncesijām.

Tādas komerciālas juridiskās datubāzes kā [Apis](#), [Ciela](#) un [Juridiskā enciklopēdija](#) piedāvā plašu juridisko informāciju, taču nav pieejamas bez maksas.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 17/12/2018

Dalībvalstu tiesības - Čehija

Šajā vietnē ir sniegta informācija par Čehijas Republikas tiesību sistēmu un pārskats par tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Čehijas tiesības, kas ir daļa no kontinentālās Eiropas juridiskās kultūras, balstās uz rakstveida tiesībām, un tās sastāv no likumiem un citiem tiesību aktiem, parakstītiem starptautiskiem līgumiem, kurus ratificējis Čehijas Republikas parlaments ([Parlament ČR](#)) un Konstitucionālās tiesas nolēmumiem ([Ústavní soud](#)), ar kuriem tiesību norma atcelta pilnībā vai daļēji.

Tiesību aktu veidi - apraksts

Čehijas Republikas tiesību sistēmu veido visi Čehijas Republikas tiesību akti un saistītie instrumenti.

Vissvarīgākie normatīvie akti ir **likumi** [*zákony*], t.i., noteikumu apkopojumi, kas regulē atsevišķu personu un sabiedrības dzīves galvenās jomas. Apjomīgāki likumi, saukti par **kodeksiem** [*zákoníky*], attiecas uz veselu tiesību nozari, un tajos sistemātiski izklāstīti detalizēti noteikumi. Likumi, kuri attiecas uz veselu procesuālo tiesību nozari un kuros paredzēti detalizēti procesuālie noteikumi, tiek saukti par **procesuālajiem likumiem** (*řády*). Likumus par vissvarīgākajiem valsts jautājumiem un par pilsoniskajām tiesībām un cilvēktiesībām (tai skaitā Čehijas Republikas konstitūciju un Pamattiesību un pamatbrīvību hartu) sauc par **konstitucionālajiem aktiem** [*ústavní zákony*], un pastāv īpaša procedūra to pieņemšanai.

Likumus papildina īstenošanas noteikumi: **valdības noteikumi, ministru vai centrālās valdības struktūru dekrēti un autonomu reģionālo struktūru dekrēti**.

Čehijas Republikas tiesību sistēmā ir iekļauti arī **starptautiski līgumi**, kurus ratificējis parlaments un kuri tādējādi ir saistoši Čehijas Republikai. Starptautiskiem līgumiem ir augstāks juridisks spēks nekā citiem tiesību aktiem - ja starptautisks līgums ir pretrunā ar valsts likumu, tiek piemērots starptautiskais līgums.

Papildus iepriekš minētajiem tiesību aktiem kopš Čehijas Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai Čehijas Republikā tāpat kā citās dalībvalstīs ir piemērojami **Eiropas tiesību akti**.

Paražas Čehijas Republikā nav tiesību avots. Tomēr dažos gadījumos tiesību akti ļauj ņemt vērā paražas attiecībā uz noteiktām jomām vai tiesību principiem. Šādos gadījumos tas noteikts attiecīgajos tiesību aktos, un tiesas var šos noteikumus piemērot. Tādējādi saskaņā ar dominējošo viedokli tiesību avots ir nevis pats princips vai paraža, bet gan tiesību akts, kurā ir atsauce uz to.

Arī tiesas spriedumi nav tiesību avots. Taču tiesa nevar atteikties pieņemt nolēmumu gadījumā, ja likums ir nepilnīgs vai neskaidrs. Bieži tai pašai ir jāveic attiecīgā jautājuma interpretācija; citas tiesas pēc tam lielā mērā balstīs savus spriedumus uz šo interpretāciju, tādējādi to padarot par *de facto* juridisku precedentu. Ja spriedums tiek publicēts *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Tiesu spriedumu un atzinumu krājumā), kurā parasti tiek publicēti būtiski augstāko tiesu nolēmumi, tas faktiski tiek uzskatīts par tiesību avotu, pat ja oficiāli tas nav tiesību avots.

Tiesību avotu hierarhija

Čehijas Republikas tiesību sistēma ir strukturēta hierarhiski. Visaugstākais rangs ir **Konstitūcijai** un citiem konstitucionāliem aktiem; tiem ir visaugstākais rangs normatīvo aktu hierarhijā, un tos var grozīt tikai ar citu konstitucionālo aktu. Zemāki par šiem aktiem ir vienkārši **likumi**, kuri kalpo par pamatu īstenošanas noteikumiem; īstenošanas noteikumiem savukārt hierarhijā ir viszemākais rangs. Zemāka ranga tiesību normai ir jāatbilst tām tiesību normām, kurām hierarhijā ir augstāks rangs. Normatīvo aktu var atcelt vai grozīt tikai ar tiesību normu, kurai ir tāds pats vai augstāks juridiskais spēks. Īpašs statuss ir **starptautiskajiem līgumiem**. Kā norādīts iepriekš, tie ir daļa no tiesību sistēmas, un kolīziju gadījumā tiem ir prioritāte pat pār konstitucionāliem aktiem.

No likumiem atvasinātie tiesību akti – valdības noteikumi, Republikas Prezidenta normatīvi lēmumi (piemēram, par amnestiju), tiesību akti, ko pieņēmušas ministrijas vai citas centrālās valdības vai pašvaldību iestādes, reģionālo un pašvaldības iestāžu deleģētie dekrēti. Šādas tiesību normas ir jāpieņem, pamatojoties uz likumu, un to darbības joma nedrīkst būt plašāka par to pamatā esošā likuma darbības jomu un pārsniegt pilnvarojumā paredzēto.

Attiecībā uz **Eiropas tiesību aktiem** Čehijas Republikā tāpat kā citās dalībvalstīs ir piemērojams Savienības tiesību prioritātes princips. Saskaņā ar šo principu gadījumā, ja pastāv kolīzija starp Eiropas tiesību aktu un dalībvalsts tiesību aktu (likumu, dekrētu u.c.), priekšroka tiek dota Eiropas tiesību aktam. Tas attiecas gan uz kolīzijām starp valsts tiesību aktiem un primārajiem Savienības tiesību aktiem (līgumiem), gan uz kolīzijām starp valsts tiesību aktiem un sekundārajiem Savienības tiesību aktiem (regulām, direktīvām u.c.). Saskaņā ar juristu aprindās dominējošo viedokli šis princips attiecas arī uz visaugstākajiem valsts tiesību aktiem; Eiropas tiesību aktiem ir priekšroka pār dalībvalstu konstitūcijām un konstitucionālajiem tiesību aktiem.

Lai Čehijas Republikai saistoši starptautiski līgumi kļūtu par daļu no tās tiesību sistēmas, Parlamentam tie ir jāratificē, ar nosacījumu, ka nevienā konstitucionālā aktā nav noteikts, ka attiecīgo līgumu ir jāratificē referendumā. Starptautiskos līgumus ratificē Republikas Prezidents. Pēc ratifikācijas attiecīgā līguma tekstu čehu valodā publicē *Sbírka mezinárodních smluv* (Starptautisko līgumu krājumā).

Institucionālā sistēma

Par likumdošanu atbildīgās institūcijas

Likumdošanas pilnvaras Čehijas Republikā ir piešķirtas parlamentam, kas sastāv no divām palātām:

- Deputātu palātas (200 deputāti) un
- Senāta (81 senators).

Likumdošanas process

Likumdošana jeb lēģislatīvais process sākas ar iniciatīvas tiesībām. Atsevišķiem parlamenta locekļiem vai locekļu grupām, Senātam, valdībai un reģionālajām iestādēm ir tiesības iesniegt likumprojektus un pastāvošo likumu grozījumu projektus. Tikai valdība var ierosināt likumus, kuri attiecas uz valsts budžetu vai budžeta izpildi; par šādiem likumiem var lemt tikai Deputātu palāta. Valdībai ir tiesības izteikt savu viedokli par jebkuru likumprojektu. Deputātu palāta vispirms apspriež un, ja nepieciešams, groza likumprojektu trīs secīgos lasījumos.

Akta apstiprināšanai ir nepieciešama klātesošu deputātu vienkāršs vairākums. Deputātu palātas priekšsēdētājs pēc tam, cik ātri vien iespējams, apstiprināto likumprojektu nosūta Senātam, un Senātam ir tikai 30 dienas, lai to izskatītu (pretstatā bieži vien ilgajām diskusijām Deputātu palātā, kuras dažkārt ilgst mēnešiem). Līdz šā laikposma beigām Senātam ir jāapstiprina vai jānoraida likumprojekts vai grozīta tā redakcija jāatgriež Deputātu palātai. Tas var arī lemt vispār neizskatīt aktu. Ja Senāts apstiprina projektu, lemj to neizskatīt vai noteiktajā termiņā nesniedz atzinumu, akts tiek uzskatīts par pieņemtu, un tas tiek nosūtīts Republikas Prezidentam parakstīšanai. Ja Senāts projektu noraida, Deputātu palāta par to balso vēlreiz. Likums tiek pieņemts, ja

Deputātu palātā par to balso vienkāršs deputātu vairākums. Ja Senāts grozīto priekšlikumu nosūta atpakaļ Deputātu palātai, apakšpalāta balso par Senātā apstiprināto redakciju. Likumprojektu pieņem ar deputātu vienkāršu vairākumu. Ja Deputātu palāta neapstiprina Senāta grozīto priekšlikumu, tā vēlreiz balso par Senātam nosūtītā likumprojekta sākotnējo redakciju. Likums tiek pieņemts, ja Deputātu palātā par to balso vienkāršs visu deputātu vairākums (t.i., vismaz 101 balss). Vēlēšanu likumi un dažu citu veidu likumi ir jāapstiprina gan Deputātu palātai, gan Senātam.

Republikas Prezidents var nolemt neparakstīt apstiprinātu likumprojektu 15 dienu laikā pēc tam, kad tas viņam ir nosūtīts, un viņš, sniedzot pamatojumu, to var nosūtīt atpakaļ Deputātu palātai otrreizējai caurlūkošanai. Šīs tiesības tiek sauktas par Prezidenta veto. Deputātu palāta var pārbalsot Prezidenta veto ar tās locekļu vienkāršu balsu vairākumu, neveicot grozījumus likumprojektā; šādā gadījumā likums tiek pieņemts. Pretējā gadījumā tas netiek pieņemts.

Līdztekus Republikas Prezidentam likumus paraksta arī Deputātu palātas priekšsēdētājs un Ministru prezidents, taču tā ir tikai formalitāte.

Ja Deputātu palāta ir atlaista, Senāts noteiktās jomās, kurās nepieciešama nekavējoša rīcība, var pieņemt tiesību aktus, kurus parasti būtu jāpieņem likuma formā. Valdība var ierosināt priekšlikumus Senātam, un tos pirmajā sēdē jāapstiprina Deputātu palātai, pretējā gadījumā tie zaudē spēku.

Izņēmums no šā likumdošanas procesa ir konstitucionālie akti. Lai šie akti tiktu pieņemti, tie ir jāapstiprina trim piektdaļām no visiem deputātiem (kvalificēts vairākums) un trim piektdaļām no klātesošajiem senatoriem atšķirībā no parastajiem likumiem, kurus jāapstiprina pusei no klātesošajiem parlamenta locekļiem (vienkāršs vairākums). Konstitucionālos aktus var grozīt vai paplašināt tikai ar citu konstitucionālo aktu (t.i., ja Deputātu palāta ir atlaista, šos aktus nevar grozīt ar Senāta pieņemtiem tiesību aktiem), un Prezidentam nav veto tiesību.

Ministrijas, citas valsts pārvaldes iestādes un vietējās pašvaldības var pieņemt detalizētus noteikumus (regulas un dekrētus) savas kompetences robežās.

Tiesību aktu spēkā esība

Lai normatīvs akts stātos spēkā, tas ir jāpublicē. Konstitucionālie akti un citas tiesību normas (valdības noteikumi, ministru dekrēti) tiek publicēti *Sbírka zákonů* (Likumu krājumā), kuru izdod Iekšlietu ministrija. Normatīvie akti stājas spēkā un kļūst par daļu no Čehijas Republikas tiesību sistēmas dienā, kad tie tiek publicēti *Sbírka zákonů*. Krājumā norādīts arī datums, no kura katru normatīvo aktu sāk piemērot. Tas ir datums, sākot no kura ikvienam ir pienākums ievērot attiecīgo normatīvo aktu. Ja īpašs datums nav noteikts, normatīvo aktu sāk piemērot piecpadsmit dienas pēc publikācijas. Ja pastāv būtiskas sabiedrības intereses, piemērošanas datumu var noteikt agrāk, taču tas nevar būt agrāks par publikācijas datumu. Tādējādi datums, kurā normatīvais akts kļūst piemērojams, var būt tas pats datums, kurā tas stājas spēkā, taču tas nevar kļūt piemērojams pirms datuma, kurā tas stājas spēkā. Normatīvie akti, kurus pieņēmis Senāts, tiek publicēti Likumu krājumā (*Sbírka zákonů*) tāpat kā likumi; ratificētus starptautiskos līgumus publicē Starptautisko līgumu krājumā (*Sbírka mezinárodních smluv*). Reģionālo iestāžu pieņemtos tiesību aktus publicē oficiālajos laikrakstos; pašvaldību pieņemtos tiesību aktus dara publiski pieejamus uz oficiāla pašvaldības padomes ziņojumu dēļa 15 dienu laikā, un pēc tam tie ir pieejami atbilstoši kārtībai attiecīgajā pašvaldībā.

Ja likumi vai atsevišķas to normas ir pretrunā ar konstitucionālo kārtību vai ja tiesību akti vai to atsevišķie noteikumi ir pretrunā ar konstitucionālo kārtību vai likumu, Konstitucionālā tiesa lemj par to, vai tie ir atceļami.

Papildu informācijai skat. konstitūciju: [Ústava](#).

Juridiskās datubāzes

Juridiskā datubāze pieder un to uztur Čehijas Republikas Iekšlietu ministrija. Tajā ir iekļauta šāda informācija:

- Iekšlietu ministrijas oficiālās tīmekļa vietnes sadaļa ([Ministerstvo vnitra](#)) ir veltīta tiesību aktiem ([legislativa](#)). Tajā ir iekļautas Likumu krājuma ([Sbírka zákonů](#)) un Starptautisko līgumu krājuma ([Sbírka mezinárodních smluv](#)) elektroniskas (PFD) kopijas (daļa no oficiālā laikraksta). Vietnei nav oficiāla statusa vai juridiska spēka. Tikai Likumu krājuma drukātā versija ir autentiska. Vietne ir publiski pieejama, un ir iespējams veikt pilna teksta dokumentu un metadatu meklēšanu attiecībā uz nepieciešamo informāciju.
- Čehijas Republikas valdības portāla ([Portál veřejné správy České republiky](#)) likumu sadaļā ([Sekce zákony](#)) ir iekļauti likumu un īstenošanas noteikumu pilnīgi un atjaunināti teksti. Šai vietnei nav oficiāla statusa vai juridiska spēka. Datubāzē ir iespējams veikt pilna teksta meklēšanu un meklēšanu, izmantojot dokumenta nosaukumu un numuru.

- [ISAP](#) informācijas sistēma sniedz piekļuvi datubāzēm, kuras tiek izmantotas, lai piešķirtu koordinācijas funkcijas attiecībā uz Padomes dokumentiem, un tiesību aktiem, kas publicēti *ES Oficiālajā Vēstnesī*. Ar to tiek uzraudzīts arī īstenošanas process, likumdošanas process valstī un pārkāpumu procedūras. Datubāzes nodrošina elektronisku arhīvu, kurā iekļautas valsts nostājas, darba dokumenti, atbilstības tabulas un citi dokumenti.

Judikatūra

Čehijas Republikā nav vienota oficiāla vai privāta izdevuma, kurā sistemātiski tiktu publicēti būtiskākie Čehijas Republikas tiesu nolēmumi, t.i., Konstitucionālās tiesas un vispārējo tiesu nolēmumi, kuriem varētu būt vispārējas sekas. Konstitucionālās tiesas nolēmumi tiek publicēti Konstitucionālās tiesas spriedumu un lēmumu krājumā (*Sbírka nálezu a usnesení Ústavního soudu*), kuru publicē *C.H.Beck* Prāgā. Attiecībā uz vispārējām tiesām tikai atsevišķi augstāko tiesu, t.i., Augstākās tiesas un Augstākas administratīvās tiesas nolēmumi tiek sistemātiski publicēti. Atlasīti Augstākās tiesas spriedumi un tās atzinumi, kuru mērķis ir konsolidēt vispārējo tiesu atzara zemāko civiltiesu un krimināltiesu judikatūru, tiek publicēti Tiesu nolēmumu un atzinumu krājumā (*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*), ko publicē *LexisNexis* Prāgā. Atlasītus Augstākās administratīvās tiesas spriedumus un lēmumus publicē Augstākās administratīvās tiesas spriedumu krājumā (*Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*), ko publicē *ASPI* Prāgā. Zemāko vispārējo tiesu nolēmumi netiek sistemātiski publicēti, atsevišķus spriedumus dažkārt publicē juridiskos laikrakstos.

Šajā saistībā praktiska nozīme ir arī oficiālajām Konstitucionālās tiesas un abu augstāko vispārējo tiesu nolēmumu meklētājprogrammām, kas aptver visus šo tiesu nolēmumus. Ar tām tiek iniciēta elektroniska meklēšana dažādo zemāko vispārējo tiesu serveros, lai parādītu šo tiesu nolēmumu izlasi.

[judikatūra Ústavního soudu ČR](#) (Konstitucionālās tiesas nolēmumi)

[judikatūra Nejvyššího soudu ČR](#) (Augstākās tiesas judikatūra)

[judikatūra Nejvyššího správního soudu](#) (Augstākās Administratīvās tiesas judikatūra)

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve datubāzei ir **bez maksas**.

Atsevišķas komerciāla rakstura datubāzes:

[ASPI](#)

[LEXDATA](#)

[LEXGALAXY](#)

[SAGIT](#)

[TORI](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 19/06/2019

Dalībvalstu tiesības - Dānija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [da](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Šajā lapā ir sniegta informācija par Dānijas tiesību sistēmu.

Lai uzzinātu vairāk par Dānijas tiesību sistēmu, lūdzu, apmeklējiet [Dānijas Tieslietu ministrijas](#) un [Dānijas parlamenta tīmekļa vietni](#).

Juridiskās datubāzes

 [Tieslietu informācijas portāls](#) (*Retsinformation*) ir tīmekļa vietne, kurā pilsoņi var piekļūt:

- likumiem, administratīviem noteikumiem, līgumiem, konsolidētiem likumiem,
- parlamenta dokumentiem,
- administratīviem lēmumiem,
- tiesībsarga lēmumiem.

Tieslietu informācijas portālā ir iekļauti tiesību akti, kas ir spēkā 1985. gada 5. janvārī, kā arī visi pēc šī datuma pieņemtie tiesību akti.

Piekļuve datubāzei ir **bez maksas**.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 19/12/2017

Dalībvalstu tiesības - Vācija

Mūsu tulkojami pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [de](#).

Šajā iedaļā atradīsiet informāciju par tiesību sistēmu Vācijā.

Vācijas Federatīvā Republika ir demokrātiska, federāla un sociāla konstitucionāla valsts. Demokrātiskas, federālas un sociālas konstitucionālas valsts principi kopā ar pamattiesībām veido nepārkāpjamu Vācijas konstitūcijas pamatu, ko sargā Federālā Konstitucionālā tiesa.

Tiesību avoti

Visu tiesību avotu pamats ir Vācijas konstitūcija — Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikums (*Grundgesetz*), kurā ir:

- noteikta valsts un tās augstāko pārvaldes [orgānu](#) pamatuzbūve un būtiskie uzbūves principi,
- definēti principi, saskaņā ar kuriem notiek Bundestāga (Vācijas Federālā parlamenta) vēlēšanas,
- nodrošināts brīvi ievēlēto Bundestāga deputātu statusa un tiesību pamats,
- tsi aprakstīta Bundestāga organizācija un darbība.

Juridisko instrumentu veidi — apraksts

Vācijas iekšējo tiesību galvenie **rakstītie avoti** ir Pamatlikums, tiesību akti, deleģētie tiesību akti un saistoši noteikumi. Papildus šiem avotiem pastāv **nerakstītie** tiesību **avoti**, pie kuriem pieder starptautisko tiesību vispārīgie principi, paražu tiesības un judikatūra (jo īpaši Federālās Konstitucionālās tiesas nolēmumi).

Vācija ir federāla valsts, ko veido 16 federālās zemes — *Länder*. Līdz ar to Vācijā ir **federāli tiesību akti**, ko piemēro visā federācijas teritorijā, un **federālo zemju tiesību akti**, kuri ir spēkā tikai attiecīgajā zemē. Katrai zemei ir sava konstitūcija un saskaņā ar Pamatlikumu noteiktajā tiesību sistēmā katrai zemei ir arī tiesības pieņemt tiesību aktus, deleģētos tiesību aktus un saistošus noteikumus.

Federācijas un federālo zemju **likumdošanas kompetenci** sīki reglamentē Pamatlikums. Tā 71. līdz 74. pantā ir noteiktas federācijas likumdošanas tiesības. Visos pārējos gadījumos tiesību aktus izdod federālās zemes.

Federācijas ekskluzīvās likumdošanas tiesības

Jomās, kurās federācijai ir ekskluzīvas likumdošanas tiesības, zemes var pieņemt tiesību aktus tikai tad, ja tas ir skaidri paredzēts federālajās tiesībās (Pamatlikuma 71. pants).

Saskaņā ar Pamatlikuma 73. pantu federācijai ir ekskluzīvas likumdošanas tiesības šādās **jomās** (*inter alia*): visi ārpolitikas jautājumi, aizsardzība (tostarp civiliedzīvotāju aizsardzība), pilsonība, pārvietošanās brīvība, pases, dzīvesvietas reģistrācija un personas apliecības, imigrācija, emigrācija un izdošana, valūta un nauda, muitas un tirdzniecības telpas vienotība, gaisa transports, federācijas un zemju sadarbība kriminālpolicijas darbības jomā un noteikumi par ieročiem un sprāgstvielām.

Konkurējošās likumdošanas tiesības

Jomās, kurās federācijai un federālajām zemēm ir konkurējošas likumdošanas tiesības, zemēm ir tiesības pieņemt tiesību aktus, ja tajā pašā jomā likumdošanas tiesības neīsteno federācija (Pamatlikuma 72. pants). Konkurējošās likumdošanas tiesības pastāv šādās tiesību **jomās**: civiltiesības, krimināltiesības un ceļu satiksmes noteikumi, kā arī biedrošanās noteikumi, noteikumi par ārvalstu valstspiederīgo uzturēšanos un uzņēmējdarbību, noteikumi, kas attiecas uz ekonomiskiem jautājumiem, darba tiesības un daži patērētāju aizsardzības aspekti. Saistībā ar dažiem jautājumiem, kas saskaņā ar Pamatlikuma 74. pantu ietilpst konkurējošo likumdošanas tiesību jomā, federācijai ir tiesības pieņemt tiesību aktus tikai tad, ja līdzvērtīgu dzīves apstākļu nodrošināšana visā federālajā teritorijā vai tiesiskas vai saimnieciskas vienotības saglabāšana valsts interesēs liek pieņemt federālu regulējumu.

Federālo zemju likumi nedrīkst būt pretrunā federālajiem likumiem. Saskaņā ar Pamatlikuma 31. pantu "**federālās tiesības ir prioritāras attiecībā pret federālās zemes tiesībām**". Šo principu piemēro neatkarīgi no konfliktējošo tiesību normu hierarhiskā statusa, tāpēc, piemēram, federālam tiesību aktam ir lielāks juridisks spēks nekā federālās zemes konstitūcijai.

Normu hierarhija

Valsts iekšējo normu virsotnē atrodas Pamatlikums. Tas ir augstāks par visiem pārējiem iekšējo tiesību avotiem un kā valsts konstitūcija ir instruments, no kura ir atkarīga visa Vācijas tiesiskā sistēma. Ikvienai Vācijā pieņemtai tiesību normai gan pēc formas, gan būtības ir jāatbilst Pamatlikumam. Lai to nodrošinātu, Pamatlikuma 20. panta 3. punktā ir noteikts, ka likumdevējai varai ir saistoša konstitucionālā kārtība, bet izpildvarai un tiesu varai — likums un taisnība. Turklāt likumdevējai varai, izpildvarai un tiesu varai jo īpaši saistošas ir Pamatlikuma 1. līdz 19. pantā izklāstītās pamattiesības, kas ir tieši piemērojamas tiesības (1. panta 3. punkts). **Pamatlikuma prioritāti** pilnīgi garantē Federālā Konstitucionālā tiesa.

Pamatlikuma 79. panta 2. punkts nosaka, ka Pamatlikumu var **grozīt** tikai tad, ja par to nobalso divas trešdaļas Bundestāga locekļu un divas trešdaļas Bundesrāta locekļu; Bundesrāts ir orgāns, ar kura starpniecību federālās zemes piedalās federācijas likumdošanā un pārvaldē un tādu jautājumu risināšanā, kas attiecas uz Eiropas Savienību. Dažas galvenās Pamatlikuma daļas — federācijas sadalījumu zemēs, to principiālo piedalīšanos likumdošanas procesā un 1. līdz 20. pantā noteiktos principus — nedrīkst grozīt vispār (79. panta 3. punkts).

Vispārīgie **starpautisko tiesību** principi ieņem zemāku vietu nekā konstitūcija, bet ir augstāki par federācijas un federālo zemju tiesību aktiem. Pamatlikumā ir skaidri noteikts, ka šie vispārīgie principi ir neatņemama federālās tiesību sistēmas daļa, ka tiem ir lielāks juridisks spēks nekā federālajiem tiesību aktiem un tie tieši rada tiesības un pienākumus federālās teritorijas iedzīvotājiem (25. pants). Šie vispārīgie starptautisko tiesību principi ar juridisku ietekmi uz indivīdiem (t. i., ne vienkārši noteikumi, kas attiecas uz valsti) ietver, piemēram, atbilstošas tiesiskās aizsardzības garantijas ārvalstniekiem vai "izņēmuma principu", saskaņā ar kuru kriminālai tiesvedībai jāatbilst izdotošās ārvalsts izdošanas atļaujā paredzētajiem noteikumiem.

Tiesību akti ieņem zemāku vietu nekā konstitūcija. Federācijas likumdošanas tiesības attiecībā uz federālajām zemēm ir sīki izklāstītas Pamatlikumā (71.–74. pants). Tiesību aktus izdod Bundestāgs kopā ar Bundesrātu. Likumprojektus **Bundestāgā** var iesniegt federālā valdība, Bundesrāts vai Bundestāga deputāti (parlamentāra grupa vai 5 % parlamenta locekļu). Pamatlikumā ir paredzēti gadījumi, kad tiesību akta galīgajam apstiprinājumam Bundestāgā vajag **Bundesrāta** piekrišanu (saskaņā ar [Bundesrāt](#) a tīmekļa vietnē publicētajiem statistikas datiem pašlaik tie ir aptuveni 45 % no visiem tiesību aktiem). Pret pārējiem Bundestāga izdotajiem tiesību aktiem Bundesrāts var tikai iesniegt iebildumus, ko Bundestāgs var noraidīt. Ja Bundestāga un Bundesrāta starpā rodas domstarpības, var sasaukt apvienoto komiteju kopīgai likumprojektu izskatīšanai (Starpniecības komiteju), kurā vienādā skaitā ir pārstāvēti Bundestāga un Bundesrāta locekļi (pašlaik 16 no katras struktūras). Starpniecības komitejas uzdevums ir izstrādāt priekšlikumus vienprātības panākšanai, lai gan tā nevar pieņemt lēmumus Bundestāga un Bundesrāta vārdā.

Deleģētie tiesību akti ir subordinēti tiesību aktiem, un tos var izdot federālā valdība, federālie ministri vai federālo zemju valdības. **Saistoši noteikumi** normu hierarhijā ieņem zemāku vietu nekā deleģētie tiesību akti, un tos var izdot juridiskas personas, kas izveidotas publisko tiesību jomā (piemēram, pašvaldības).

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Vācijā tiesību aktus pieņem valsts parlamenti. Tāpēc Bundestāgs ir augstākais likumdošanas orgāns. Par visiem tiesību aktiem, kas ietilpst Vācijas Federācijas kompetences jomā, tas lemj likumdošanas procesā, kurā jāpiedalās arī Bundesrātam.

Bundesrātam, federālajai valdībai un Bundestāga deputātiem un parlamentārajām grupām ir tiesības iesniegt Bundestāgam jaunu vai pārskatītu tiesību aktu **likumprojektus**. Likumprojektus Parlamentā apspriež, tos izskata un par tiem balso saskaņā ar precīzi reglamentētu procedūru.

Saskaņā ar Vācijas federālo sistēmu ievērojama valsts varas daļa pieder federālajām zemēm, tāpēc tiesību aktu pieņemšanā piedalās arī Bundesrāts. **Visus tiesību aktus iesniedz Bundesrātam, kas par tiem balso** un atkarībā no ierosinātā tiesību akta veida var pat noraidīt dažus priekšlikumus.

Papildu informāciju skatīt [Bundestāga](#) tīmekļa vietnē.

Lēmumu pieņemšanas process

Tiesību aktu pieņemšana

Lielāko daļu likumprojektu un apspriežamo jautājumu sagatavo federālā valdība. Izpildvaras hierarhijā tā ieņem centrālo vietu, tāpēc tai ir vislielākā tiesību aktu īstenošanas pieredze un nepastarpināta informācija par to, kurās jomās jāpieņem jauni tiesību akti.

Tomēr **likumprojektus**, kas pārtop jaunos tiesību aktos, var **ierosināt** ne vien federālā valdība, bet arī Bundesrāts un Vācijas Bundestāga deputāti.

Federālās valdības vai Bundesrāta ierosinātās iniciatīvas

Ja federālā valdība vēlas grozīt vai ierosināt kādu tiesību aktu, federālajam kancleram attiecīgais likumprojekts sākotnēji jānosūta **Bundesrātam**.

Bundesrātam parasti ir sešas nedēļas, lai iesniegtu ar likumprojektu saistītus komentārus, uz kuriem valdība savukārt var atbildēt ar rakstiskiem pretargumentiem. Tad federālais kanclers likumprojektu ar Bundesrāta komentāriem nosūta Bundestāgam. Izņēmums ir **budžeta likumprojekts**, ko vienlaicīgi nosūta Bundesrātam un Bundestāgam.

Līdzīgu procedūru piemēro, ja likumdošanas iniciatīvas ierosina Bundesrāts. Kad vairākums Bundesrāta locekļu ir nobalsojuši par kādu likumprojektu, to vispirms nosūta federālajai valdībai, kas parasti sešas nedēļas sagatavo komentārus, un tad projektu ar komentāriem nosūta Bundestāgam.

Bundestāga deputātu ierosinātās iniciatīvas

Likumprojektus var ierosināt arī Bundestāga deputāti — tādā gadījumā viņiem jāiegūst **vismaz vienas parlamentārās grupas vai 5 % Bundestāga deputātu** atbalsts.

Šādi ierosināti likumprojekti nav vispirms jāiesniedz Bundesrātam. Tāpēc valdība dažkārt vienojas ar Bundestāga parlamentārajām grupām, lai tās iesniedz īpaši **steidzamus likumprojektus**.

Izdrukātu materiālu izdalīšana

Pirms likumprojekta izskatīšanas Bundestāgā tas vispirms jānosūta Bundestāga prezidentam un administrācijai tas jāreģistrē un jāizdrukā.

Izdrukāto likumprojektu izdala visiem Bundestāga un Bundesrāta locekļiem un nosūta federālajām ministrijām kā izdrukātu Bundestāga dokumentu.

Tiklīdz likumprojekts ir iekļauts **plenārsēdes darba kārtībā**, tā izskatīšanas pirmais posms Parlamentā ir beidzies un to var **oficiāli ierosināt** Bundestāga publiskajā forumā.

Trīs lasījumi plenārsēdēs

Debates par likumprojektiem parasti notiek trīs reizes Bundestāga plenārsēdēs — šīs debates sauc par lasījumiem.

Pirmajā lasījumā debates rīko tikai tad, ja par to ir vienojusies Vecāko padome (īpaša Bundestāga izpildstruktūra) vai ja to pieprasa kāda no parlamentārajām grupām. Lielākoties tas notiek, ja likumprojekti ir ļoti strīdīgi vai īpaši skar sabiedrības intereses.

Pirmā lasījuma galvenais mērķis ir **iecelt vienu vai vairākas komitejas**, kas izskata likumprojektu un sagatavo to otrajam lasījumam. Šis darbs notiek, ievērojot Vecāko padomes ieteikumus.

Ja iecel vairākas komitejas, vienai no tām uztic kopīgo atbildību, un tā atbild par likumprojekta virzību Parlamentā. Pārējo komiteju uzdevums ir sniegt atzinumus par likumprojektu.

Likumdošanas darbs komitejās

Galvenais ar tiesību aktu izstrādi saistītais darbs notiek pastāvīgajās komitejās, kurās darbojas deputāti no visām parlamentārajām grupām. Komiteju locekļi iepazīstas ar materiāliem un apspriež tos komiteju sanāksmēs. Komitejas var arī uzaicināt ekspertus un interešu grupu pārstāvjus uz atklātu uzklauššanu.

Paralēli komiteju darbam parlamentārās grupas veido **darba grupas**, kurās tās analizē attiecīgos jautājumus un definē savu nostāju.

Parlamentārās grupas komitejās bieži atrod kopīgu valodu. Valdošo un opozīcijas partiju parlamentāro grupu sadarbības rezultātā lielākajā daļā likumprojektu veic lielākus vai mazākus labojumus.

Pēc likumprojekta izskatīšanas beigām atbildīgā komiteja **plenārsēdei iesniedz ziņojumu** par likumprojekta izskatīšanas gaitu un rezultātiem. Pamatojoties uz komitejas ieteikto lēmumu, plenārsēdē notiek likumprojekta izskatīšana otrajā lasījumā.

Debates otrajā lasījumā

Pirms otrā lasījuma visi deputāti saņem izdrukātu **lēmuma priekšlikumu**. Tas nozīmē, ka deputāti ir labi sagatavojušies debatēm. Pirms šīm debatēm arī parlamentārās grupas rīko iekšējas sanāksmes, lai vēlreiz saskaņotu nostāju un publiskajā otrajā lasījumā paustu vienotu viedokli.

Pēc vispārīgajām debatēm var atsevišķi aplūkot katru likumprojekta noteikumu. Tomēr parasti deputāti nekavējoties pāriet pie balsošanas par likumprojektu kopumā.

Ikviens Bundestāga deputāts var iesniegt **grozījumu priekšlikumus**, ko uzreiz izskata plenārsēdē. Ja plenārsēdē grozījumus apstiprina, likumprojekta jaunā versija vispirms jāizdrukā un jāizdala deputātiem. Tomēr šo procedūru var saīsināt, ja tam piekrīt divas trešdaļas klātesošo deputātu. Tādā gadījumā uzreiz var pāriet pie trešā lasījuma.

Balssšana trešajā lasījumā

Atkārtotas debates trešajā lasījumā rīko tikai tad, ja to pieprasa kāda parlamentārā grupa vai vismaz 5 % Bundestāga deputātu.

Šajā stadijā atsevišķi deputāti grozījumus vairs nevar iesniegt — to var darīt tikai kāda parlamentārā grupa vai 5 % Bundestāga deputātu. Turklāt priekšlikumus var iesniegt tikai par otrajā lasījumā pieņemtiem grozījumiem.

Trešā lasījuma beigās notiek galīgais balsojums. Atbildot uz Bundestāga prezidenta aicinājumu balsot, deputāti pieceļas kājās, tādējādi norādot, ka balso par vai pret likumprojektu vai atturas.

Ja Bundestāga plenārsēdē likumprojekts iegūst vajadzīgo balsu vairākumu, to kā tiesību aktu nosūta Bundesrātam.

Bundesrāta piekrišana

Ar Bundesrāta starpniecību federālās zemes iesaistās ikviena tiesību akta izstrādē. Šajā ziņā Bundesrāta tiesības piedalīties likumdošanā ir precīzi noteiktas.

Bundesrāts nevar grozīt Bundestāga pieņemtos tiesību aktus. Tomēr, ja Bundesrāts nepiekrīt kādam tiesību aktam, tas var pieprasīt, lai iesaistās **Starpniecības komiteja**. Starpniecības komitejā vienādā skaitā ir pārstāvēti Bundestāga un Bundesrāta locekļi.

Pieņemot dažus likumprojektus, Bundesrāta piekrišana ir obligāta. Tādi likumprojekti ir, piemēram, tiesību akti, kas ietekmē federālo zemju finanses un administratīvo kompetenci.

Ja jāpieņem likumprojekti, pret kuriem Bundesrāts var tikai iebilst, Bundestāgs var pasludināt tiesību aktus par spēkā esošiem arī tad, ja Starpniecības komitejā nav panākta vienošanās. Tomēr tādā gadījumā par likumprojektu jābalso vēlreiz, un Bundestāgs to pieņem ar absolūto balsu vairākumu.

Stāšanās spēkā

Lai likumprojekts varētu stāties spēkā, pēc tā apstiprināšanas Bundestāgā un Bundesrātā jāveic vēl dažas procedūras.

Pieņemto tiesību aktu vispirms izdrukā un nosūta **federālajam kancleram** un **kompetentajam federālajam ministram**, kas to paraksta.

Tad tiesību aktu nosūta federālajam prezidentam, kas to apstiprina. Federālais prezidents pārbauda, vai tiesību akts ir pieņemts **sa skanā ar konstitūciju** un vai tajā nav acīmredzamu Pamatlikuma materiālo tiesību normu pārkāpumu. Pēc šīm pārbaudēm federālais prezidents tiesību aktu paraksta un izdod rīkojumu par tā publicēšanu *Federālās Likumdošanas Vēstnesī* (*Bundesgesetzblatt*).

Līdz ar to tiesību akts ir izsludināts. Ja tiesību aktā nav norādīta konkrēta spēkā stāšanās diena, tas stājas spēkā četrpadsmitajā dienā pēc tā publicēšanas *Federālās Likumdošanas Vēstnesī*.

Papildu informāciju skatīt Vācijas Parlamenta tīmekļa vietnē ([↗ Bundestāgs](#)).

Juridiskās datubāzes

Vācijas Federālās Tieslietu ministrijas juridiskajā datubāzē [↗ JURIS](#) cita starpā ir publicētas **federālo tiesību aktu** atjauninātas spēkā esošas versijas. Datubāzē ir iekļautas arī visas agrākās tiesību aktu versijas un jau publicēti tiesību akti, kas vēl nav stājušies spēkā.

Datubāzē atrodams arī **Apvienošanas līgums** un bijušās VDR noteikumi, ko joprojām piemēro Vācijas Federatīvajā Republikā.

Šajā datubāzē ir iekļauti visi pašlaik spēkā esošie **federālo zemju** (*Länder*) tiesību akti.

Daži tiesību akti ir pieejami arī angļu valodā, piemēram:

- [↗ Civilkodekss \(BGB\)](#),
- [↗ Kriminālkodekss \(StGB\)](#)
- dažas [↗ Civilkodeksa ievadlikuma \(EGBGB\)](#) daļas.

Šai datubāzei nevar piekļūt **bez maksas**.

Ikviens interesents bez maksas var piekļūt divām juridiskām datubāzēm, kurās ir iekļauti gandrīz visi pašlaik spēkā esošie federālie tiesību akti (tostarp deleģētie tiesību akti) un kuras ir pieejamas [↗ Gesetze im Internet](#) un [↗ Federālās Tieslietu ministrijas](#) tīmekļa vietnē. Abas datubāzes uztur Federālā Tieslietu ministrija kopā ar *Juris GmbH*.

Turklāt Federālā Iekšlietu ministrija sadarbībā ar *Juris GmbH* ir izveidojusi [↗ federālo noteikumu publikāciju datubāzi](#).

Saites

[↗ Vācijas federālā valdība](#)

[↗ Federālo noteikumu publikācijas](#)

[↗ Civilkodeksa ievadlikums](#)

[↗ Kriminālkodekss](#)

[↗ Civilkodekss](#)

[↗ Bundestāgs](#)

[↗ Federālie orgāni](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 20/02/2013

Dalībvalstu tiesības - Igaunija

Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [et](#).

Tiesību avoti

Igaunija pieder pie kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas (civiltiesību sistēmas). Vissvarīgākie tiesību avoti ir tiesību akti, piemēram, Konstitūcija, Eiropas Savienības tiesību akti, starptautiskie līgumi un normatīvie akti.

Juridiskā interpretācija, ko sniedz augstākā līmeņa tiesa – Augstākā tiesa – un ekspertu komentāri arī kalpo kā atsauces avoti (piem., Konstitūcijas komentāri). Ar tiesu nolēmumiem nerada tiesības, un augstāka līmeņa tiesu taisītie nolēmumi nav vispāršaistoši zemāka līmeņa tiesām. Taču Augstākā tiesa, kas darbojas arī kā konstitucionālās uzraudzības tiesa, var atzīt tiesību aktus par spēkā neesošiem, ja tie neatbilst Konstitūcijai vai par tiem augstāka juridiskā spēka tiesību aktiem. Izskatot konkrētas lietas, tiesas šādu tiesību aktu nevar piemērot un tiesīgas nepiemērot jebkuru tiesību aktu, kas ir pretrunā konstitūcijai. Augstākā tiesa kā konstitucionālās uzraudzības tiesa tad izpēta konkrēto lietu sīkāk un var pasludināt šādu tiesību aktu par neatbilstošu konstitūcijai (taču ne atceltu).

Igaunijas tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa ir vispārējie starptautisko tiesību principi un normas.

Tiesību aktu veidi – apraksts

Konstitūcija – saskaņā ar Konstitūcijas 3. panta 1. daļu valsts vara tiek īstenota tikai uz Konstitūcijas un saskaņā ar to izdotu likumu pamata.

Likumi – saskaņā ar Konstitūcijas 65. pantu likumus pieņem parlaments (*Riigikogu*), kuram pieder likumdošanas vara. Likumus pieņem saskaņā ar Konstitūciju, un tos noteiktajā kārtībā publicē oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*. Piemērojami ir tikai publicēti likumi.

Noteikumi – saskaņā ar Konstitūcijas 87. un 94. pantu valdībai un ministriem ir tiesības uz likuma pamata izdot tā izpildes noteikumus. Lai regulētu vietējas nozīmes jautājumus, vai likumā noteiktos gadījumos noteikumus var pieņemt arī pašvaldību padomes. Noteikumi būtībā ir vispārpiemērojams tiesību akts. Noteikumus var pieņemt tikai ierobežotā, likumā noteiktā pilnvaru apjomā. Papildus valdībai pilnvaras pieņemt noteikumus ir piešķirtas citiem patstāvīgiem tiesību subjektiem – publisko tiesību juridiskām personām (augstskolām) un iestādēm. Turklāt saskaņā ar Konstitūcijas 154. panta 1. punktu vietējo pašvaldību padomes arī ir tiesīgas izdot noteikumus, tāpat arī Igaunijas banka (*Eesti Pank*), pamatojoties uz Konstitūcijas 111. pantu.

Valdībai un ministriem ir tiesības uz likuma pamata pieņemt noteikumus, lai nodrošinātu likuma izpildi. Noteikumi stājas spēkā trešajā dienā pēc to publicēšanas *Riigi Teataja*, izņemot, ja noteikumus ir paredzēts citādi.

Rīkojums – individuāls administratīvs akts, ar kuru pārvaldes iestāde publisko tiesību jomā lemj par individuāliem juridiskiem jautājumiem un tos regulē. Saskaņā ar Konstitūcijas 87. panta 6. punktu valdība uz likuma pamata izdod rīkojumus, lai nodrošinātu likuma izpildi. Pilnvaras pieņemt rīkojumus ir arī ministru prezidentam, apriņķu pašvaldību priekšsēdētājiem un vietējām pašvaldībām.

Lēmums – individuāls administratīvs akts, kas tiek pieņemts uz administratīvu strīdu vai sūdzību pamata vai ar kuru tiek noteikts sods. Lēmumus pieņem arī parlaments, vietējo pašvaldību padomes, Valsts vēlēšanu komisija un tiesas.

Pavēle – saskaņā ar Konstitūcijas 94. pantu ministri uz likuma pamata izdod pavēles, lai nodrošinātu likuma izpildi. Pavēle ietver obligātus rīcības noteikumus ministrijas iekšējos dienesta jautājumos vai attiecībā uz ministrijas pārraudzīto valsts pārvaldes iestāžu struktūru un darba organizēšanu.

Starptautiskie līgumi un Eiropas Savienības tiesību normu pārākums – saskaņā ar Konstitūcijas 3. panta 1. daļu vispārējie starptautisko tiesību principi un normas ir Igaunijas tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa. Konstitūcijas 123. pantā noteikts, ka Igaunijas Republika neslēdz starptautiskus līgumus, kas ir pretrunā tās Konstitūcijai. Likumā par Konstitūcijas grozījumiem ir nostiprināts Eiropas Savienības tiesību normu pārākuma princips. Šā likuma 2. pantā ir paredzēts, ka tikmēr, kamēr Igaunija ir Eiropas Savienības locekle, Igaunijas Konstitūciju piemēro, ņemot vērā no pievienošanās akta izrietošās tiesības un pienākumus. Ja Igaunijas likumi vai citi tiesību akti ir pretrunā ar parlamenta ratificētu starptautisku līgumu, piemēro starptautiskā līguma noteikumus.

Starptautiskie līgumi stājas spēkā atbilstoši tajos noteiktai procedūrai.

Ārvalstu tiesību normu piemērošanas regulējums ir noteikts Starptautisko privāttiesību likumā.

Ja atbilstoši kādam likumam, starptautiskajam līgumam vai darījumam ir jāpiemēro ārvalstu tiesību normas, tās piemēro tiesa neatkarīgi no tā, vai iesniegts attiecīgs pieteikums. Ārvalstu tiesību normas piemēro atbilstoši attiecīgajā valstī pastāvošajai interpretācijai un piemērošanas praksei. Ārvalstu tiesību normas nepiemēro, ja tā rezultātā rastos acīmredzama pretruna ar Igaunijas tiesību pamatprincipiem (sabiedrisko kārtību). Šādos gadījumos piemēro Igaunijas tiesību aktus.

Dekrēts – saskaņā ar Konstitūcijas 109. pantu gadījumos, kad nav iespējams sasaukt parlamentu, neatliekamai valstisku vajadzību gadījumā Valsts prezidents var izdot dekrētus ar likuma spēku. Šādus dekrētus līdzparaksta parlamenta priekšsēdētājs (spīkers) un ministru prezidents. Atbilstoši Konstitūcijai Valsts prezidents var izdot:

- ģpašus dekrētus, ja pastāv neatliekama valstiska vajadzība un nav iespējams sasaukt parlamentu;
- ārkārtas dekrētus, ja pastāv neatliekama valstiska vajadzība, valdība ir izsludinājusi ārkārtas stāvokli un nav iespējams sasaukt parlamentu vai parlamenta sasaukšanai nav pietiekami laika.

Valsts prezidenta izdotie dekrēti stājas spēkā desmitajā dienā pēc to publicēšanas oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*, izņemot gadījumos, kad dekrētā paredzēta cita spēkā stāšanās kārtība.

Tiklīdz parlaments ir sanācis, Valsts prezidents dekrētus iesniedz parlamentam, kas nekavējoties pieņem likumu par to apstiprināšanu vai atcelšanu. Saskaņā ar Konstitūcijas 110. pantu ar Valsts prezidenta dekrētu nevar pieņemt, grozīt vai atcelt Konstitūcijas normas vai likumus, kas uzskaitīti Konstitūcijas 104. pantā, likumus, ar ko nosaka valsts nodokļus, vai valsts budžetu.

Tiesību aktu hierarhija

Tiesību aktu hierarhija ir šāda: Konstitūcija, Eiropas Savienības tiesību akti, starptautiskie līgumi, likumi un dekrēti, valdības pieņemtie noteikumi un ministru pieņemtie noteikumi. Līdztekus vispārpiemērojamajiem tiesību aktiem pastāv arī individuālie tiesību akti, ko izdod uz likuma pamata un kas hierarhijā atrodas zemāk par likumiem un noteikumiem. Noteikta līmeņa tiesību aktiem ir jāatbilst augstāka līmeņa tiesību aktiem.

Institucionālā sistēma

Iestādes, kas ir atbildīgas par tiesību aktu pieņemšanu

Igaunijas iestāžu organizācijā tiek piemērots varas dalīšanas un līdzsvarotības princips (Konstitūcijas 4. pants).

Likumdošanas vara pieder parlamentam. Saskaņā ar Konstitūcijas 103. pantu tiesības ierosināt tiesību aktu priekšlikumus ir parlamenta deputātiem, parlamenta frakcijām, parlamenta komitejām, valdībai un Valsts prezidentam. Valsts prezidents gan var ierosināt tikai Konstitūcijas grozījumus. Parlaments apspriež tiesību aktu priekšlikumus un lemj par to pieņemšanu likuma statusā vai to noraidīšanu.

Pamatojoties uz lēmumu, kas pieņemts ar parlamenta deputātu absolūtu balsu vairākumu, parlamentam ir tiesības valdībai iesniegt tiesību akta priekšlikumu, ko parlaments vēlas ierosināt.

Parlamentam ir tiesības likumprojektu vai valstiski nozīmīgu jautājumu nodot tautas nobalsošanai. Tautas nobalsošanas rezultātu nosaka ar tajā piedalījušos personu balsu vairākumu. Tautas nobalsošanā pieņemtos likumus nekavējoties izsludina Valsts prezidents. Tautas nobalsošanā pieņemtie lēmumi ir saistoši visām iestādēm. Ja vairākums nenobalso par tautas nobalsošanai nodotu likumprojektu, Valsts prezidents izsludina parlamenta ārkārtas vēlēšanas. Tautas nobalsošanai nevar nodot jautājumus par budžetu, nodokļiem, valsts finanšu saistībām, starptautisku līgumu ratificēšanu vai denonsēšanu, ārkārtas stāvokļa izsludināšanu vai atcelšanu un valsts aizsardzību.

Izpildvara pieder Igaunijas Republikas valdībai. Vairākumā gadījumu tiesību aktu priekšlikumus parlamentam iesniedz valdība. Valdībai likumprojektus iesniedz ministrijas, kuras pirms tam tos savstarpēji saskaņo.

Valdības sēdēs ar izteikšanās tiesībām piedalās tieslietu kanclers un valsts kontrolieris. Viņu priekšlikumi valdībai nav saistoši, taču viņu ieteikumus un priekšlikumus bieži ņem vērā. Ja tieslietu kanclers un valsts kontrolieris uzskata par vajadzīgu, viņi var savus priekšlikumus iesniegt tieši atbilstīgajai parlamenta komitejai, kas nodarbojas ar tiesību akta priekšlikumu. Tieslietu kanclers saskaņā ar Konstitūcijas 139. pantu izvērtē viņam iesniegtos priekšlikumus par tiesību aktu grozīšanu, jaunu likumu pieņemšanu un valsts iestāžu darbu, un vajadzības gadījumā iesniedz ziņojumu parlamentam. Ja tieslietu kanclers konstatē, ka likumdevēja, valsts pārvaldes vai vietējās pašvaldības pieņemts tiesību akts ir pretrunā Konstitūcijai vai likumam, viņš tiesību aktu pieņemušajai iestādei iesniedz priekšlikumu 20 dienu laikā nodrošināt tā atbilstību Konstitūcijai vai likumam. Ja šajā laika posmā nav nodrošināta tiesību akta atbilstība Konstitūcijai vai likumam, tieslietu kanclers ierosina Augstākajai tiesai atzīt šo aktu par spēkā neesošu, pamatojoties uz Konstitūcijas 142. pantu.

Valsts prezidents izsludina parlamenta pieņemtos likumus vai atsakās tos izsludināt. Otrajā gadījumā Valsts prezidents, paskaidrojot iemeslus, likumu nosūta atpakaļ parlamentam jaunām apspriedēm un lēmuma pieņemšanai.

Tiklīdz Valsts prezidents ir izsludinājis pieņemtos likumus, Tieslietu ministrija tos publicē oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*.

Likumdošanas process

Likumdošanas procesam Igaunijas parlamentā ir šādi posmi:

- tiesību akta projekta ierosināšana;
- tiesību akta projekta apspriešana;
- tiesību akta projekta pieņemšana.

Ierosināšana

Saskaņā ar Konstitūcijas 103. pantu tiesības iesniegt tiesību aktu priekšlikumus ir valdībai, parlamenta deputātiem, parlamenta frakcijām, parlamenta komitejām un Valsts prezidentam. Valsts prezidents gan var iesniegt priekšlikumus tikai par Konstitūcijas grozījumiem. Tiesību akta priekšlikumiem ir jāatbilst parlamenta prezidija pieņemtajām tehniskajām prasībām un valdības pieņemtajiem likumdošanas un tehniskajiem normatīviem. Parlamenta prezidijs tiesību akta priekšlikumu novirza uz vienu pastāvīgo parlamenta komiteju, kas ir atbildīga par priekšlikuma virzību.

Tiesību akta priekšlikumu apspriešana

Tiesību akta priekšlikumus izskatīšanai parlamenta plenārsēdē sagatavo parlamenta pastāvīga komiteja (Juridiskā komiteja, Konstitucionālā komiteja, Ekonomikas lietu komiteja utt.). Pamatojoties uz atbildīgās komitejas ierosinājumu, tiesību akta priekšlikumu iekļauj parlamenta plenārsēdes darba kārtībā.

Saskaņā ar Likumiem par parlamenta (Riigikogu) iekšējās kārtības rulli un reglamentu tiesību akta priekšlikuma izskatīšanai pirmajā lasījumā jānotiek septiņu parlamenta sesijas darba nedēļu laikā no priekšlikuma pieņemšanas izskatīšanai. Parlamenta plenārsēde likumprojektus apspriež trīs lasījumos, un pirmajā lasījumā notiek debātes par likumprojekta vispārīgajiem principiem. Ja atbildīgā komiteja vai neviena frakcija sarunu gaitā neierosina likumprojektu noraidīt, pirmo lasījumu pabeidz bez balsošanas. Pēc pirmā lasījuma parlamenta deputāti, komitejas un frakcijas 10 darbadienu laikā var iesniegt priekšlikumus par likumprojekta grozījumiem. Pēc atbildīgās komitejas priekšlikuma parlamenta priekšsēdētājs var noteikt citu termiņu priekšlikumu iesniegšanai par grozījumiem.

Atbildīgā komiteja izskata visus grozījumu priekšlikumus un lemj, vai tos ņemt vērā, izstrādājot jaunu likumprojekta redakciju. Atbildīgā komiteja otrajam lasījumam izstrādā jaunu likumprojekta redakciju, tajā ietverot visus pieņemtos grozījumus un pašas komitejas veiktos grozījumus. Tā otrajam lasījumam sagatavo arī paskaidrojuma rakstu, kurā ietver ar likumprojekta apspriešanu saistīto informāciju, piemēram, pamatojumu grozījumu priekšlikumu pieņemšanai vai noraidīšanai, likumprojekta ierosinātāja vai iesniedzēja, procesā iesaistīto ekspertu un citu personu viedokļus.

Tiesību akta priekšlikumu iekļauj otrā lasījuma darba kārtībā, pamatojoties uz atbildīgās komitejas ierosinājumu. Pēc parlamenta prezidija, atbildīgās komitejas vai likumprojekta ierosinātāja priekšlikuma parlaments otro lasījumu pārtrauc bez balsošanas. Ja frakcija ierosina pārtraukt lasījumu, šo jautājumu izlemj balsojot. Ja tiesību akta priekšlikuma izskatīšana otrajā lasījumā tiek pārtraukta, ir atļauts iesniegt grozījumu priekšlikumus. Ja parlaments nepārtrauc otro lasījumu, otrais lasījums tiek uzskatīts par beigušos, un tiesību akta priekšlikums tiek nosūtīts izskatīšanai trešajā lasījumā.

Par parlamenta lēmuma projektu parlaments var balsot pēc otrā lasījuma.

Atbildīgā komiteja trešajam lasījumam izstrādā tiesību akta priekšlikuma projekta galīgo redakciju, kuru pēc otrā lasījuma beigām precizē valodas ziņā un tehniski. Vadošā komiteja trešajam lasījumam var sagatavot paskaidrojuma rakstu, kurā sniedz pārskatu par grozījumiem, kas veikti pēc otrā lasījuma beigām. Tiesību akta priekšlikuma trešajā lasījumā notiek debātes, kuru gaitā uzstājas frakciju pārstāvji. Trešajā lasījumā notiek gala balsojums par tiesību akta priekšlikumu.

Pieņemšana

Likumus un parlamenta lēmumus parlamentā pieņem atklātā balsojumā. Gala balsojums par likumprojektiem notiek trešajā lasījumā. Likuma pieņemšanai nepieciešamais parlamenta deputātu balsu skaits ir noteikts konstitūcijas 73. un 104. pantā, saskaņā ar kuriem likumi iedalās:

- konstitucionālos likumos jeb likumos, kuriem nepieciešams parlamenta sastāva balsu vairākums (vairāk nekā pusei no parlamenta 101 deputāta ir jānobalso par likuma pieņemšanu); vai

- parastos likumos jeb likumos, kuriem nepieciešams vienkāršs balsu vairākums (par likuma pieņemšanu ir jānobalso vairāk parlamenta deputātu nekā pret tā pieņemšanu).

Turpmāk minētos likumus var pieņemt vai grozīt tikai ar parlamenta sastāva absolūtu balsu vairākumu:

- Pilsonības likums;
- Parlamenta vēlēšanu likums;
- Valsts prezidenta vēlēšanu likums;
- Pašvaldību vēlēšanu likums;
- Likums par tautas nobalsošanu;
- Likums par parlamenta reglamentu un Likums par parlamenta iekšējās kārtības rulli;
- Likums par Valsts prezidenta un parlamenta deputātu atlīdzību;
- Likums par valdību;
- Likums par tiesvedības sākšanu pret Valsts prezidentu un parlamenta deputātiem;
- Likums par mazākumtautību kultūras autonomiju;
- Likums par valsts budžetu;
- Likums par Igaunijas Banku (*Eesti Pank*);
- Likums par valsts kontroli;
- Tiesu iekārtas likums un likumi par tiesvedības procesu;
- likumi par ārvalstu un iekšējiem aizņēmumiem un par valsts mantiskajām saistībām;
- Likums par ārkārtas stāvokli;
- Likums par valsts aizsardzību miera laikā un Likums par valsts aizsardzību kara laikā.

Ne vēlāk kā piektajā darbadienā pēc likuma vai parlamenta lēmuma pieņemšanas to paraksta parlamenta priekšsēdētājs, bet viņa prombūtnes laikā – sēdi vadījušais parlamenta priekšsēdētāja vietnieks.

Izsludināšana

Pēc pieņemšanas un parakstīšanas likumu nosūta Valsts prezidentam izsludināšanai. Valsts prezidents var atteikties izsludināt parlamenta pieņemtu likumu un 14 dienu laikā kopš likuma saņemšanas to līdz ar pamatojumu nosūtīt atpakaļ parlamentam atkārtotai izskatīšanai un balsojumam. Ja parlaments likumu, ko Valsts prezidents tam ir nosūtījis atpakaļ, atkārtotajā izskatīšanā pieņem negrozītā redakcijā, Valsts prezidentam ir tiesības vai nu likumu izsludināt vai arī ierosināt Augstākajai tiesai likumu atzīt par neatbilstošu konstitūcijai. Ja Augstākā tiesa konstatē, ka likums atbilst konstitūcijai, Valsts prezidentam likums ir jāizsludina.

Likums stājas spēkā desmitajā dienā pēc tā publicēšanas oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*, ja vien pašā likumā nav noteikts citādi.

Tiesību aktu publicēšana

Svarīgākos tiesību aktus un starptautiskos līgumus publicē oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*. Likumi un noteikumi stājas spēkā tikai pēc to publicēšanas oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*.

Oficiālais laikraksts *Riigi Teataja* ir Igaunijas oficiāla publikācija tiešsaistē un tiesību aktu centrālā datubāze. No 2010. gada 1. jūnija oficiālo laikrakstu *Riigi Teataja* publicē vienīgi internetā kā oficiālu tiešsaistes izdevumu.

Kopš 2011. gada 1. janvāra oficiālo laikrakstu publicē Tieslietu ministrija.

Īss satura izklāsts

Oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* publicē likumus, noteikumus, starptautiskos līgumus, parlamenta lēmumus un valdības rīkojumus, kā arī citu svarīgu informāciju, piemēram, tajā var darīt pieejamus tiesību aktu tulkojumus un procedurālo informāciju par tiesību aktu projektu redakcijām.

Oficiālajā laikrakstā ir pieejama lielākā daļa tiesību aktu, kas ir pieņemti kopš 1990. gada.

No 2002. gada 1. jūnija oficiālajā laikrakstā publicē likumu, prezidenta dekrētu, valdības noteikumu un rīkojumu, ministru noteikumu, Igaunijas centrālās bankas prezidenta noteikumu un Valsts vēlēšanu komisijas noteikumu oficiālās konsolidētās

redakcijas. Parlamenta lēmumu konsolidētās redakcijas tiek publicētas kopš 2010. gada 1. jūnija, un pašvaldību noteikumu konsolidētās redakcijas – kopš 2011. gada beigām.

Ja spēkā esošā tiesību aktā veic grozījumus, tiek izstrādāta tā atjaunināta un konsolidēta redakcija, kurā ir atspoguļoti grozījumi, un to publicē vienlaikus ar grozījumu dokumentu un informāciju par to, kad tas stāties spēkā. Konsolidētie teksti ir oficiāli, un uz tiem var atsaukties, piemērojot tiesību aktus. Tiem ir juridisks spēks.

Visus publicētos tiesību aktus publikācijas brīdī digitāli apzīmogo. Ikviens var pārbaudīt digitālo zīmogu, kas nodrošina, ka tiesību akts kopš publikācijas brīža ir palicis nemainīgs. Visi publicētie tiesību akti ir saistīti ar laika zīmogu, kas ļauj konstatēt visus neatļautas apstrādes gadījumus.

Iespējams iepazīties ar konsolidētajām redakcijām, kuras ir vai bija spēkā noteiktā datumā. Gadījumos, kad pastāv šādas ziņas, iespējams piekļūt arī nākotnē spēkā esošām redakcijām. Ikviena konsolidētā redakcija ir saistīta ar iepriekšējām un turpmākām redakcijām. Tādējādi iespējams secīgi aplūkot konsolidētās redakcijas, sākot no senākām līdz jaunākām un otrādi. Iespējams arī salīdzināt viena tiesību akta vairākas konsolidētās redakcijas, lai noskaidrotu, kādi grozījumi ir veikti.

Pateicoties konsolidētajās redakcijās ietvertajām saitēm, iespējams aplūkot uz likuma pamata pieņemtos noteikumus un, lasot noteikumus, aplūkot likuma normas, uz kuru pamata pieņemti šie noteikumi.

Oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* publicētajiem tiesību aktiem tiek pievienota procesuāla informācija, tostarp paskaidrojuma raksti (saites uz attiecīgo datubāzi un parlamenta procesa atainojumu), saites uz Eiropas Savienības tiesību aktiem, tulkojumiem un citu papildus informāciju, kas nepieciešama tiesību akta izpratnei.

Oficiālā laikraksta tīmekļa vietnē iespējams meklēt apriņķa tiesu, apgabaltiesu un Augstākās tiesas nolēmumus. Ir pieejama informācija arī par tiesas sēžu laiku un vietu.

Tiek publicēti arī Augstākās tiesas nolēmumu kopsavilkumi un pārskati un visi Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) spriedumi. Kopsavilkumi ir sistematizēti, un Augstākās tiesas nolēmumu kopsavilkumos var veikt meklēšanu pēc atslēgas vārdiem vai pēc atsaucēm uz tiesību aktiem. ECT nolēmumos meklēšanu var veikt pēc attiecīgajiem pantiem.

Oficiālajā laikrakstā publicē arī dažādas ziņas attiecībā uz likumiem un juridiskajiem jautājumiem.

Zvērināti tulkotāji 2011. gadā sāka sagatavot atjaunināto tiesību aktu tekstu tulkojumus angļu valodā Tieslietu ministrijas organizēta procesa ietvaros. 2013. gada 30. oktobrī tika atklāta [Riigi Teataja tīmekļa vietne angļu valodā](#). Šeit ir atrodamī atjaunināti tiesību aktu konsolidēto redakciju tulkojumi angļu valodā. Līdz 2014. gada beigām būs publicēti atjaunināti visu Igaunijā spēkā esošo tiesību aktu konsolidēto redakciju (izņemot ratifikācijas tiesību aktus) tulkojumi. Kaut arī tulkojumiem nav juridiska spēka, tos atjaunina, un parasti grozījumu tulkojumus pievieno konsolidētajai teksta redakcijai vēl pirms grozījumu stāšanās spēkā. Ikviens var saņemt jaunāko tulkojumu uz savu e-pasta adresi, pierakstoties "My RT" pakalpojumam.

Pastāv arī tiesību aktu projektu meklēšanas funkcija, pateicoties kurai iespējams veikt meklēšanu dažādajās likumdošanas stadijās, kuras izgājuši pieņemtie tiesību akti un kurās atrodas tiesību aktu projekti. Tādējādi iespējams piekļūt visai informācijai attiecībā uz likumdošanas procesu un attiecīgajiem dokumentiem. Varat pieprasīt ar procedurālo informāciju par tiesību akta tekstu no vienas procedūras stadijas līdz nākamai. To nosūtīs uz jūsu e-pasta adresi, ja pierakstīsieties pakalpojumam *Minu RT* Igaunu valodā.

Izmantojot *Minu RT* pakalpojumu ikviens var izveidot savu lietotāja portālu, kurā savai saišu kolekcijai var pievienot dažādus tiesību aktus un, izmantojot portālu lūgt nosūtīt informāciju uz e-pastu par jauniem tiesību aktiem un dažādu jaunu papildu informāciju.

Vai piekļuve Igaunijas normatīvo aktu datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve oficiālajam laikrakstam *Riigi Teataja* un visi juridiskās informācijas pakalpojumi lietotājiem ir **bez maksas**.

Vietējās pašvaldībās un publiskajās bibliotēkās (aptuveni 600 vietās) ikvienam, kas to vēlas, bez maksas tiek nodrošināta piekļuve oficiālajam laikrakstam *Riigi Teataja*. Interesentiem tiek sniegta palīdzība attiecīgo tiesību aktu meklēšanā. Lietotājiem tiek nodrošināta iespēja par brīvu izdrukāt līdz 20 lappusēm.

Igaunijas normatīvo aktu datubāzes vēsture

Oficiālais laikraksts [Riigi Teataja](#) ir Igaunijas Republikas oficiālais izdevums, ko publicē kopš 1918. gada 27. novembra. 1940. gadā oficiālā laikraksta *Riigi Teataja* izdošana tika pārtraukta, taču tas turpina iznākt kopš 1990. gada.

Kopš 1996. gada oficiālo laikrakstu *Riigi Teataja* publicē internetā, un kopš 2002. gada 1. jūnija internetā publicētajai redakcijai ir piešķirts oficiāla izdevuma statuss.

No 2010. gada 1. jūnija oficiālo laikrakstu *Riigi Teataja* publicē vienīgi internetā kā oficiālu tiešsaistes izdevumu. Kopš minētā datuma Riigi Teataja papīra formā vairs neiznāk.

2010. gada novembrī tika izveidota jauna Riigi Teataja informācijas sistēma, kas ir lietotājam draudzīgāka un piedāvā plašāku juridisko informāciju. Informācijas sistēma Valsts kancelejas (Riigikantselei) vadībā ir izstrādāta ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējumu.

Kopš 2012. gada janvāra oficiālā laikraksta tīmekļa vietnē ir pieejami arī Augstākās tiesas nolēmumu kopsavilkumi, ECT spriedumi, dažādas ziņas par juridiskiem jautājumiem un informācija par tiesu praksi un tiesas sēdēm.

2012. gada beigās tika izveidota tiesību aktu projektu meklēšanas funkcija.

Kopš 2013. gada oficiālajā laikrakstā publicē visu pašvaldību noteikumu atjauninātas konsolidētās redakcijas.

Kopš 2013. gada 24. septembra visiem tiesību aktiem, kad tos publicē *Riigi Teataja*, tiek piešķirts izdošanas iestādes digitālais zīmogs un laika zīmogs

Riigi Teataja angļu valodas redakcija tika atklāta 2013. gada 30. oktobrī.

Izveidojot oficiālā laikraksta jauno elektronisko informācijas sistēmu, tiks nodrošināta arī saite uz Eiropas datubāzi N-Lex.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 17/03/2017

Dalībvalstu tiesības - Īrija

Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējušies.
Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [en](#).

Šajā lapā ir sniegta informācija par Īrijas tiesību sistēmu.

↗ [Īrijas tiesību sistēma](#) ir veidojusies no dažādiem tiesību avotiem un darbojas anglosakšu jeb precedentu tiesību (common law) sistēmas ietvaros. Īrijas pašreizējā konstitūcija ir valsts pamatlikums, un tā stājās spēkā 1937. gada 29. decembrī. Konstitūcijas 15. panta 2. punkta 1. apakšpunktā ir paredzēts, ka tiesības pieņemt likumus valsts vārdā ir tikai un vienīgi Īrijas parlamentam (*Oireachtas*). Konstitūcijas 34. panta 1. punktā arī noteikts, ka tiesu spriež ar tiesību aktiem izveidotas tiesas, kurās prezidē Konstitūcijā noteiktajā kārtībā iecelti tiesneši.

Konstitūcija paredz varas dalīšanu likumdošanas varā, izpildvarā un tiesu varā. Tas nodrošina, ka neviens valsts varas orgāns nevar iejaukties funkcijās, kas piešķirtas pārējiem diviem varas orgāniem.

Neskatoties uz varas dalīšanas principu, tiesas pilda konstitucionālo funkciju, izskatot citu valsts varas orgānu atbilstību konstitūcijai un likumību. Tiesu vara, pildot savas funkcijas, ir neatkarīga no valdības.

Pilsoņa pamattiesības ir garantētas Konstitūcijas 40.-44. pantā.

Tiesību avoti

Juridisko instrumentu veidi - apraksts

Saskaņā ar Konstitūcijas 15. panta 1. punktu *Oireachtas* (Īrijas parlaments) sastāv no prezidenta, *Dáil Éireann* (apakšpalāta) un *Seanad Éireann* (augšpalāta). Konstitūcijas 15. panta 2. punkta 1. apakšpunktā ir paredzēts, ka tikai un vienīgi *Oireachtas* ir tiesības pieņemt likumus valsts vārdā. *Oireachtas* aktus sauc par primārajiem tiesību aktiem.

Konstitūcijas 15. panta 2. punkta 2. apakšpunktā ir paredzēta pakārtoto tiesību aktu vai sekundāro tiesību aktu izstrāde un atzīšana: piemēram, rīkojumi, noteikumi, normas, plāni vai statūti, kas pieņemti, rīkojoties uz likumā piešķirto pilnvaru pamata, *Oireachtas* noteikto robežu ietvaros. Valdības ministrs (vai attiecīgā gadījumā vietējā pašvaldība) šādus tiesību aktus var pieņemt tikai *Oireachtas* noteiktajās robežās.

Valsts tiesu varu īsteno tiesas saskaņā ar Konstitūcijas 34. pantu un noteiktiem tiesību aktiem: galvenokārt 1961. gada Likumu par tiesām (izveide un sastāvs) un šī likuma grozījumiem ar papildu nosacījumiem. Judikatūra ir tiesības tālākveidošana ar tiesu prakses palīdzību un tiesu nolēmumi, kas interpretē un papildina tiesu praksi un skaidro tiesību aktus.

Normu hierarhija

Konstitūcija ir augstākais valsts pamatlikums, tā ir pakļauta tikai Eiropas Kopienas tiesībām un ir pārāka par citiem pakārtotiem tiesību avotiem, ieskaitot precedentu tiesības. No šiem avotiem atvasinātu noteikumu spēkā esamību nosaka Konstitūcija. Precedentu tiesības vai tiesību normas, kas konfliktē ar Konstitūcijas noteikumiem, nav spēkā, un līdz ar to tiem nav ietekmes. Konstitūcijas noteikumus var skaidrot augstās tiesas, tomēr Konstitūcijas grozījumus var izdarīt tikai, to pieņemšanai iegūstot atbalstu tautas nobalsošanā.

Īrija ir duālistiska valsts. Konstitūcijas 29. panta 6. punktā ir noteikts, ka starptautiskiem nolīgumiem ir likuma spēks *Oireachtas* noteiktajās robežās. Tātad, lai noslēgtie starptautiskie līgumi būtu piemērojami valstī, vispirms tie ar likumdošanas pasākumiem jāiekļauj vietējos tiesību aktos. Izņēmums tam ir Eiropas Savienības tiesības, kam saskaņā ar Konstitūcijas 29. pantu ir likuma spēks valstī. Tas nozīmē, ka neviens Konstitūcijas noteikums nevar padarīt par spēkā neesošu tiesību aktu vai pasākumu, kura pieņemšanu prasa Īrijas dalība Eiropas Savienībā.

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija ieguva likuma spēku ar 2003. gada Likumu par Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju (*European Convention on Human Rights Act*), kurš stājās spēkā 2003. gada 31. decembrī. Konvencija ir daļa no Īrijas tiesību aktiem, bet tikai tiktāl, ciktāl Konvencija nav konfliktā ar Konstitūciju.

Institucionālā sistēma

Instiūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Lēmumu pieņemšanas process

Lai iegūtu papildu informāciju par valsts galvenajām institūcijām, skatīt šādas tīmekļa lapas:

- [Īrijas konstitūcija](#)
- [Īss likumdošanas procesa ceļvedis](#)

Juridiskās datubāzes

Īrijas elektroniskais tiesību normu krājums (eISB)

eISB piedāvā:

- meklēšanai pilnībā piemērotu xhtml formātu
- *Oireachtas* tiesību aktus, 1922. - 2008. gads
- Sekundāros tiesību aktus (likumpamatotus aktus), 1922. - 2008. gads
- Tiesību aktu direktoriju (1922. - 2005. gads)
- Oireachtas 2009. gada tiesību aktus un sekundāros tiesību aktus (likumpamatotus aktus) PDF formātā (nav piemērots meklēšanai).

Oireachtas palātu oficiālā tīmekļa vietne

[Oireachtas palātas](#) oficiālajā tīmekļa vietnē ir:

Pašreizējie tiesību akti

Tīmekļa vietne ļauj piekļūt *Oireachtas* aktu pilniem tekstiem, no 1997. gada līdz šai dienai. Tiesību akti ir publicēti to ieviešanas valodā – Īru, angļu vai abās šajās valodās ar obligātu prasību pārtulkot tos otrā oficiālajā valodā. Īru valoda ir pirmā oficiālā valoda. Skatīt Konstitūcijas 8. pantu un 25. panta 4. punkta 4. apakšpunktu.

Tiesību akta teksts ir sniegts PDF faila formātā ar saitēm no iedaļu sakārtojuma (satura rādītāja) uz attiecīgajām akta iedaļām.

Katru gadu tiek ieviesti aptuveni 40 tiesību akti. To teksts ir pieejams HTML formātā.

Likumprojekti

Tīmekļa vietne ļauj piekļūt arī **likumprojektiem** no 1997. gada līdz šai dienai. Tajā ir:

- pilns oriģinālais likumprojektu teksts (ieskaitot paskaidrojuma rakstu)
- likumprojektu versijas ar grozījumiem (palātas vai komisijas)
- saites uz debatēm par likumprojektiem
- likumprojektu grozījumu saraksts. Likumprojekta teksts ir sniegts PDF faila formātā ar saitēm no iedaļu sakārtojuma (satūra radītāja) uz attiecīgajām iedaļām.

Vēsturiskie tiesību akti

Tīmekļa vietnē ir atrodami arī *Oireachtas* akti no 1922. līdz 2002. gadam / *Achtanna an Oireachtais 1922 – 2002*.

Piekljuve šīm datu bāzēm ir **bez maksas**.

Saites

[☞ Informācija par tiesību sistēmu](#), [☞ Informācija par valsts institūcijām un Konstitūciju](#), [☞ Īss likumdošanas procesa ceļvedis](#), [☞ Elektroniskais tiesību normu krājums](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 12/11/2018

Dalībvalstu tiesības - Grieķija

Šajā vietnē ir sniegta informācija par Grieķijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

- Tiesību akti
- Paražu tiesības
- Vispārpieņemtas starptautisko tiesību normas
- Eiropas Savienības tiesību akti
- Starptautiskās konvencijas
- Darba koplīgumi
- Objektīvā labticība (*Αντικειμενική καλή πίστη*)
- Labi tikumi (*Χρηστά ήθη*)
- Parastais un komerciālais izmantojums (*Συνήθειες και συναλλακτικά ήθη* — vispārējie rīcības standarti)

Tiesību aktu veidi — apraksts

- Konstitūcija
- Statūti (*Τυπικός νόμος*)
- Citi akti ar normatīvu saturu (*Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου*)
- Prezidenta rīkojumi (*Προεδρικό διάταγμα*)
- Administratīvi pasākumi (*Διοικητικές πράξεις*)
- ES dibināšanas līgumi
- ES regulas
- ES direktīvas
- ES pamatlēmumi

- Starptautiskās konvencijas

Normu hierarhija

Konstitūcija dominē pār visiem vietējiem tiesību aktiem, un tā tiek ievērota (prioritārā secībā) rakstītajās tiesībās, prezidenta rīkojumos un administratīvos pasākumos. Eiropas Savienības dibināšanas līgumiem ir tāda pati oficiālā pakāpe kā Konstitūcijai, savukārt citi starptautiskie tiesību akti dominē pār visiem vietējiem tiesību aktiem, izņemot Konstitūciju.

Iestāžu sistēma

Iestādes, kas atbild par tiesību normu izpildi

Gadījumos, kad ir nepieciešams grozīt vai papildināt esošus tiesību aktus vai noteikt jaunas tiesību normas, vai iekļaut starptautisko tiesību normas vietējos tiesību aktos,

atbildīgais ministrs uzdod īpašai likumdevējai komitejai izstrādāt tiesību akta projektu.

Likumdošanas process

Īpašās likumdevējas komitejas sagatavotais tiesību akta projekts tiek nosūtīts galvenajai likumdevējai komitejai valdības ģenerālsērijā, kas nodrošina tā pienācīgu izstrādi un var izteikt citus novērojumus par tādiem jautājumiem kā, piemēram, konstitucionalitāte un atbilstība starptautiskām tiesībām.

Tad tiesību akta projektu iesniedz Parlamentam kopā ar paskaidrojuma rakstu, kurā izklāsta ierosināto noteikumu pamatojumu un mērķi. Ja tiesību akta projekts ir saistīts ar valsts budžeta izdevumiem, Valsts galvenā grāmatvedības iestāde (*Γενικό Λογιστήριο του Κράτους*) sagatavo īpašu ziņojumu par izdevumiem un salīdzinošu ziņojumu par izdevumiem. Tiesību aktu projektiem arī jāpievieno ziņojums, kurā izvērtēti visi pasākumi, ko vajadzētu ņemt vērā, un ziņojums par sabiedrisko apspriešanu, kas notikusi pirms tiesību akta projekta iesniegšanas, izņemot izņēmuma gadījumus.

Parlamenta priekšsēdētājs nodod tiesību akta projektu izskatīšanai plenārsēdē, pastāvīgajām komitejām vai īpašajām komitejām pārtraukuma laikā. Rīkojumus, kuros paredzēta Parlamenta aktu īstenošana, izdod Republikas prezidents pēc atbildīgo ministru priekšlikuma. Īpašās tiesību normas pilnvaro administratīvās iestādes veikt pasākumus, lai reglamentētu īpašus jautājumus vai vietējas intereses, vai tehniskus vai mazāk nozīmīgus jautājumus.

Saskaņā ar Konstitūcijas 28. pantu starptautiskās konstitūcijas pēc to ratificēšanas ar Parlamenta aktu ir daļa no Grieķijas vietējiem tiesību aktiem un dominē pār visiem citiem agrākiem noteikumiem, kas paredz pretējo, izņemot Konstitūcijas noteikumus.

ES regulām ir universāla spēkā esamība visā Savienībā; tās ir saistošas un tieši piemērojamas katrā dalībvalstī.

ES direktīvas tiek iestrādātas vietējos tiesību aktos ar statūtiem, prezidenta rīkojumu vai ministra lēmumu.

Viena mēneša laikā no Parlamenta akta izdošanas to paraksta atbildīgie ministri un tad paraksta un izsludina Republikas prezidents.

Attiecīgajā aktā tiek norādīts, kad tas stājas spēkā. Visos citos gadījumos saskaņā ar Civilt kodeksa leņķa akta 103. pantu tas stājas spēkā 10 dienas pēc tā publicēšanas Valdības Vēstnesī (*Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*).

Akts, ar ko ratificē konvenciju, parasti stājas spēkā brīdī, kad to publicē Valdības Vēstnesī, un konvencija stājas spēkā tajā norādītajā datumā.

[Grieķijas Parlamenta](#) tīmekļa vietnē ir norādīti visi akti, kas izdoti no 1993. gada 22. oktobra. Turklāt [Valsts Tipogrāfijas](#) (*Εθνικό Τυπογραφείο*) tīmekļa vietnē var izmantot meklēšanas sadaļu ("*Αναζήτηση*"), lai atrastu tādus sarakstus par katru gadu, sākot no 1890. gada, kuros norādīti izdotie akti un rīkojumi, to priekšmets, kā arī informācija par Valdības Vēstnesi, kurā tie publicēti.

Iniciatīvu veikt jebkādus grozījumus Parlamenta aktā izrāda ministrs, kurš ir atbildīgs par tā priekšmetu.

Parlamenta akts paliek spēkā tik ilgi, līdz to atceļ ar jaunu aktu.

Juridiskās datubāzes

1. [Pilnīgas juridiskās datubāzes](#) īpašnieks un uzturētājs ir Valsts Tipogrāfija.

Piekļuve tai ir bez maksas (Likuma Nr. 3861/2010 7. pants, likums publicēts Valdības Vēstnesī FEK A/112/13710).

2. [Pilnīgas juridiskās datubāzes](#) īpašnieki un uzturētāji ir *Intracom* un *HOL*.

Piekļuve ir par maksu.

3. [Valsts Juridiskās padomes](#) tīmekļa vietne

Piekļuve ir bez maksas.

Saistītās saites

[Grieķijas Parlaments](#)

[Valsts Tipogrāfija](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 02/07/2019

Dalībvalstu tiesības - Spānija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [es](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Šeit izklāstīta informācija par Spānijas tiesisko sistēmu un sniegts vispārējs pārskats par tiesisko kārtību Spānijā.

Spānijas tiesiskās kārtības avoti

Spānijas tiesiskās kārtības avoti ir definēti Civilt kodeksa 1. pantā.

1. Spānijas tiesiskās kārtības avoti ir likums, paražas un tiesību normu vispārējie principi.
2. Nav spēkā neviens noteikums, kas ir pretrunā augstāka līmeņa noteikumiem.
3. Paražas piemēro tikai gadījumos, kad nav iespējams piemērot nevienu tiesību aktu, ar nosacījumu, ka tās nav pretrunā morāles vai sabiedriskās kārtības principiem un ir pārbaudītas praksē.
4. Juridisko praksi, kas netiek interpretēta tikai kā gribas izpausme, uzskata par paražām.
5. Tiesību normu vispārējos principus piemēro gadījumos, kad nav iespējams piemērot likumus vai paražas, neskarot tiesiskās kārtības informatīvo raksturu.
6. Starptautisko nolīgumu juridiskos noteikumus tiešā veidā nepiemēro Spānijā, līdz tie nav iekļauti valsts tiesību sistēmā pēc to teksta pilnīgas publicēšanas valsts Oficiālajā Vēstnesī.
7. Judikatūra papildina tiesisko kārtību ar doktrīnu, kas pastāvīgi nosaka, ka Augstākā tiesa interpretē un piemēro likumus, paražas un tiesību normu vispārējos principus.
8. Tiesnešiem un tiesām ir neatceļams pienākums jebkurā gadījumā atrisināt lietas, ko tās izskata, izmantojot iedibināto avotu sistēmu.

Noteikumu veidi

Konstitūcija: valsts augstākā mēroga juridiskie noteikumi, kuriem pakļautas visas valsts iestādes un iedzīvotāji. Jebkuri noteikumi vai akti, kas ir pretrunā ar Konstitūciju, nav spēkā. Tā sastāv no divām daļām, kas pēc to satura ir skaidri nošķirtas: a) dogmatiskā daļa un b) pamatdaļa.

Starptautiskie nolīgumi: vienošanās, ko parakstījuši konkrēti starptautisko tiesību subjekti, kuri rīkojas saskaņā ar šo vienošanos, kas var sastāvēt no viena vai vairākiem saistītiem juridiskiem instrumentiem neatkarīgi no to nosaukuma.

Autonomie statūti: Spānijas autonomo apgabalu institucionālie pamatnoteikumi, kuri ir atzīti Spānijas 1978. gada Konstitūcijā un kurus apstiprina ar pamatlikumu. Tajos ir minēts vismaz apgabala nosaukums, teritoriālās robežas un autonomo iestāžu nosaukums, struktūra un atrašanās vieta, kā arī to pilnvaras.

- Likums: ir vairāki likumu veidi.

- Pamatlikumi: tādi, kas saistīti ar pamattiesību un sabiedrības brīvību pilnveidošanu, kurus atzīst autonomajos statūtos un vispārējā vēlēšanu sistēmā, kā arī citi, kas noteikti Konstitūcijā.
- Parasti likumi: tādi, kas reglamentē pamatlikuma objekta jautājumus.
- Likumdošanas dekrēti: tādi, kuru noteikumus ar likuma spēku konkrētās jomās ir tiesīgas noteikt valdības pilnvarotas vispārējās tiesas (*Cortes Generales*).
- Dekrētlukumi: valdības noteikti provizoriski likumdošanas noteikumi ārkārtas vai steidzamības gadījumā, kuri neietekmē valsts pamatiestāžu struktūru, iedzīvotāju tiesības, pienākumus un brīvības, ko reglamentē Konstitūcijas pirmā nodaļa, kā arī autonomo apgabalu sistēmu vai vispārējās vēlēšanu tiesības. Tie nekavējoties jānodod apspriešanai un balsošanai visu deputātu kongresam trīsdesmit dienu laikā, kopš to izdošanas.
- Noteikumi: vispārēja rakstura juridiski standarti, kurus nosaka izpildvara. Hierarhiskajā sistēmā tie atrodas uzreiz pēc likumiem un būtībā tos attīsta.
- Paražas: definētas kā „vienotas rīcības vairāk vai mazāk pastāvīga atkārtojuma radītu noteikumu kopums”. Lai paražas atspoguļotu kolektīvu un labprātīgu gribu, tām jābūt vispārējām, pastāvīgām, vienotām un ilgstošām.
- Tiesību vispārēji principi: formulēti vispārēji noteikumi, kuri, neesot iekļauti spēkā esošās tiesiskās sistēmas oficiālajās procedūrās, veido tās daļu, kalpojot par pamatu citiem formulētiem noteikumiem vai abstraktā veidā ietverot tādu noteikumu kopuma saturu. Ar tiem izlīdzina nepilnības tiesību aktos vai interpretē juridiskos noteikumus.
- Judikatūra: tās pamatā ir divi spriedumi, ar kuriem tādā pašā veidā interpretē Augstākās tiesas noteikumus, un gadījumos, kad autonomo apgabalu pilnvaras kādā jomā ir ierobežotas, — attiecīgā autonomā apgabala augstāko tiesu noteikumus. Gadījumā, ja tiesnesis vai tiesa neievēro Augstākās tiesas iedibināto doktrīnu, spriedums automātiski netiek pasludināts par spēkā neesošu, bet gan noder kā motīvs kasācijas prasībai. Tomēr Augstākā tiesa jebkurā laikā var atkāpties no tās iedibinātās judikatūras.

Noteikumu hierarhija

Spānijas Civillikuma 1. panta 2. punktā ir noteikts, ka „noteikumi, kas ir pretrunā augstāka līmeņa noteikumiem, nav spēkā”. Tas nozīmē, ka pastāv noteikumu hierarhija, un dažādu noteikumu savstarpējo sakarību, hierarhisko kārtību un jurisdikciju reglamentē Spānijas Konstitūcija.

Saskaņā ar Konstitūciju Spānijas tiesību aktu hierarhija ir šāda:

1. Konstitūcija;
2. starptautiskie nolīgumi;
3. likumi šī vārda tiešā nozīmē — pamatlikums, parasts likums un noteikumi, kuriem ir likuma spēks (tajā skaitā karaļa dekrētlukumi un karaļa likumdošanas dekrēti);
4. noteikumi, kurus izstrādājuši izpildvara saskaņā ar to savu iestāžu funkciju hierarhiju, kuras šos noteikumus izstrādā (karaļa dekrēts, dekrēts, ministra rīkojums u.c.).

Turklāt ir iedibināts pilnvaru princips attiecībā uz noteikumiem, kurus izstrādājuši autonomo apgabalu parlamenti.

Institucionālā sistēma

Par juridisko noteikumu pieņemšanu atbildīgās iestādes

Spānijas institucionālās sistēmas pamatā ir varu nošķiršanas princips, un likumdošanas vara ir piešķirta vispārējām tiesām un autonomo apgabalu likumdošanas asamblejām.

Valdībai ir izpildvara, tajā skaitā vara reglamentēt un reizēm īstenot likumdošanas varu, ja vispārējās tiesas šo uzdevumu deleģē.

Pašvaldības iestādēm ir reglamentēšanas, nevis likumdošanas vara.

Likumdošanas iniciatīvas tiesības pieder valdībai, kongresam un senātam, autonomo apgabalu asamblejām un tautas iniciatīvai.

Lēmumu pieņemšanas process

Starptautiskie nolīgumi: ir trīs pieņemšanas mehānismi atkarībā no tā, kādu jomu reglamentē nolīgums.

- Pirmkārt, pamatlikums pilnvaro noslēgt nolīgumus, izmantojot tādus mehānismus, kas starptautiskai organizācijai vai iestādei piešķir pilnvaras īstenot jurisdikciju saskaņā ar Konstitūciju.

- Otrkārt, valdība ar vispārējo tiesu atļauju var izteikt valsts piekrišanu līdz ar nolīgumu vai vienošanos parakstīšanu uzņemties saistības šādos gadījumos: politiski nolīgumi, militāri nolīgumi vai vienošanās, nolīgumi vai vienošanās, kas ietekmē valsts teritoriālo integritāti vai pirmajā nodaļā noteiktās pamattiesības un pienākumus, nolīgumi vai vienošanās, kas ietekmē Valsts kases finanšu saistības, nolīgumi vai vienošanās, kuri paredz kāda tiesību akta grozīšanu vai atcelšanu vai pieprasa likumdošanas pasākumus to izpildei.
- Visbeidzot, visās pārējās jomās ir tikai jāinformē kongress un senāts uzreiz pēc nolīgumu noslēgšanas.

Starptautiskie nolīgumi stājas spēkā pēc to oficiālas publicēšanas Spānijā un kļūst par valsts tiesiskās kārtības daļu. To noteikumus var atcelt, grozīt vai atlikt tikai pašos nolīgumos paredzētajā kārtībā vai saskaņā ar starptautisko tiesību vispārējiem noteikumiem. Starptautiskos nolīgumus un vienošanās darbību var pārtraukt, izmantojot to pašu procedūru, kas noteikta to apstiprināšanai.

Likumi

Likumprojektus apstiprina Ministru kabinets, nododot tos kongresam kopā ar motīvu paskaidrojumu un pamatojumu, kas nepieciešami, lai par tiem pieņemtu lēmumu.

Tiklīdz parastā likuma vai pamatlikuma projektu ir apstiprinājis deputātu kongress, tā priekšsēdētājs par to nekavējoties ziņo senāta priekšsēdētājam, kurš to nodod apspriešanai senātā. Senāts divu mēnešu laikā, skaitot no likumprojekta teksta saņemšanas dienas, var izmantot savas veto tiesības vai ieviest tekstā izmaiņas. Veto ir spēkā, ja to apstiprina ar absolūtu balsu vairākumu.

Likumprojektu nevar iesniegt karalim, iekams kongress nav ratificējis tā sākotnējo redakciju ar absolūtu balsu vairākumu veto gadījumā vai ar vienkāršu balsu vairākumu, tiklīdz ir pagājuši divi mēneši kopš tā iesniegšanas, vai iekams nav izsludināti grozījumi, kas pieņemti vai noraidīti ar vienkāršu balsu vairākumu. Divu mēnešu periods, kurā senāts vai nu izmanto veto tiesības, vai groza likumprojektu, tiek saīsināts līdz divdesmit kalendārajām dienām gadījumos, kad valdība vai deputātu kongress likumprojektu pieņemšanu uzskata par steidzamu.

Karalis sankcionē vispārējo tiesu apstiprinātus tiesību aktus piecpadsmit dienu laikā, izsludina tos un izdod pavēli par to tūlītēju publicēšanu.

- Pamatlikums: pamatlikumu apstiprināšanai, grozīšanai un atcelšanai galīgajā balsojumā par likumprojektu kopumā ir nepieciešams kongresa absolūts balsu vairākums.

Noteikumi: noteikumu izstrāde notiek saskaņā ar šādu procedūru.

- Attiecīgā likumprojekta izstrādi uzsāk kompetents likumdošanas centrs, likumprojektam pievienojot ziņojumu par tā nepieciešamību un iespējām, kā arī finanšu ziņojumu, kurā aplēstas paredzamās izmaksas.
- Likumprojekta izstrādes gaitā papildus ziņojumiem, atzinumiem un obligātiem iepriekšējiem apstiprinājumiem ir jāiegūst pietiekami daudz pētījumu un pārskatu, lai nodrošinātu likumprojekta teksta pareizību un likumību. Jebkurā gadījumā noteikumiem jābūt pievienotam ziņojumam par ietekmi uz dzimumu saistībā ar noteikumos izklāstītajiem pasākumiem.
- Gadījumos, kad noteikumi skar iedzīvotāju likumīgās tiesības vai intereses, var veikt uzklaustīšanu pamatotā laika posmā, kas nav mazāks par piecpadsmit darbadienām. Tāpēc gadījumos, kad to paredz noteikumu raksturs, minētajā laika posmā šī informācija tiek nodota publiskai apspriešanai.
- Jebkurā gadījumā noteikumu projektus izziņo Tehniskais ģenerālsekretariāts (*Secretaría General Técnica*), neskarot Valsts padomes ziņojumus tiesību aktos paredzētajos gadījumos.
- Gadījumos, ja reglamentējošie noteikumi var ietekmēt jurisdikcijas jomu sadali starp valsti un autonomajiem apgabaliem, ir jāinformē Reģionālās politikas ministrija.
- Valdības apstiprināti noteikumi stājas spēkā pēc to publicēšanas valsts Oficiālajā Vēstnesī.

Tiesību aktu datubāzes

Valsts Oficiālais Vēstnesis nodrošina datubāzi, kurā ir visi tiesību akti, kas publicēti kopš 1960. gada: [Iberlex](#).

Vai piekļuve datubāzēm ir bez maksas?

Piekļuve šai datubāzei ir bez maksas.

Īss satura apraksts

Valsts Oficiālā Vēstneša tīmekļa vietnē var iepazīties ar laikraksta numuriem, kas publicēti kopš 1960. gada.

Tajā ir tiesību aktu un paziņojumu meklētājs, kā arī datubāze ar konstitucionālās judikatūras dokumentiem kopš 1980. gada, Valsts advokatūras datubāze (paziņojumi un atzinumi kopš 1997. gada) un Valsts padomes datubāze. Visbeidzot, vietne piedāvā nosūtīt paziņojumus par tiesību aktiem, publiskiem paziņojumiem, kā arī par informācijas un dokumentācijas pārskatiem.

Saites

[IBERLEX/ Spānijas tiesību aktu datubāze](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 12/03/2019

Dalībvalstu tiesības - Francija

Šajā sadaļā jūs atradīsiet pārskatu par dažādiem tiesību avotiem Francijā.

Tiesību avoti

Francijas tiesības galvenokārt veidotas no rakstiskām tiesību normām, ko sauc par **tiesību avotiem**. Tās var būt tiesību normas, kuras ir pārņēmušas valstis vai kas ir pieņemtas valstu savā starpā, valsts līmenī, kā arī nacionālo vai starptautisko tiesu iestāžu judikatūra vai arī tādas lokālā līmenī atzītas tiesību normas kā rīkojumi, ko izdevušas pašvaldības vai specializētas organizācijas, piemēram, Ārstu kolēģija, tiesību normas, ko iedzīvotāji noslēguši savā starpā kā kolektīvās vienošanās vai līgumi un visbeidzot vienkāršas paražu tiesības.

Tas visas ir sakārtotas tiesību normu **hierarhiskā kārtībā**. Tāpēc attiecībā uz jaunajām tiesību normām:

- jāievēro agrāk izdotās augstākā līmeņa tiesību normas,
- ar tām var grozīt tāda paša līmeņa agrāk izdotas tiesību normas,
- tās atceļ agrāk pieņemtās pretrunīgās tiesību normas.

Starptautisko tiesību avoti

Starptautiski līgumi un nolīgumi

Lai nolīgums Francijā stātos spēkā, vispirms to ratificē vai apstiprina un publicē. Atsevišķi nolīgumi Francijas tiesību sistēmā **piemērojami tieši**, taču citi **jāpielāgo** iekšējām tiesību normām.

Eiropas Savienības tiesības

Eiropas Savienības tiesību jēdziens attiecas uz Eiropas Savienības iestāžu pieņemtajām tiesību normām. Tās var būt rekomendācijas, atzinumi, regulas, lēmumi vai arī direktīvas.

Nacionālie tiesību avoti

Konstitucionālās tiesību normas

- 1958. gada 4. oktobra Konstitūcija;
- 1946. gada 27. oktobra Konstitūcijas preambula, kā arī 1789. gada 26. augusta Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācija un Republikas likumos atzīti pamatprincipi;
- Konstitucionālajai padomei pirms to pasludināšanas iesniegtie organiskie likumi, paredzēti Konstitūcijas papildināšanai.

Tiesību normas ar likuma spēku

Parlamentā pieņemtais likums ir pakārtots Konstitūcijai. Pirms likumu pasludināšanas Konstitucionālā padome pārbauda saņemto **likumu konstitucionālo atbilstību** jeb apstiprina to atbilstību Konstitūcijai. Konstitucionālo padomi var sasaukt pēc Republikas prezidenta, premjerministra, Nacionālās asamblejas un Senāta priekšsēdētāju, vai sešdesmit deputātu vai sešdesmit senatoru pieprasījuma. Konstitucionālajā padomē var vērsties arī Valsts padome vai Kasācijas tiesa ar pieprasījumiem par spēka esošo

tiesību aktu atcelšanu, ko iesniedz iesaistītās puses, kuras strīdus situācijā, kurā ir piemērojami šie tiesību akti, apstrīd tiesību aktu atbilstību tiesībām un brīvībām, ko garantē Konstitūcija.

Saskaņā ar Konstitūcijas 55. pantu, starptautiskajiem nolīgumiem, kurus ratificējusi Francija, ir lielāks juridisks spēks nekā likumiem. Administratīvais un tiesas tiesnesis novērš tāda likuma piemērošanu, kas nav atbilstīgs nolīgumam, neatkarīgi no tā, vai tas pieņemts pirms vai pēc attiecīgā likuma pieņemšanas.

Likumpamatoti tiesību akti

1. Rīkojumi

Saskaņā ar Konstitūcijas 38. pantu, **Valdība** savas programmas pildīšanai uz noteiktu laiku var lūgt Parlamentu tai piešķirt pilnvaras pildīt likumdevēja lomu. Šie rīkojumi ir formāli likumpamatoti akti, līdz tos ratificējis likumdevējs, un tos tād var apstrīdēt administratīvajā tiesā līdz to ratifikācijai.

3. Noteikumi

Noteikumus **iedala atkarībā no tā, kura iestāde tos ir izdevusi:**

1. Republikas prezidenta vai premjerministra dekrēti (ja tos pieņēmusi Ministru padome vai Valsts padome, tos var grozīt tikai tādā pašā kārtībā, kā tie ir pieņemti);
2. starpministriju vai ministriju rīkojumi;
3. reglamentējoša rakstura lēmumi, kurus pieņem no valsts atdalījušās (prefekts, mērs...) vai decentralizētas (komūna, departaments, reģions) iestādes.

5. Kolektīvas vienošanās

Darba kodekss nosaka vispārējās tiesību normas, kas piemērojamas attiecībā uz darba apstākļiem. Saskaņā ar šo kodeksu privātā sektora sociālie partneri (darba devēji un algoto darbinieku arodbiedrības) slēdz vienošanās un līgumus. Tajās atrunā visus nosacījumus, saistītus ar darbu un ar attiecīgajās struktūrās strādājošo sociālajām garantijām (pārstrādes rūpniecība un tirdzniecība, kopmītnes jaunajiem darbiniekiem, iestādes jautājumos par papildu pensijām...). **Kolektīvie līgumi** attiecas vienīgi uz konkrētu jomu (algas, darba laiks...). Kolektīvos līgumus un vienošanās var noslēgt konkrētā nozarē (visos uzņēmumos, kas noteiktā teritorijā nodarbojas ar viena veida aktivitātēm), uzņēmumā vai iestādē. Kolektīvas vienošanās var „paplašināt” Darba, sociālo attiecību, ģimenes lietu ministrija vai Lauksaimniecības uz zivsaimniecības ministrija, un tā var arī tās attiecināt uz visām konkrētās nozares struktūrvienībām.

Tiesu un administratīvo tiesu judikatūra

Judikatūra var būt pārņemta no tiesām vai administratīvajām tiesām. Tiesu judikatūra interpretē tiesības, taču principā to piemēro tikai izskatīšanā esošai lietai. Administratīvo tiesu judikatūrai ir augstāks spēks nekā likumpamatotiem aktiem, jo ar to var atcelt noteikumus, taču tai ir zemāks spēks nekā tiesību aktiem ar likuma spēku.

Institucionālā sistēma

Likumdošanas process Francijā

Vispirms jānošķir **likumprojekts**, kuru ierosina Valdība un kuru Ministru padomē iesniedz ministrs, no **priekšlikuma**, ko ierosina Parlaments. Likumprojektu vai likuma priekšlikumu iesniedz Nacionālajā asamblejā vai Senātā.

Pēc tam likuma saturu izskata Parlamentā. To pieņem gadījumā, ja abas asamblejas apstiprina to tajā pašā redakcijā.

Ja abām asamblejām rodas iebildumi, tad tiek sasaukta Jauktā paritārā komisija. Komisijas, kuras sastāvā ir 7 deputāti un 7 senatori, uzdevums ir iesniegt kopēju likuma redakciju pēc tam, kad to pēc parastās procedūras divos lasījumos ir izskatījusi katra asambleja.

Valdība tomēr var uzsākt paātrināto procedūru; šajā gadījumā Jaukto paritāro komisiju var sasaukt uzreiz pēc pirmā lasījuma.

Likumu pasludina (tas ir, paraksta) Republikas prezidents 15 dienu laikā pēc tam, kad Valdība ir iesniegusi Parlamenta pieņemto dokumentu. Šajā laikā Prezidents var pieprasīt likumu izskatīt atkārtoti un Konstitucionāla padome to var saņemt, lai pārbaudītu satura atbilstību Konstitūcijai. Likums **tiek pasludināts** un stājas spēkā pēc tam, kad tas publicēts Oficiālajā vēstnesī (*Journal officiel*).

Likumu un noteikumu publicēšana

Ar likumiem un noteikumiem obligāti ir jāiepazīstina pilsoņi. Individuāla rakstura aktus paziņo attiecīgajām personām, savukārt reglamentējoša rakstura aktus publicē.

2004. gada 20. februāra Rīkojums nr. 2004-164 sākot ar 2004. gada 1. jūniju mainīja kārtību, kādā likumdošanas un normatīvie akti stājas spēkā. Turpmāk Civilkodeksa 1.pants paredz, ka **tiesību akti stājas spēkā nākamajā dienā pēc to publicēšanas Oficiālajā vēstnesī**, ja vien likumā nav noteikts citādi.

Tomēr steidzamos gadījumos likumi stājas spēkā to publicēšanas dienā, ja to paredz dekrēts par to pasludināšanu un administratīvie akti, saskaņā ar kuriem Valdība izdod īpašus noteikumus.

Turklāt **Oficiālajā vēstnesī publicē** ne tikai dekrētus, bet arī reglamentējošos aktus, kurus valsts līmenī ir pieņēmušas kompetentās iestādes (ministriju rīkojumi, neatkarīgu administratīvo iestāžu akti ...). Ministriju rīkojumus bieži vien publicē ministriju oficiālajos biļetenos.

Reglamentējošos aktu publicē vienā oficiālajā biļetenā, ja tas skar tikai vienu ļoti specifisku kategoriju (galvenokārt ministrijas ierēdņus un darbiniekus).

Uz vietējo iestāžu izdotajiem aktiem attiecas īpaša to publicēšanas kārtība. Tos npublicē Oficiālajā vēstnesī.

Cirkulāriem un pavēlēm principā ir reglamentējošs raksturs. Šie akti dienestiem sniedz norādījumus par likumu un dekrētu piemērošanu vai precīzē dažādu noteikumu interpretāciju.

Lai tie būtu piemērojami, tie ir jāpublicē premjerministra interneta vietnē, kas paredzēta šim nolūkam (2008. gada 8. decembra Dekrēts 2008-1281). Parastā publicēšanas kārtība ir, tos publicējot ministriju oficiālajos biļetenos. Oficiālajā vēstnesī publicē vienīgi svarīgākos cirkulārus.

Juridiskās datubāzes

Saskaņā ar [2002. gada 7. augusta Dekrētu nr. 2002-1064](#) ([versija angļu valodā](#)) publiski pieejamās juridiskās datubāzes Francijā publicē, izmantojot publikāciju tīmekļa vietnes pakalpojumu (*SPDDI*).

Šī sistēma ir precīzi izklāstīta [Faktu lapā](#) par [Légifrance](#) pieejamo datu lietošanu:

[Légifrance](#) iekļauti šādi elementi:

- kodeksu, likumu un noteikumu konsolidētās versijas (**datubāze „Legi”**)
- dokumenti, kas publicēti Oficiālā vēstneša izdevumā „likumi un dekrēti” (**datubāze „Jorf”**)
- valsts līmeņa kolektīvās vienošanās (**datubāze „Kali”**)
- Konstitucionālās padomes lēmumi (**datubāze „Constit”**)
- Kasācijas tiesas un Apelācijas tiesu spriedumi (**datubāze „Cass”** spriedumiem, kas publicēti Biļetenā, **datubāze „Inca”** npublicētajiem, bet **datubāze „Capp”** Apelācijas tiesas spriedumiem)
- Valsts padomes un Konflikta tiesas nolēmumi, administratīvo apelācijas tiesu nolēmumi un atsevišķi administratīvo tiesu nolēmumi (**datubāze „Jade”**)
- Nacionālās komisijas par informācijas brīvību lēmumi (**datubāze „CNIL”**).

Zināšanai: citas tīmekļa vietnes pieejamas vai nu tieši vai caur [Légifrance](#), kas iesaistītas *SPPDI*, un tās ir šādu iestāžu tīmekļa vietnes:

- [Revīzijas palāta](#) par lēmumiem, ko pieņēmušas tiesu iestādes finanšu jautājumos,
- Katra ministrija ar savu oficiālo biļetenu,
- Nodokļu ģenerāldirekcija ar [fiskāliem dokumentiem](#)
- Ārlietu un Eiropas lietu ministrija par starptautiskām konvencijām (datubāze „[Pact](#)”).

Informācija par šīs otrās kategorijas datu iegūšanu un izmantošanu ir pieejama katrā no šīm tīmekļa vietnēm.

Légifrance datubāzē var atrast arī turpmāk uzskaitīto [Datubāzu katalogu](#).

Tāpat ir pieejams [Légifrance licenču tarifu saraksts](#).

Datubāzes

Šeit ir sniegts nepilnīgs juridisko datubāzu saraksts:

- Datubāzē [LEGI](#) uzkrāj kodeksu, likumu un noteikumu konsolidētās versijas.
- Datubāzē [JORF](#) uzkrāj tos dokumentus, kas publicēti Oficiālā vēstneša izdevumā „likumi un dekrēti”.
- Datubāzē [KALI](#) uzkrāj valsts līmenī pieņemtās kolektīvās vienošanās.
- Datubāzē [CONSTIT](#) uzkrāj Konstitucionālās padomes lēmumus.
- Datubāzē [JADE](#) uzkrāj Valsts padomes un Konfliktu tiesas nolēmumus, administratīvo apelācijas tiesu nolēmumus un atlasītus administratīvo tiesu nolēmumus.
- Datubāzē [CNIL](#) uzkrāj *CNIL* (Nacionālās komisijas par informācijas brīvību) lēmumus.

[Kasācijas tiesas](#) judikatūra pieejama tās tīmekļa vietnē.

Izmantojot pakalpojumus tiešsaistē, var pasūtīt [Kasācijas tiesas spriedumus](#) un atsevišķus [tulktus Kasācijas tiesas spriedumus](#) angļu, arābu un tradicionālajā ķīniešu valodā.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 13/12/2016

Dalībvalstu tiesības - Horvātija

Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējis.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [hr](#).

Horvātijas Republikas Konstitūcija

[Horvātijas Republikas Konstitūcija](#)

Pieņemot jauno 1990. gada konstitucionālo kārtību, Horvātijas Republikas 1990. gada 22. decembra Konstitūcijā (turpmāk “1990. gada Konstitūcija”), tika noteikts Horvātijas Republikas Konstitucionālās tiesas (turpmāk “Konstitucionālā tiesa”) sastāvs, tās pilnvaras un ierobežojumi.

Saskaņā ar 1990. gada Konstitūciju:

- Konstitucionālajā tiesā ir 11 tiesneši, kurus uz astoņiem gadiem ievēl Pārstāvju palāta, balstoties uz Horvātijas Republikas parlamenta Apgabalu palātas priekšlikumu, un kurus izvēlas no izcilu juridisko ekspertu vidus, jo īpaši no tiesnešu, prokuroru, juriskonsultu/zvērinātu advokātu un universitātes tiesību zinātņu profesoru vidus;
- Konstitucionālā tiesa ievēl tiesas priekšsēdētāju uz četriem gadiem; Konstitucionālās tiesas tiesneši nedrīkst pildīt citus publiskus vai profesionālus pienākumus;
- Konstitucionālās tiesas tiesnešiem ir tāda pati imunitāte kā Horvātijas parlamenta locekļiem;
- Konstitucionālās tiesas tiesnesi var atbrīvot no amata pirms termiņa beigām, uz kuru viņš ievēlēts, ja viņš to lūdz, ja viņam piespriests cietumsods vai ja Konstitucionālā tiesa pati konstatē, ka viņš ilgstoši nespēj pildīt savus pienākumus.

Saskaņā ar 1990. gada Konstitūciju Konstitucionālajai tiesai ir šādas galvenās pilnvaras:

- lemt par likumu atbilstību Konstitūcijai un tos atcelt, ja tiek konstatēta to neatbilstība Konstitūcijai;
- lemt par citu tiesību aktu atbilstību Konstitūcijai un tiesību aktu kopumam un atcelt vai anulēt jebkurus citus tiesību aktus, kurus tā uzskata par neatbilstīgiem Konstitūcijai vai pretlikumīgiem;
- aizsargāt Konstitūcijā noteiktās cilvēku un pilsoņu brīvības un tiesības tiesvedībās, kas ierosinātas uz konstitucionālas sūdzības pamata;

- lemt par jurisdikcijas konfliktiem starp likumdevēja, izpildvaras un tiesu iestādēm;
- pārraudzīt politisko partiju programmu un darbību atbilstību Konstitūcijai un, iespējams, aizliegt to darbību, ja to programma vai darbība draud vardarbīgi ietekmēt Horvātijas Republikas demokrātisko konstitucionālo kārtību, neatkarību, vienotību vai teritoriālo neaizskaramību;
- pārraudzīt vēlēšanu un republikas mēroga referendumu atbilstību Konstitūcijai un to likumību, un atrisināt ar vēlēšanām saistītus strīdus, kuri nav tiesu kompetencē;
- pēc Horvātijas Republikas valdības priekšlikuma noteikt, ka Republikas prezidents ilgstoši nespēj pildīt savus pienākumus, kā rezultātā Republikas prezidenta pienākumus uz laiku pilda Horvātijas Parlamenta priekšsēdētājs;
- procedūrās, kas ierosinātas ar visu Horvātijas parlamenta Pārstāvju palātas pārstāvju divu trešdaļu vairākuma balsojumu, lemt par Republikas prezidenta atstādināšanu no amata – tam nepieciešams visu tiesnešu divu trešdaļu vairākuma balsojums. Ja Konstitucionālā tiesa šo atstādināšanu atbalsta, Republikas prezidents pārtrauc pildīt pienākumus saskaņā ar Konstitūciju.

1990. gada Konstitūcijā arī noteikts, ka ar konstitucionālu likumu var regulēt nosacījumus par Konstitucionālās tiesas tiesnešu ievēlēšanu un to pilnvaru termiņa izbeigšanu, nosacījumus un termiņus konstitucionālisma un likumības pārskatīšanas procedūru uzsākšanai, tās lēmumu procedūras un tiesiskās sekas, konstitucionālo brīvību un cilvēku, un pilsoņu tiesību aizsardzību, un citus jautājumus, kas ir svarīgi, lai Konstitucionālā tiesa varētu pildīt savus pienākumus un veikt savu darbu, un ka šis konstitucionālais akts jāpieņem saskaņā ar Konstitūcijas grozīšanas procedūru.

Kopš 1990. gada neviens likums Horvātijas Republikas konstitucionālajā kārtībā, neskaitot Konstitucionālo likumu par Horvātijas Republikas Konstitucionālo tiesu, nebija jāpieņem, izmantojot procedūru, kas noteikta pašai Konstitūcijai, t. i., kam Konstitūcija piešķir konstitucionālu spēku. Tas skaidri norāda uz Konstitūcijas pārskatīšanas nozīmīgumu un lomu Horvātijas Republikas tiesību sistēmā.

Saskaņā ar 1990. gada Konstitūciju Horvātijas parlaments 1991. gada martā pieņēma pirmo Konstitucionālo likumu par Horvātijas Republikas Konstitucionālo tiesu (turpmāk "1991. gada Konstitucionālais likums"), kas paplašina 1990. gada Konstitūcijā noteiktās Konstitucionālās tiesas pilnvaras.

Pirmo reizi 1990. gada Konstitūcija tika grozīta 1997. gada beigās, kad tika pieņemts Horvātijas Republikas Konstitūciju grozošais un papildinošais Konstitucionālais likums. Ar šiem grozījumiem un papildinājumiem netika mainīts vai papildināts neviens no 1990. gada Konstitūcijas noteikumiem, kas reglamentēja Konstitucionālās tiesas pilnvaras. Parlaments 1999. gada septembrī pieņēma jaunu Konstitucionālo likumu par Horvātijas Republikas Konstitucionālo tiesu (turpmāk "1999. gada Konstitucionālais likums").

Otro reizi Konstitūcija tika grozīta 2000. gada beigās, kad tika pieņemti Horvātijas Republikas Konstitūcijas grozījumi. Šajos Konstitūcijas grozījumos tika ievērojami paplašinātas Konstitucionālās tiesas pilnvaras un tiesnešu kopējais skaits tika palielināts no sākotnēji 11 līdz 13 tiesīesim. Papildus pilnvarām, kas jau bija noteiktas 1990. gada Konstitūcijā, Konstitucionālajai tiesai tika piešķirtas šādas jaunas pilnvaras:

- pārskatīt tiesību aktu un citu spēkā neesošu noteikumu atbilstību Konstitūcijai un likumību ar nosacījumu, ka no dienas, kad tie zaudēja spēku, līdz dienai, kad tika iesniegts procedūru uzsākšanas pieprasījums vai priekšlikums, ir pagājis ne vairāk kā viens gads;
- uzraudzīt konstitucionālisma un likumības īstenošanu, un ziņot Horvātijas parlamenta Pārstāvju palātai par jebkādiem novērotiem nekonstitucionālisma un nelikumības gadījumiem;
- ja tā konstatē, ka kompetentā iestāde nav izpildījusi pienākumu un nav pieņēmusi izpildes noteikumus Konstitūcijas, tiesību aktu un citu noteikumu īstenošanai, Konstitucionālajai tiesai par to jāinformē Horvātijas Republikas valdība, un gadījumā, ja noteikumi bija jāizdod valdībai, par to jāinformē Horvātijas Parlamenta Pārstāvju palāta;
- saskaņā ar Horvātijas Republikas valdības priekšlikumu pieņemt lēmumu, ar ko Horvātijas Parlamenta priekšsēdētājs uz laiku uzņemas Republikas prezidenta pienākumus, ja Republikas prezidents uz ievērojamu laika posmu slimības vai darbnespējas dēļ neapēj pildīt savus pienākumus un jo īpaši, ja viņš nav spējīgs izlemt par savu pienākumu deleģēšanu pagaidu aizstājējam;
- sniegt iepriekšēju piekrišanu Republikas prezidenta aizturēšanai vai kriminālprocesa sākšanai pret viņu;
- lemt par apelāciju saistībā ar Valsts Tiesnešu padomes lēmumu par tiesneša atbrīvošanu no amata, un lemt par apelāciju saistībā ar Valsts Tiesnešu padomes lēmumu par tiesneša disciplināratbildību, 30 dienu laikā no apelācijas iesniegšanas dienas (šis lēmums neietver tiesības uz konstitucionālu sūdzību).

Trešo reizi 1990. gada Konstitūcija tika grozīta 2001. gada sākumā. Ar šīm izmaiņām netika grozīti vai papildināti 2000. gada konstitucionālie noteikumi, kas ievērojami paplašināja Konstitucionālās tiesas pilnvaras salīdzinājumā ar 1990. gada Konstitūcijā noteiktajām pilnvarām. Tās tikai pielāgoja esošo terminoloģiju tajā Konstitūcijas daļā, kas attiecas uz Konstitucionālo tiesu, atbilstīgi terminoloģijai, kas iekļauta Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā. Turklāt spēkā esošajos Konstitūcijas noteikumos, kuri attiecas uz Konstitucionālo tiesu, tika svītrotas visas atsauces uz Horvātijas parlamenta Pārstāvju palātu un Apgabalu palātu, jo saskaņā ar 2001. gada izmaiņām Konstitūcijā valsts parlaments tika reorganizēts vienā palātā (Apgabalu palāta tika likvidēta, un noteikumi attiecībā uz Pārstāvju palātu tika aizstāti ar noteikumiem attiecībā uz Horvātijas parlamentu).

2002. gada martā tika pieņemts Konstitucionālais likums, ar ko grozīja un papildināja Konstitucionālo likumu par Horvātijas Republikas Konstitucionālo tiesu, saskaņojot 1999. gada Konstitucionālā likuma tekstu ar grozītajā 2000. gada Konstitūcijā paredzētajām Konstitucionālās tiesas paplašinātajām pilnvarām. Šis likums joprojām ir spēkā.

Konstitūcijas pārskatīšana Horvātijas Republikā tika ieviesta 1963. gadā, un 1964. gadā sāka darboties Konstitucionālā tiesa.

Konstitūcijas pārskatīšanu Horvātijas Republikā var iedalīt divos vēsturiskos posmos:

Konstitūcijas pārskatīšana bijušajā Horvātijas Sociālistiskajā Republikā laikposmā no 1963. līdz 1990. gadam – šajā laikposmā Horvātija bija viena no sešām federālajām vienībām (republikām), kas kopā veidoja bijušo Sociālistiskās Dienvidslāvijas Federālo Republiku (turpmāk "bijusī SDFR");

Konstitūcijas pārskatīšana Horvātijas Republikā no 1990. gada līdz mūsdienām – laikposms pēc Horvātijas Republikas autonomijas un neatkarības iegūšanas.

Svarīgākie krimināltiesību akti

Krimināltiesības:

Kriminālkodekss

Kriminālprocesa likums

Likumpārkāpumu likums

Mazgadīgo tiesu likums

Likums par personu ar garīgiem traucējumiem aizsardzību

Likums par noilguma nepiemērošanu kara laikā veiktām spekulācijām, ekonomikas pārejas perioda un privatizācijas perioda noziegumiem

Likums par finansiālās atbildības piešķiršanu noziedzīgos nodarījumos cietušajiem

Likums par juridisko personu atbildību noziedzīgu nodarījumu veikšanā

Amnestijas likums

Likums, ar ko nosaka kriminālsodāmu darbību un likumpārkāpumu rezultātā gūtu ieņēmumu konfiskācijas procedūru

Likums par spriedumu, sodāmības un rehabilitācijas tiesiskajām sekām

Probācijas likums

Svarīgākie civiltiesību, komerciesību un administratīvo tiesību akti

Civiltiesības:

Izpildes likums

Arbitrāžas likums

Bezmaksas juridiskās palīdzības likums

Validācijas likums

Samierināšanas likums

Mantojuma likums

Civiltiesisko prasību likums

Civilprocesa likums

Īpašumtiesību un citu mantisko tiesību likums

Uzņēmuma telpu nomas un pirkšanas likums

Zemes reģistra likums

Likums par Horvātijas Republikas atbildību attiecībā uz bijušajā Sociālistiskajā Dienvidslāvijas Federālajā Republikā (SDFR) radītajiem zaudējumiem, par ko bija atbildīga bijusī SDFR

Likums par Horvātijas Republikas atbildību attiecībā uz zaudējumiem, kurus Horvātijas Neatkarības kara laikā radīja Horvātijas bruņoto spēku un tiesībsargājošo spēku locekļi

Likums par terora aktu un publisku demonstrāciju radītajiem zaudējumiem

Likums par aizliegumu nodot valstij piederošu konkrētu nekustamo īpašumu izmantošanas un lietošanas tiesības citiem lietotājiem vai fizisku un juridisku personu īpašumā

Likums, ar ko konkrētām juridiskajām personām tiek liegts izmantot un pārņemt īpašumā aktīvus Horvātijas Republikā

Likums par tiesību normu un citu valstu noteikumu kolīziju risināšanu konkrētās jomās

Komerctiesības:

Bankrota likums

Uzņēmēj sabiedrību likums

Tiesu reģistra likums

Likums par Eiropas uzņēmēj sabiedrības (SE) un Eiropas ekonomisko interešu grupas (EEIG) ieviešanu

Administratīvās tiesības:

Ekspropriācijas likums

Ekspropriācijas un atlīdzības piešķiršanas likums

Administratīvo strīdu likums

Likums par Dienvidslāvijas komunistiskā režīma laikā konfiscēto aktīvu atlīdzināšanu

Noteikumi un starptautiski līgumi attiecībā uz Likuma par Dienvidslāvijas komunistiskā režīma laikā konfiscēto aktīvu atlīdzināšanu piemērošanu

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 22/08/2016

Dalībvalstu tiesības - Itālija

Šajā lapā ir sniegta informācija par tiesību sistēmu Itālijā.

Tiesību avoti

Itālijā, tāpat kā ikvienā modernā demokrātijā, politiskā sistēma ir balstīta uz varas dalīšanu starp likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu.

Itālijas tiesību avoti parasti tiek radīti likumdošanas rezultātā, ko īsteno izpildvara. Tiesu vara iejaucas, kad tiek pārkāptas tiesības.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Šādi ir Itālijas tiesību avoti pēc to svarīguma pakāpes:

- Konstitūcija,
- tiesību akti (kodeksi un citi parlamenta tiesību akti, reģionālie likumi),
- noteikumi,
- paražu tiesības.

Referendums var būt tiesību avots, ja tas atceļ (anulē) agrāku likumu.

Tiesību normu var interpretēt dažādi, un tiesu prakse var ietekmēt turpmākus lēmumus. Tomēr tiesu prakse nav stingri saistoša, jo Itālijas civiltiesību sistēmas galvenais pamats ir rakstītās, pozitīvās tiesības.

Konstitūcija ir galvenais tiesību avots. Tas noteikts konstitūcijā un to var mainīt tikai īpašā procedūrā, kas ir daudz sarežģītāka nekā procedūra parasto likumu mainīšanai.

Parlamenta tiesību aktus pēc izskatīšanas pieņem apakšpalātā (*Camera dei Deputati*) un augšpalātā (*Senato*), un tie jāievieš un jāievēro visā Itālijā. Tas neietver īpašus likumus, kas pieņemti konkrētām teritorijām vai notikumiem, piemēram, reaģējot uz zemesrīci.

Reģionālie likumi ir spēkā tikai attiecīgā reģiona teritorijā un regulē tikai īpašus jautājumus.

Dažos gadījumos reģionālie likumi var būt integrēti valsts likumos (ja pastāv) vai būt ekskluzīvi (ja nepastāv valsts noteikumi) – attiecībā uz tirdzniecību, izglītību, zinātnisko izpēti, sportu, ostām un lidostām, darba drošību un kultūras precēm.

Noteikumi sastāv no iesniegtiem noteikumu dokumentiem, kuros iekļauta informācija par tiesību aktu (gan valsts gan reģionālo) piemērošanu.

Normu hierarhija

Itālijas tiesu sistēma atbilst starptautiskajām un kopienu – rakstiskām un paražu – tiesību normām.

Pastāv tiesību avotu hierarhija. Atbilstīgi tiesiskuma principam likumi nedrīkst būt pretrunā ar Konstitūciju un likumpamatots akts nedrīkst būt pretrunā ar tiesību aktu, uz kura pamata tas pieņemts.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Parasti institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu, ir parlaments un reģionālās padomes.

Īpašos apstākļos likumus var pieņemt valdība (ja parlaments pēc tam veic apstiprināšanu/grozīšanu). To var darīt steidzamības gadījumā vai ja parlaments ir deleģējis pilnvaras.

Noteikumus parasti izdod valdība vai reģionālās padomes, sniedzot sīkāku informāciju par tiesību aktu piemērošanu.

Lēmumu pieņemšanas process

Normāls likuma pieņemšanas process sastāv no trīs posmiem:

- Ierosināšana – šī ir valdības, parlamenta locekļu, vēlētajū grupu (pilsoņu), reģionālo padomju un atsevišķu īpašu institūciju prerogatīva.
- Apspriede un balsošana – tā var notikt dažādos veidos atkarībā no parlamenta iekšējiem noteikumiem.
- Izsludināšana un publicēšana – tiesību aktu izsludina Itālijas Republikas prezidents, un to publicē oficiālajā laikrakstā.

Juridiskās datubāzes

📄 [Projektu Normattiva uzsāka 2010.](#) gada martā, lai veicinātu spēkā esošo valsts un reģionālo tiesību aktu datorizāciju un klasifikāciju valsts pārvaldē un atvieglotu bezmaksas pieeju pilsoņiem attiecīgo noteikumu meklēšanai un apskatīšanai, kā arī lai nodrošinātu instrumentus tiesību aktu pārskatīšanai, par ko ir atbildīgs Ministru padomes priekšsēdētāja birojs, Itālijas Senāts un Deputātu palāta.

Datu bāzē *Normattiva* ietvertos likumus varēs apskatīt šādos trīs veidos:

- oriģinālā redakcijā, kas publicēts Itālijas Republikas *Oficiālajā Vēstnesī*,

- spēkā esošajā redakcijā, ko faktiski piemēro dienā, kurā to apskata datu bāzē,
- spēkā esošajā redakcijā jebkurā iepriekšējā datumā, ko norādījis lietotājs.

Datu bāzes galīgajā versijā būs ietverts viss valsts tiesību aktu kopums numurētā veidā (likumi, dekrētlukumi, dekrēti-likumi, citi numurēti tiesību akti).

Patlaban datu bāzē ir 75 000 tiesību akti, kuri ir pieņemti vai stājušies spēkā, sākot no 1946. gada.

Ministrijas dekrēti nav iekļauti.

Minētais projekts pagaidām ir attīstības posmā. Turpmāk

- (attiecībā uz visu datu bāzi) tiks radīta iespēja meklēt informāciju internetā, izmantojot dinamiskas saites no grozītās tiesību normas uz attiecīgo pantu turpmākajā grozījumā,
- tiks uzlabotas meklēšanas iespējas, ieviešot meklēšanu pēc „jēdziena” un semantiskām kategorijām,
- tiks apkopots un darīts pieejams to tiesību aktu kopums, kuri publicēti Itālijas Karalistes laikā (1861.-1946.),
- datu bāzi papildinās ar saitēm no visām pārējām publiskajām tiesību aktu datu bāzēm, piemēram, tādām, kurās ietverti reģionālie tiesību akti un Kopienas tiesību akti.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 18/06/2018

Dalībvalstu tiesības - Kipra

Saskaņā ar Kipras Konstitūcijas (*Σύνταγμα*) 1. pantu „Kipras valsts ir neatkarīga un suverēna prezidentāla republika”, kuras pamatprincipi ir tiesiskums, varas dalīšana izpildu, likumdevējā un tiesu varā, tiesu varas objektivitāte un cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošana un aizsardzība.

Cilvēktiesības un pamatbrīvības garantē Konstitūcijas II daļa, kas atspoguļo Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECK) (*Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων — Ε.Σ.Α.Δ.*) principus, bet Konstitūcijas 35. pants nosaka, ka „likumdevējas, izpildu un tiesu varas iestāžu pienākums ir savas kompetences robežās gādāt par šīs daļas noteikumu efektīvu piemērošanu”.

Tiesiskumu garantē ne vien Konstitūcijas un tiesību aktu rakstītie noteikumi, bet arī valdības apņemšanās ievērot tai uzliktos konstitucionālos ierobežojumus, nodrošināt likumdevējas varas pieņemto likumu atbilstību Konstitūcijai un tiesu varas neatkarību un objektivitāti.

Tiesību avoti

1. Eiropas Savienības tiesības

Kipra 2004. gada 1. maijā kļuva par pilntiesīgu un vienlīdzīgu Eiropas Savienības dalībvalsti, uz kuru attiecas ES tiesību normas. Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas (*Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*) judikatūru ES tiesību normām ir lielāks juridiskais spēks nekā dalībvalstu tiesību normām, tostarp valsts tiesību aktiem un Konstitūcijai.

ES tiesību normu augstāko varu pār Konstitūciju garantē Kipras Republikas Konstitūcija, kas grozīta ar Likumu par Konstitūcijas piekto grozījumu (*Ο περί της Πέμπτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος*) (Likums Nr. 127(I)/2006), lai skaidri noteiktu, ka ES tiesību normām ir augstāka vara un lielāks juridiskais spēks nekā Konstitūcijai.

Kipra turklāt ir pielāgojusi un saskaņojusi valsts un ES tiesību normas, pieņemot virkni tiesību aktu un vienlaikus atceļot vai grozot daudzu valsts tiesību aktu noteikumus, tostarp Konstitūcijas noteikumus, kā minēts iepriekš.

Tādējādi tiesību avots ar augstāko juridisko spēku Kipras Republikā ir ES tiesības, kas ietver gan dalībvalstu pieņemtās normas, t. i., Eiropas Kopienas dibināšanas līgumus, kā arī to protokolus un pielikumus (ar turpmākiem papildinājumiem un grozījumiem), gan Eiropas Savienības institūciju pieņemtus tiesību aktus — regulas, direktīvas un lēmumus. Šeit ietilpst arī ES trešo valstu

vai starptautisko organizāciju starpā noslēgto starptautisko konvenciju noteikumi, tiesību vispārīgie principi un pamatprincipi, vispārējās tiesības, starptautisko publisko tiesību vispārīgās normas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūra, kas nosaka, ka saskaņā ar tiesību vispārīgajiem principiem cilvēka pamattiesības ir Eiropas *acquis* neatņemama daļa.

2. Kipras Republikas Konstitūcija

Kipras Republikas Konstitūcija ir pieņemta 1960. gadā, kad tika pasludināta Kipras Republika, un saskaņā ar Konstitūcijas 179. pantu tā ir Kipras Republikas pamatlikums. Pēc Kipras pievienošanās Eiropas Savienībai un iepriekš 1. punktā minētajiem Konstitūcijas grozījumiem ES tiesību normām ir lielāks juridiskais spēks nekā iekšējai konstitucionālajai kārtībai un Konstitūcijā iekļautajām normām jābūt saskaņotām ar ES tiesību normām.

3. Starptautiskās konvencijas / līgumi / nolīgumi

Konstitūcijas 169. pants nosaka, ka saskaņā ar Ministru kabineta lēmumu noslēgtām starptautiskām konvencijām, līgumiem un nolīgumiem pēc to oficiālās ratifikācijas un publicēšanas valdības vēstnesī ir lielāks juridiskais spēks nekā valsts tiesību aktiem (izņemot Konstitūciju) un pretrunu gadījumā priekšroka ir attiecīgo starptautisko tiesību aktu normām ar noteikumu, ka pretējā puse tās piemēro analogiski.

4. Oficiālie likumi

Oficiālos likumus pieņem Pārstāvju palāta (*Βουλή των Αντιπροσώπων*), kas īsteno likumdevēju varu, un tiem jābūt saskaņā gan ar ES tiesību normām, gan ar Konstitūciju.

Saskaņā ar Konstitūcijas 188. panta noteikumiem Kipras Republikā piemēro tos likumus, kas saskaņā ar šo pantu bija iekļauti likumkrājumā Neatkarības dienas priekšvakarā, ja vien nav citu tiesību normu, kuras pieņemtas atbilstoši likumam, ko piemēro vai pieņem saskaņā ar Konstitūciju, turklāt Kipras Republikā piemēro pēc neatkarības pasludināšanas pieņemtus Pārstāvju palātas (*Βουλή των Αντιπροσώπων*) likumus.

5. Likumpamatoti akti

Likumpamatoti akti ir normatīvie akti, ko saskaņā ar tām piešķirtajām likumīgajām pilnvarām pieņem izpildvaras iestādes, un tiem jābūt saskaņā gan ar ES tiesību normām un Konstitūciju, gan ar likumiem.

Šis valsts pārvaldes iestāžu pilnvaras pieņemt papildinošus noteikumus (sekundāros tiesību aktus), lai varētu piemērot un izpildīt likumus, sauc par reglamentējošām pilnvarām, un, lai gan likumdevēja vara Kiprā pieder Pārstāvju palātai, tās piešķir, lai reglamentētu īpašus un vietējas nozīmes jautājumus, kā arī tehniskus un sīki izstrādātus jautājumus.

6. Augstākās tiesas (Ανώτατο Δικαστήριο) judikatūra

Kiprā piemēro doktrīnu, saskaņā ar kuru Augstākās tiesas spriedumi ir saistoši visām zemāko instanču tiesām. Tāpēc Augstākās tiesas spriedumus, kuros ir interpretētas tiesību normas, uzskata par tiesību avotiem.

7. Vispārējās tiesības un taisnīguma principi

Gadījumos, kad nav citu tiesību normu, tiesību avoti ir vispārējās tiesības (*κοινοδίκαιο*) un taisnīguma (*επιείκεια*) principi.

Juridisko instrumentu veidi — apraksts

Rakstītās tiesību normas

1. Kipras Republikas Konstitūcija.
2. Oficiāli ratificētas un *Kipras Republikas Valdības Vēstnesī* publicētas ar trešām valstīm noslēgtas starptautiskas konvencijas, līgumi un nolīgumi, kam ir lielāks juridiskais spēks nekā valsts tiesību aktiem ar noteikumu, ka pretējā puse tos piemēro analogiski.
3. Saskaņā ar Konstitūcijas 188. pantu spēkā esošie likumi, kas atbilstoši šā panta noteikumiem bija spēkā Neatkarības dienas priekšvakarā, ja vien nav citu tiesību normu, kuras pieņemtas atbilstoši likumam, ko piemēro vai pieņem saskaņā ar Konstitūciju. Pēc neatkarības pasludināšanas pieņemti Pārstāvju palātas likumi.
4. Likumpamatoti akti (noteikumi) (*Κανονιστικές Πράξεις / Κανονισμοί*).

Nerakstītās tiesību normas

1. Augstākās tiesas, Eiropas Savienības Tiesas un Cilvēktiesību tiesas judikatūra.

2. Vispārējās tiesības un taisnīguma principi, ja nav citu tiesību normu, kuras pieņemtas atbilstoši likumam, ko piemēro vai pieņem saskaņā ar Konstitūciju.

Normu hierarhija

Pēc Kipras pievienošanās Eiropas Savienībai normu hierarhija Kipras Republikā ir šāda:

1. EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS
2. KIPRAS REPUBLIKAS KONSTITŪCIJA
3. STARPTAUTISKĀS KONVENCIJAS / LĪGUMI / NOLĪGUMI
4. OFICIĀLIE LIKUMI
5. LIKUMPAMATOTI AKTI
6. AUGSTĀKĀS TIESAS JUDIKATŪRA
7. VISPĀRĒJĀS TIESĪBAS UN TAISNĪGUMA PRINCIPI

Vispārējās tiesības un taisnīguma principi ir Kipras tiesību avoti, ko piemēro, ja nav citu tiesību normu / institucionālo sistēmu.

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Kipras Republikas Konstitūcijā ir skaidri nodalītas trīs varas. Izpildvaru īsteno prezidents, viceprezidents un Ministru kabinets, tiesu varu — Kipras Republikas tiesas, bet likumdevēja vara pieder Pārstāvju palātai, kas ir valsts augstākais likumdošanas orgāns. Lai gan Pārstāvju palāta ir augstākais likumdošanas orgāns, izpildvarai ir tiesības pieņemt noteikumus, lai varētu piemērot likumus un paredzētu dažādus iespējamus likumu piemērošanas gadījumus. Šis valsts pārvaldes iestāžu pilnvaras pieņemt papildinošus noteikumus, lai varētu piemērot un izpildīt likumus, sauc par reglamentējošām pilnvarām.

Lēmumu pieņemšanas process

Likumdošanas process sākas ar likumprojekta priekšlikuma vai likumprojekta iesniegšanu izskatīšanai. Pārstāvju palātas deputātiem ir tiesības iesniegt likumprojektu priekšlikumus, bet ministri var iesniegt likumprojektus. Visus Pārstāvju palātai iesniegtos likumprojektus un likumprojektu priekšlikumus pirms izskatīšanas plenārsēdē nodod apspriešanai kompetentajā parlamenta komitejā.

Pārstāvju palāta likumus un rezolūcijas pieņem ar klātesošo un balsojušo pārstāvju vienkāršu balsu vairākumu un pēc pieņemšanas nosūta Kipras prezidentam, kurš tos izsludina, publicējot *Kipras Republikas Valdības Vēstnesī*, vai nosūta Pārstāvju palātai otrreizējai caurlūkošanai — ja Pārstāvju palāta nemaina sākotnējo lēmumu, prezidents vai nu izsludina attiecīgo likumu vai, īstenojot savas konstitucionālās tiesības, nosūta to Augstākajai tiesai, kas nolemj, vai attiecīgais likums ir vai nav saskaņā ar Konstitūciju vai ES tiesību normām. Ja tiesa pieņem pozitīvu lēmumu, likumu nekavējoties izsludina, bet, ja tiesas lēmums ir negatīvs, likumu neizsludina.

Likumus iekļauj likumkrājumā pēc publicēšanas *Kipras Republikas Valdības Vēstnesī* vai likumā paredzētajā dienā un var atcelt ar citiem likumiem vai — zināmos apstākļos — automātiski.

Juridiskās datubāzes

Kiprā ir pieejamas šādas juridiskās datubāzes:

1. [CYLAW](#)
2. [KIPRAS JURIDISKAIS PORTĀLS \(ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ\)](#)

Vai piekļuve datubāzēm ir bez maksas?

Piekļuve *CYLAW* ir bez maksas. *KIPRAS JURIDISKAIS PORTĀLS* ir pieejams tikai reģistrētiem lietotājiem.

Īss apraksts

1. CYLAW

CyLaw ir izveidota 2002. gada janvārī kā bezpeļņas datubāze, lai bez maksas sniegtu neatkarīgu juridisko informāciju un nodrošinātu piekļuvi Kipras tiesību avotiem saskaņā ar kustību par brīvu piekļuvi likumiem, kurā tā piedalās. *CyLaw* datubāzēs ir pieejami Augstākās tiesas un otrās instances ģimenes tiesu spriedumi, sākot no 1997. gada, civilprocesa reglaments un dažādi juridiski raksti un dokumenti.

CyLaw datubāzē iekļauto spriedumu elektroniskās versijas ir sagatavojusi Augstākā tiesa. Datubāzē pieejamo spriedumu teksti ir autentiski — publicēti bez grozījumiem un labojumiem tādā redakcijā, kādā tos pieņēmusi Augstākā tiesa.

2. Kipras juridiskais portāls

Kipras juridiskais portāls piedāvā vienkāršu piekļuvi, piemēram, ziņu rakstiem, tieslietu nozarē aktuāliem dokumentiem un rakstiem, kā arī reģistrētiem lietotājiem pieejamu juridisku datubāzi, kurā ietilpst Kipras tiesību aktu (*Νομοθεσία*) un judikatūras (*Νομολογία*) datubāze.

Likumu datubāzē (*Ευρετήριο των Νόμων*) ir visu spēkā esošo un atcelto likumu direktorijs un visu sekundāro tiesību aktu direktorijs. Direktorijs atjaunina ik reizi, kad iznāk valdības vēstnesis.

Judikatūras datubāzes (*Ευρετήριο της Νομολογίας*) dažādie meklēšanas kritēriji ļauj atrast jebkuru tiesas lēmumu.

Saites

[☞ Ģenerālprokuratūra](#) (Γενεράλπροκουρατούρα)

[☞ Augstākā tiesa](#)

[☞ Pārstāvju palāta](#) (Βουλή των Αντιπροσώπων)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspeguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 23/07/2019

Dalībvalstu tiesības - Latvija

Šajā sadaļā atradīsiet informāciju par tiesību sistēmu Latvijā.

Tiesību avoti

Latvija pieder pie kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas. Vissvarīgākie tiesību avoti ir rakstiski ārējie normatīvie akti, kas veido Latvijas tiesību sistēmu.

Ārējie normatīvie akti

Ārējie normatīvie akti regulē tiesiskās attiecības publisko tiesību subjektu un privātpersonu vai citu tiesību subjektu starpā.

Ārējo normatīvo aktu veidi un to juridiskā spēka hierarhija:

- Latvijas Republikas Satversme (konstitūcija);
- citi likumi;
- Ministru kabineta noteikumi;
- Latvijas Bankas, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas noteikumi (Latvijas tiesību sistēmā šiem noteikumiem ir tāds pats juridiskais spēks kā Ministru kabineta izdotajiem noteikumiem);
- Pašvaldību saistošie noteikumi.

Eiropas Savienības tiesību normas piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā. Piemērojot Eiropas Savienības tiesību normas, institūcijām un tiesām jāņem vērā arī Eiropas Savienības Tiesas judikatūra.

Starptautisko tiesību normas neatkarīgi no to avota piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā. Ja konstatē pretrunu starp starptautisko tiesību normu un tāda paša juridiskā spēka Latvijas tiesību normu, piemēro starptautisko tiesību normu.

Pašvaldību saistošie noteikumi ir saistoši visām privātpersonām un juridiskajām personām attiecīgajā administratīvajā teritorijā.

Ārējos normatīvos aktus, kā arī citus tiesību aktus publicē Oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”. Oficiālā publikācija ir publiski ticama un saistoša. Nevienam nevar aizbildināties ar oficiālajā izdevumā publicēto tiesību aktu vai oficiālo paziņojumu nezināšanu.

Subjekti, kam ir tiesības izdot ārējos normatīvos aktus:

- Latvijas tauta — likumdošanas tiesības (1/10 daļa vēlētajiem ir tiesīgi iesniegt likumprojektu Saeimā; tiesības piedalīties tautas nobalsošanā),
- Saeima (parlaments) — likumdošanas tiesības,
- Ministru kabinets — tiesības izdot likumpamatotus normatīvos aktus,
- Latvijas Banka, Finanšu un kapitāla tirgus komisija un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija — tiesības izdot likumpamatotus normatīvos aktus,
- pašvaldības — tiesības izdot likumpamatotus normatīvos aktus.

Iekšējie normatīvie akti

Iekšējais normatīvais akts ir tiesību akts, kuru publisko tiesību subjekts izdevis ar mērķi noteikt savas vai sev padotas institūcijas iekšējās darbības kārtību vai izskaidrot kāda ārējā normatīvā akta piemērošanas kārtību savā darbības jomā. Iekšējie normatīvie akti privātpersonām nav saistoši. Tādējādi, ja kāda institūcija pieņem lēmumu attiecībā uz privātpersonu, tā lēmumā nevar atsaukties uz iekšējo normatīvo aktu.

Iekšējo normatīvo aktu veidi:

- nolikums, reglaments – nosaka iestādes, iestādes izveidotās koleģiālās institūcijas vai struktūrvienības uzbūvi un darba organizāciju;
- ieteikumi - nosaka normatīvajos aktos piešķirtās rīcības brīvības izmantošanas kārtību, paredzot vienādu rīcību vienveidīgos gadījumos. Atsevišķos gadījumos ieteikumus var nepiemērot, ja tam ir pietiekams pamatojums;
- instrukcija - nosaka ārējo normatīvo aktu vai vispārējo tiesību principu piemērošanu;
- iekšējie noteikumi - nosaka pārvaldes lēmuma pieņemšanas procedūru, pārvaldes amatpersonu un citu darbinieku pienākumu pildīšanu, uzvedības noteikumus, darba aizsardzību iestādē, kā arī citus jautājumus, kas attiecas uz iestādes darbību.

Iekšējo normatīvo aktu veidi ir vienlīdzīgi juridiska spēka ziņā. Ja konstatē pretrunu starp iekšējiem normatīvajiem aktiem, piemēro to aktu, kuru izdevusi augstāka iestāde vai amatpersona.

Ja amatpersona konstatē pretrunu starp hierarhiski viena līmeņa iestāžu vai amatpersonu izdotajiem iekšējiem normatīvajiem aktiem, tā piemēro:

- 1) vispārējo tiesību normu, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma;
- 2) jaunāko iekšējo normatīvo aktu, ja abas tiesību normas ir vispārējas vai speciālas. Noteicošs ir iekšējā normatīvā akta pieņemšanas datums.

Ja amatpersona konstatē pretrunu starp iekšējo normatīvo aktu un ārējo normatīvo aktu, tā piemēro ārējo normatīvo aktu.

Subjekti, kam ir tiesības izdot iekšējos normatīvos aktus:

- Ministru kabinets;
- Ministru kabineta loceklis;
- atvasinātas publiskas personas orgāns;
- iestādes vadītājs;
- iestādes struktūrvienības vadītājs.

Tiesību avotu veidi — apraksts

Tiesību avotu veidi:

- normatīvie akti - tiesību normas saturoši tiesību akti, kas nosaka tiesību normas, ievada tās darbībā, izmaina tās vai atceļ. Normatīvos aktus iedala ārējos normatīvajos aktos un iekšējos normatīvajos aktos;
- vispārējie tiesību principi - rakstīti (normatīvajos aktos ietverti) vai nerakstīti pamatnosacījumi, kas reglamentē sabiedriskās dzīves objektīvās likumsakarības;

- paražu tiesību normas - uzvedības noteikumi, kas izveidojušies vēsturiski ilgstošas faktiskās pielietošanas rezultātā. Paražu tiesību normas piemēro, ja likums vai cits ārējs normatīvs akts neparedz attiecīga jautājuma regulējumu, kā arī tiesību normu iztulkošanā;
- judikatūra – tiesu nolēmumu kopums, kas ietver abstrakta rakstura pareizas un vērtīgas juridiskas atziņas, ko tiesneši citās lietās var izmantot nolēmumu argumentācijā;
- tiesību doktrīna — pastāvošais tiesību zinātnes atziņu kopums kas sniedz skaidrojumu par tiesību normām, to izcelsmi un piemērošanu. Tiesību doktrīna tiek plaši izmantota tiesu un valsts pārvaldes iestāžu nolēmumu argumentācijā.

Tiesību avotu hierarhija

Primārie tiesību avoti

- normatīvie akti – augstāka juridiskā spēka tiesību avots. Normatīvos aktus piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā;
- vispārējie tiesību principi – tiesību avots, ko piemēro, ja attiecīgais jautājums ar ārējo normatīvo aktu nav noregulēts. Tos izmanto arī normatīvo aktu interpretācijā. Vispārējiem tiesību principiem nav savstarpējas hierarhijas, juridiskā spēka ziņā tie ir līdzvērtīgi;
- paražu tiesību normas – ja likums vai cits ārējs normatīvs akts neparedz attiecīga jautājuma regulējumu, kā arī tiesību normu iztulkošanā.

Sekundārie tiesību avoti

- judikatūra - tiesas spriedumi, kas saskaņā ar procesuālajām normām ir saistoši tiesām, kuras izskata prasības. Šādiem spriedumiem ir likuma spēks, tie ir obligāti visiem un pret tiem jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu.

Satversmes (Konstitucionālās) tiesas spriedumi ir saistoši visām valsts un pašvaldību iestādēm, institūcijām un amatpersonām, tostarp tiesām, kā arī fiziskām un juridiskām personām. Tiesību norma (akts), ko Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi.

Ja Satversmes tiesa par neatbilstošu Satversmei atzinusi kādu Latvijas parakstītu vai noslēgtu starptautisku līgumu, Ministru kabinetam ir pienākums nekavējoties gādāt par grozījumiem šajā līgumā, šā līguma denonsēšanu, tā darbības apturēšanu vai pievienošanās atsaukšanu.

Satversmes tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu, kurā ir sniegta tiesību normas interpretācija, ir saistošs visām valsts un pašvaldību iestādēm, institūcijām un amatpersonām, tiesām, kā arī fiziskām un juridiskām personām.

- tiesību doktrīna - tiek plaši izmantota tiesu nolēmumu un valsts pārvaldes iestāžu lēmumu argumentācijā. Tiesību doktrīnai nav juridiska spēka un tā nav vispārsaistoša.

Institucionālā sistēma

Subjekti, kam ir tiesības izdot ārējos normatīvos aktus

Saeima un **Latvijas tauta** ar tautas nobalsošanas tiesībām — likumdošanas tiesības.

Ministru kabinets var izdot ārējos normatīvos aktus — noteikumus, šādos gadījumos:

- uz likuma ietvertā pilnvarojuma pamata;
- lai apstiprinātu starptautisko līgumu vai tā projektu, denonsētu starptautisko līgumu vai apturētu tā darbību, ja Satversmē vai likumā nav noteikts citādi;
- ja tas nepieciešams Eiropas Savienības tiesību aktu piemērošanai un ja attiecīgais jautājums ar likumu nav noregulēts. Šādi noteikumi nevar ierobežot privātpersonas pamattiesības.

Latvijas Banka, Finanšu un kapitāla tirgus komisija un **Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija** — tiesības izdot ārējos normatīvos aktus (noteikumus) tikai uz likumā ietverta pilnvarojuma pamata savas kompetences jautājumos.

Pašvaldības — tiesības izdot likumpamatotus vai ar Ministru kabineta noteikumiem pamatotus ārējos normatīvos aktus (saistošus noteikumus).

Normatīvo aktu jaunrades process

Šajā sadaļā sniegts pārskats par normatīvo aktu izstrādes procedūrām.

Likumi

Likumprojektu iesniegšana Saeimā

Likumprojektus Saeimai var iesniegt Valsts prezidents, Ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī Latvijas Republikas Satversmē paredzētos gadījumos un kārtībā viena desmitā daļa vēlētāju.

Likumprojektu izskatīšana un pieņemšana Saeimā

Likumprojektus Saeimā izskata trijos lasījumos. Divos lasījumos pieņem likumprojektus, kas atzīti par steidzamiem, valsts budžeta projektu, grozījumus valsts budžetā un likumprojektus, kas paredz starptautisku līgumu apstiprināšanu.

Likumprojekts uzskatāms par pieņemtu un kļūst par likumu, ja tas izskatīts trijos lasījumos vai iepriekš minētajos gadījumos divos lasījumos un, balsojot par to kopumā, ieguvus klātesošo Saeimas deputātu absolūto balsu vairākumu.

Likumu izsludināšana

Pieņemtus likumus Saeimas Prezidijs nosūta Valsts prezidentam izsludināšanai.

Valsts prezidents izsludina Saeimā pieņemtus likumus ne agrāk kā desmitajā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmajā dienā pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmitajā dienā pēc tā izsludināšanas (publicēšanas) Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", ja likumā nav noteikts cits termiņš.

Tiesības apturēt likuma izsludināšanu

Valsts prezidents ir apveltīts ar tiesībām prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu vai apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem.

Otrreizējas likuma caurlūkošanas tiesības Valsts prezidents izmanto pats pēc savas iniciatīvas, bet likuma publicēšanas apturēšanu – ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas deputātu. Šīs tiesības Valsts prezidents vai viena trešdaļa Saeimas deputātu var izmantot desmit dienu laikā no likuma pieņemšanas Saeimā.

Šādā kārtībā apturēts likums nododams tautas nobalsošanai, ja parakstu vākšanas procesā to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Bet, ja divu mēnešu laikā šāds pieprasījums netiek saņemts, likums tiek publicēts. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēlreiz balso par attiecīgo likumu un ja par tā pieņemšanu nobalso ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem Saeimas deputātiem.

Saeimas pieņemtu un Valsts prezidenta apturētu likumu var atcelt tautas nobalsošanā, ja tajā piedalās vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un vairākums balso par likuma atcelšanu.

Tomēr visus likumus nevar nodot tautas nobalsošanai. Tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu un likumus par aizņēmumiem, nodokļiem, muitām, dzelzceļa tarifiem, kara klausību, kara pasludināšanu un uzsākšanu, miera noslēgšanu, izņēmuma stāvokļa izsludināšanu un tā izbeigšanu, mobilizāciju un demobilizāciju, kā arī līgumus ar ārvalstīm.

Likuma spēkā stāšanās

Likums stājas spēkā četrpadsmitajā dienā pēc tā publicēšanas Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", ja likumā nav noteikts cits termiņš. Likuma spēkā stāšanās termiņu sāk skaitīt ar nākamo dienu pēc tā publicēšanas.

Likuma atzīšana par spēkā neesošu

Likums zaudē spēku šādos gadījumos:

- ja stājas spēkā likums par attiecīgā likuma atzīšanu par spēku zaudējušu
- ja stājās spēkā cita likuma pārejas noteikumu norma, kas paredz attiecīgā likuma spēka zaudēšanu;
- ja stājās spēkā Satversmes tiesas spriedums, kas paredz attiecīga likuma atzīšanu par spēku zaudējušu;
- ar likuma spēka esamības laika noteikšanu, ja likums pieņemts uz notieku laiku.

Ministru kabineta noteikumi

Ministru kabineta noteikumu projekta iesniegšana Ministru kabinetā

Ministrijas, Valsts kancelejas vai Ministru prezidenta padotībā esošas valsts pārvaldes iestādes izstrādātu noteikumu projektu Ministru kabinetā ir tiesīgs iesniegt Ministru kabineta loceklis.

Citu valsts un pašvaldību institūciju, kā arī nevalstisko organizāciju un sociālo partneru organizāciju vadītāji tiesību akta projektu izskatīšanai Ministru kabineta komitejas sēdē vai Ministru kabineta sēdē ir tiesīgi iesniegt tikai ar tā Ministru kabineta locekļa starpniecību, kurš ir politiski atbildīgs par attiecīgo jomu, nozari vai apakšnozari.

Ministru kabineta noteikumu projekta izskatīšana un pieņemšana

Ministru kabinetam iesniegtos noteikumu projektus izsludina un apspriež Valsts sekretāru sanāksmē. Pēc izsludināšanas Ministru kabineta noteikumu projekts tiek nosūtīts saskaņošanai kompetentajām ministrijām un, ja nepieciešams – citām kompetentajām institūcijām. Tieslietu ministrija un Finanšu ministrija sniedz atzinumu par visiem tiesību aktu projektiem. Saskaņošanas laikā atzinumus var iesniegt arī nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Saskaņotos noteikumu projektus izskata Ministru kabineta sēdē, bet nesaskaņotos – Valsts sekretāru sanāksmē vai Ministru kabineta komitejas sēdē. Pēc tās saskaņotie projekti nonāk izskatīšanai Ministru kabineta sēdē. Ja noteikumu projektu Ministru kabineta sēdē atbalsta, tas uzskatāms par pieņemtu un kļūst par Ministru kabineta noteikumiem.

Ministru kabineta noteikumu izsludināšana

Ministru kabineta noteikumus izsludina, tos publicējot Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās

Ministru kabineta noteikumi stājas spēkā nākamajā dienā pēc to publicēšanas Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", ja tajos nav noteikts cits spēkā stāšanās termiņš.

Ministru kabineta noteikumu atzīšana par spēkā neesošiem

Ministru kabineta noteikumi zaudē spēku šādos gadījumos:

- ja stājas spēkā Ministru kabineta noteikumi par attiecīgo Ministru kabineta noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ja stājas spēkā citu Ministru kabineta noteikumu noslēguma jautājumu norma, kas paredz attiecīgo Ministru kabineta noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ja spēku zaudē likuma norma, uz kuras pamata izdoti attiecīgie Ministru kabineta noteikumi;
- ja stājas spēkā Satversmes tiesas spriedums, kas paredz attiecīgo Ministru kabineta noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ar Ministru kabineta noteikumu spēka esamības laika notecēšanu, ja Ministru kabineta noteikumi pieņemti uz notieku laiku.

Latvijas Bankas, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas noteikumi

Latvijas Bankas, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas noteikumu izsludināšanas, spēkā stāšanās un spēka zaudēšanas procedūra ir pielīdzināma Ministru kabineta noteikumu izsludināšanas, spēkā stāšanās un spēka zaudēšanas procedūrai.

Pašvaldību saistošie noteikumi

Pašvaldību saistošo noteikumu projekta iesniegšana pašvaldības domē

Pašvaldību saistošo noteikumu projektus pašvaldības domei var iesniegt domes priekšsēdētājs, domes komitejas, domes deputāti, ārkārtas sēdes ierosinātājs un pilsētas vai pagasta pārvaldes vadītājs.

Pašvaldību saistošo noteikumu projekta izskatīšana un pieņemšana

Pašvaldību saistošo noteikumu projekts tiek pieņemts un kļūst par saistošiem noteikumiem, ja par to nobalso vairāk nekā puse klātesošo pašvaldības domes deputātu un ja likumā nav noteikts citādi.

Dome saistošos noteikumus un to paskaidrojuma rakstu triju darba dienu laikā pēc to parakstīšanas rakstveidā un elektroniskā veidā nosūta atzinuma sniegšanai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, kura ne vēlāk kā mēneša laikā no saistošo noteikumu saņemšanas izvērtē pašvaldības pieņemto saistošo noteikumu tiesiskumu un nosūta pašvaldībai attiecīgu atzinumu.

Ja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atzinumā nav izteikti iebildumi par pieņemto saistošo noteikumu tiesiskumu vai pašvaldībai likumā noteiktajā termiņā atzinums nav nosūtīts, pašvaldība izsludina pieņemtos saistošos noteikumus.

Ja saņemts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atzinums, kurā pamatots saistošo noteikumu vai to daļas pretiesiskums, pašvaldības dome precīzē saistošos noteikumus atbilstoši atzinumā norādītajam un izsludina precizētos saistošos noteikumus. Ja pašvaldības dome nepiekrīt atzinumam pilnībā vai kādā tā daļā, dome savā lēmumā sniedz atbilstošu pamatojumu, kā arī izsludina saistošos noteikumus. Saistošos noteikumus triju darba dienu laikā pēc to parakstīšanas rakstveidā un elektroniskā veidā nosūta Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai.

Pašvaldību saistošo noteikumu izsludināšana

Republikas pilsētas dome saistošos noteikumus un to paskaidrojuma rakstu publicē [Oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis"](#). Novada dome saistošos noteikumus un to paskaidrojuma rakstu publicē oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" (no 06.11.2015.) vai vietējā laikrakstā, vai bezmaksas izdevumā.

Novada dome pieņem saistošos noteikumus, kuros nosaka saistošo noteikumu publicēšanas vietu un šos noteikumus publicē oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis". Novada dome saistošo noteikumu publicēšanas vietu maina ne biežāk kā reizi gadā. Pašvaldības saistošos noteikumus pēc to stāšanās spēkā publicē pašvaldības mājaslapā internetā. Novada domes saistošo noteikumu pieejamību nodrošina arī novada domes ēkā un pagasta vai pilsētas pārvaldēs.

Pašvaldību saistošo noteikumu spēkā stāšanās

Saistošie noteikumi stājas spēkā nākamajā dienā pēc to oficiālas publicēšanas noteiktajos izdevumos, ja tajos nav noteikts cits spēkā stāšanās termiņš.

Pašvaldību saistošo noteikumu atzīšana par spēkā neesošiem

Pašvaldību saistošie noteikumi zaudē spēku šādos gadījumos:

- ja stājas spēkā saistošie noteikumi par attiecīgo saistošo noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ja stājas spēkā citu saistošo noteikumu noslēguma jautājumu norma, kas paredz attiecīgo saistošo noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ja spēku zaudē augstāka normatīvā akta norma, uz kuras pamata izdoti attiecīgie saistošie noteikumi;
- ja stājas spēkā Satversmes tiesas spriedums, kas paredz attiecīgo saistošo noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ar saistošo noteikumu spēka esamības laika notecēšanu, ja saistošie noteikumi pieņemti uz noteiktu laiku.

Juridiskās datubāzes

Latvijas Republikas oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis"

Oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis" ir Latvijas Republikas oficiālais izdevums, un tajā publicētā informācija ir oficiāla publikācija.

- Oficiālā publikācija ir publiski ticama un juridiski saistoša.
- Nevienam nevar aizbildināties ar oficiālajā izdevumā publicētu tiesību aktu vai oficiālo paziņojumu nezināšanu.

Kopš 2012. gada 1. jūlija oficiālo publikāciju nodrošina elektroniski, izdodot oficiālo izdevumu „Latvijas Vēstnesis” tīmekļa vietnē <https://www.vestnesis.lv>. Informācijai, kas publicēta tīmekļa vietnē <https://www.vestnesis.lv> pirms 2012. gada 1. jūlija, ir informatīvs raksturs. Šādas informācijas oficiālā publikācija pieejama laikraksta „Latvijas Vēstnesis” drukas versijā.

Konsolidēti tiesību akti

Konsolidētie likumi, Ministru kabineta noteikumi un citi normatīvie akti ir pieejami Latvijas Republikas tiesību aktu tīmekļa vietnē <http://www.likumi.lv/>. Visiem minētajā vietnē publicētiem konsolidētiem normatīviem aktiem ir informatīvs raksturs. Vietni uztur oficiālais izdevējs [VSIA "Latvijas Vēstnesis"](#).

Oficiālais izdevējs

Oficiālā izdevuma "Latvijas Vēstnesis" (tāpat kā iepriekš oficiālā laikraksta „Latvijas Vēstnesis”) izdevējs ir [VSIA „Latvijas Vēstnesis”](#).

Oficiālais izdevējs strādā atbilstoši starptautiskā standarta ISO 9001:2015 (kvalitātes vadība) un ISO 27001:2013 (informācijas drošība) prasībām.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Latvijas Republikas oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis" ir pieejams bezmaksas. Arī piekļuve laikraksta "Latvijas Vēstnesis" elektroniskajam publikāciju arhīvam ir bez maksas. Tāpat bezmaksas piekļuve tiek nodrošināta arī konsolidēto tiesību aktu tīmekļa vietnei.

Saites

[Latvijas Republikas Saeima \(parlaments\)](#), [Latvijas Republikas Ministru kabinets](#), [Latvijas Banka](#), [Finanšu un kapitāla tirgus komisija](#), [Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija](#), [Latvijas pašvaldību kontaktinformācija](#), [Oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis"](#), <http://www.likumi.lv>

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 29/05/2019

Dalībvalstu tiesības - Lietuva

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [lt](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [bg](#) [es](#) [en](#) [fr](#) [hr](#) [pl](#).

Šajā lapā ir sniegta informācija par Lietuvas tiesību sistēmu un pārskats par Lietuvas tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Tiesību avoti ir oficiāli līdzekļi, ar kuru palīdzību tiek paziņotas un izklāstītas tiesību normas.

Tiesību akts ir oficiāls rakstisks dokuments, ko pieņēmusi kompetenta valsts iestāde, kurā ir izklāstītas un paskaidrotas tiesību normas vai norādīts pamats, uz kura tiesību normas ir piemērojamas individuālā lietā. Atkarībā no aktā iekļautās juridiskās informācijas būtības, tiesību akti aptver turpmāk izklāstītos aktus.

1. **Likumdošanas akti** – tie ir valsts institūciju rakstveidā fiksēti lēmumi, ar kuriem pieņem, groza vai atceļ vispārīgus noteikumus, kas piemērojami nenoteiktam adresātu lokam un ko ir apstiprinājusi valsts. Likumdošanas akti iedalās divās kategorijās –
 1. **Likumi** visaugstākie akti tiesību aktu hierarhijā, tos pieņem Lietuvas Republikas Parlaments [*Seimas*] vai tautas nobalsošanā, tajos ietver vispārēji piemērojamas tiesību normas, kuru mērķis ir regulēt galvenās cilvēku savstarpējo attiecību jomas un tiem ir augstākais juridiskais spēks. Likumus uzskata par galveno tiesību avotu.
 2. **Pakārtotie akti**, kas ir likumdošanas akti, ko pieņem uz likuma pamata nolūkā piešķirt tam konkrētu formu un nodrošināt tā īstenošanu. Pakārtoti akti nevar būt pretrunā likumiem. Tie ietver šādus aktus:
 1. parlamenta rezolūcijas,
 2. valdības rezolūcijas,
 3. ministrijas departamentu instrukcijas un rīkojumi,
 4. pašpārvaldes un valsts pārvaldes iestāžu rezolūcijas un lēmumi,
 5. citi akti.
2. **Interpretējošie akti**, ko pieņem, lai izskaidrotu piemērojamo tiesību normu saturu un būtību. Tos pieņem iestāde, kas ir kompetenta interpretēt tiesību aktus.
3. **Individuālie īstenošanas akti**, kuros tiesību aktos paredzētās prasības tiek īstenotas praksē. Individuālie īstenošanas akti tāpat likumdošanas akti rada juridiskas sekas, taču tiem nepiemīt tiesību avota statuss, jo ar tiem netiek radīti vispārēji piemērojami vispārīgi noteikumi, atkarībā no to aprakstošā satura tie ir adresēti konkrētām personām konkrētos apstākļos un ir vienreizēji tajā nozīmē, ka tie vairs nav piemērojami, tiklīdz beidz pastāvēt konkrētās sabiedriskās attiecības (iesaukums, paziņojums, pensijas piešķiršana utml.).

Citi tiesību avoti

Papildus likumdošanas aktiem par primāriem tiesību avotiem uzskata:

- **Vispārīgos tiesību principus (laba ticība, vienlīdzība, individuāla atbildība, saprātīgums)**, kas ir neatņemama Lietuvas tiesību sistēmas sastāvdaļa tiesību normu interpretācijai un likumu robu aizpildīšanai. Turklāt saskaņā ar Lietuvas Republikas Konstitūcijas 135. panta 1. punktu vispārēji atzīti starptautisko tiesību principi arī ir neatņemama Lietuvas tiesību sistēmas sastāvdaļa, un Lietuvas tiesām tie ir attiecīgi jāņem vērā un jāpiemēro.
- **Paražu tiesības**, tas ir, sabiedrībā pieņemti regulāri piemēroti un ilglaicīgi rīcības noteikumi, ko atzīst valsts. Lietuvas Republikas Civilt kodeksā paražām ir piešķirts tieša tiesību avota statuss. Tās var piemērot, ja likumā vai līgumā ir tieši paredzēta to piemērošana vai tiesiskajā regulējumā pastāv robs. Paražas, kas ir pretrunā vispārīgajiem tiesību principiem vai imperatīvām tiesību normām, nepiemēro.

Turpmāk minētie tiek atzīti par sekundāriem tiesību avotiem –

- **Judikātūra**, tas ir, tiesas spriedums konkrētā lietā, kas ir kļuvis par paraugu tās pašas instances vai zemākas instances tiesām, izskatot līdzīgas lietas. Judikatūrai lielākoties ir padomdevēja loma Lietuvas tiesību sistēmā.
- **Tiesību doktrīna**

Normu hierarhija

Tiesību aktu hierarhija ir šāda:

1. Konstitūcija,
2. konstitucionālie likumi,
3. ratificēti līgumi,
4. likumi,
5. citi likumus īstenojoši tiesību akti (prezidenta, valdības, konstitucionālās tiesas utml. izdoti akti),

Institucionālā uzbūve

Lietuvas Parlaments [*Seimas*] ir vienīgā institūcija, kurai ir tiesības pieņemt likumus. Visiem tiesību aktiem, ko pieņem citas valsts institūcijas, ir jābūt saskaņā ar Lietuvas Republikas Konstitūciju un pārējiem likumiem.

Citus tiesību aktus var pieņemt:

- Lietuvas Parlaments (rezolūcijas),
- Prezidents (dekrēti),
- valdība (rezolūcijas),
- ministrijas un citas valdības vienības (rīkojumi),
- vietējās pašvaldības (lēmumi, rīkojumi).

Juridiskās datubāzes

 [Lietuvas tiesību aktu datubāze](#) (*Lietuvos teisės aktų duomenų bazė*) pieder **Lietuvas Republikas Parlamentam**, kas to arī uztur.

Datubāzē ir atrodami:

- pieņemtie tiesību akti,
- tiesību aktu projekti,
- rezolūcijas,
- secinājumi,
- cita veida tiesību akti.

Datubāzē atrodami dokumenti nav ne oficiāli, ne juridiski saistoši.

Datubāzē var meklēt angļu un lietuviešu valodā. Piekļūt dažāda veida tiesību aktiem var noklikšķinot uz izvēlnes pie "Type".

Tiesību aktus un citus juridiskus dokumentus var atrast arī [Lietuvas tiesību aktu reģistrā](#) (*Lietuvos teisės aktų registras*). Šo tīmekļa vietni uztur **valsts uzņēmums "Reģistru centrs"** (*valstybė įmonė Registrų centras*) un to uzrauga **Tieslietu ministrija**. Kopš 2013. gada 31. augusta reģistru uztur Lietuvas Republikas Parlamenta kanceleja.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Jā, piekļuve gan reģistram, gan Lietuvas tiesību aktu datubāzei ir **bezmaksas**.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 18/02/2019

Dalībvalstu tiesības - Luksemburga

Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [fr](#).

Šajā sadaļā pieejams pārskats par dažādiem tiesību avotiem Luksemburgā.

Tiesību avoti

Normu hierarhija

Vārdkopa „tiesību avoti” sniedz priekšstatu par tiesību rašanās pirmsākumu.

Mūsdienās par galvenajiem tiesību avotiem var uzskatīt **Konstitūciju** un **likumus**.

Luksemburgas Konstitūcija

Pirmā Luksemburgas Konstitūcija tika pieņemta 1841. gadā, divus gadus pēc Luksemburgas neatkarības iegūšanas 1839. gadā. Pirmajai sekoja vēl divas konstitūcijas, kas tika pieņemtas 1848. un 1856. gadā.

Pašreizējā Luksemburgas Konstitūcija ir pieņemta 1868. gada 17. oktobrī, un tās teksts laika gaitā vairākas reizes ir pārstrādāts.

Luksemburgas Konstitūcija ir stingri sistēmiski **rakstīta konstitūcija**. Tā kā Konstitūcija ir pamatlikums, tā ir vairāk pasargāta pret izmaiņām nekā parastie likumi.

Pašreizējo Konstitūciju veido **121 pants, kas sadalīts 13 nodaļās**. Tajā izklāstīti valsts konstitucionālie pamati, pilsoņu tiesību un brīvību garantija un valsts iestāžu organizācija.

- I Nodaļa: Par valsti, tās teritoriju un lielhercogu
- II Nodaļa: Par pilsoniskajām brīvībām un pamattiesībām
- III Nodaļa: Par suverēno varu
- IV Nodaļa: Par Deputātu palātu
- V Nodaļa: Par lielhercogistes valdību
- Va Nodaļa: Par Valsts padomi
- VI Nodaļa: Par tiesu sistēmu
- VII Nodaļa: Par armiju
- VIII Nodaļa: Par finansēm
- IX Nodaļa: Par komūnām
- X Nodaļa: Par valsts iestādēm
- XI Nodaļa: Vispārēji noteikumi

- XII Nodaļa: Pārejas un papildu noteikumi

Likums kā tiesību avots

Likumdošanas sistēma

Luksemburgas Lielhercogistes likumdošanas sistēmā **likumu ierosināšanas tiesības** ir [Deputātu palātai](#) vai [valdībai](#).

Valdības tiesības ierosināt likumu sauc par „valdības iniciatīvu” un tās tiek īstenotas, iesniedzot „**likumprojektus**”.

Deputātu palātas tiesības ierosināt likumu sauc par „parlamenta iniciatīvu” un tās tiek īstenotas, iesniedzot „**likumu priekšlikumus**”.

Pēc tam šie likumu projekti vai priekšlikumi, lai saņemtu atzinumu, tiek iesniegti attiecīgajās iestādēs (profesionālajās kamerās), bet jo sevišķi atzinuma saņemšanai **Valsts padomē**. Pēc Valsts padomes atzinuma saņemšanas lēmuma projekts vai priekšlikums tiek nosūtīts atpakaļ uz Deputātu palātu.

Luksemburgas vienkameras sistēmā Deputātu palātai pēc balsojuma par likumprojektu atkārtoti jāizskata tā kopējais teksts pēc vismaz 3 mēnešu perioda, izņemot gadījumus, kad Palāta un Valsts padome katra neatkarīgi nolēm, ka no šī otrā balsojuma Palātā var atteikties. Lai likums iegūtu spēku, pēc galīgā balsojuma Deputātu palātā lielhercogam tas jāizsludina un likums **jāpublicē** [Mémorial](#).

Noteikumu sistēma

Saskaņā ar 2. pantu 1996. gada 12. jūlija likumā par Valsts padomes reformu attiecībā uz visiem **noteikumu projektiem**, kas pieņemti likumu vai līgumu izpildīšanai, pirms tos iesniedz lielhercogam vispirms ir jāsaņem **Valsts padomes atzinums**.

Tomēr valdība var atkāpties no šī vispārējā principa steidzamības gadījumos (ko par tādiem atzīst lielhercogs, pamatojoties uz ierosinājumu izteikušā ministra pienācīgi pamatotu ziņojumu) un nepieprasīt Valsts padomes atzinumu. Taču šo **steidzamības procedūru** izmanto tikai izņēmuma gadījumos.

Turklāt, ja likums formāli paredz, ka Valsts padomei jāsniedz atzinums par noteikumiem, kas pieņemti likuma izpildīšanai, nekādā gadījumā nedrīkst izmantot steidzamības procedūru. Tas pats ir spēkā, veicot grozījumus kādā noteikumu projektā, par kuru Valsts padome jau sniegusi pirmo atzinumu.

Tāpat kā par likumiem, arī par noteikumu projektiem Valsts padome savu atzinumu sniedz **pamatota ziņojuma** veidā, kas ietver vispārējos apsvērumus, projekta teksta pārbaudi un nepieciešamības gadījumā pretplānu.

Valsts padome pārbauda noteikuma projekta saturu un formu, kā arī tā atbilstību citām augstākām tiesību normām.

Likumdošanas datu bāzes

Tīmekļa vietne [Légilux](#) ir Luksemburgas Lielhercogistes valdības juridiskais portāls internetā.

Tajā var piekļūt Luksemburgas likumdošanas aktiem *Mémorial A* vienkārša teksta formā vai konsolidētu tekstu formā, kuru lielākā daļa iekļauti likumdošanas kodeksos un krājumos.

Tīmekļa vietne ir iedalīta trīs galvenajās sadaļās:

- [Tiesību aktu sadaļā](#) atrodas publikācijas saistībā ar Luksemburgas tiesību aktiem, kā arī dažādas citas publikācijas un konsolidētie teksti.
- [Pārvaldes sadaļā](#) atrodas tā sauktās administratīvās publikācijas, kas galvenokārt ir *Mémorial B* krājumi, kā arī Pārvaldes un tiesību aktu oficiālās gadagrāmatas.
- [Uzņēmumu un biedrību sadaļā](#) atrodas *Mémorial C* krājumi, publikācijas par komercsabiedrībām, bezpeļņas biedrībām un nodibinājumiem.

Vai piekļuve datu bāzēm ir bezmaksas?

Jā, piekļuve datu bāzēm ir **bezmaksas**.

Saites

[Tīmekļa vietne Légilux](#)

[Tieslietu ministrija](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 20/12/2018

Dalībvalstu tiesības - Ungārija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [hu](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Šajā vietnē ir sniegta informācija par tiesību sistēmu Ungārijā.

Tiesību avoti

I Tiesību normu hierarhija

1. Pamatlikums

Pamatlikums (Ungārijas Pamatlikums, kas izsludināts 2011. gada 25. aprīlī) ir Ungārijas tiesību aktu hierarhijas augšgalā un jebkuram citam tiesību aktam ir jābūt saderīgam ar to. Pamatlikumu pieņēma **Nacionālā asambleja**, un grozījumu veikšanai ir nepieciešama **visu Asamblejas deputātu balsu divu trešdaļu vairākums** [Pamatlikuma S panta 2. punkts]

Pamatlikums un tā pārejas noteikumi (Ungārijas Pamatlikuma pārejas noteikumus izsludināja 2011. gada 31. decembrī) **stājās spēkā 2012. gada 1. janvārī**.

Ungārijas Pamatlikumā ir **sešas nodaļas**: preambula "**Nacionālais apliecinājums**", kā arī nodaļas "**Izveide**" (A līdz T pants), "**Brīvība s un pienākumi**" (I līdz XXXI pants), "**Valsts**" (1. līdz 54. pants), "**Īpašs tiesiskais regulējums**" un "**Nobeiguma noteikumi**".

Nodaļā "**Izveide**" ir vispārīgi noteikumi un tā nosaka:

- valsts pārvaldes formu,
- valsts darbības pamatprincipus,
- atsevišķu pilnvaru nodošanu Eiropas Savienībai,
- Ungārijas galvaspilsētu un reģionālās administratīvās vienības,
- pamatnoteikumus attiecībā uz Ungārijas pilsonību un tās iegūšanu,
- Ungārijas valsts valodu, ģerboni, karogu, valsts himnu, valsts svētku dienas un valsts valūtu,
- Pamatlikuma hierarhiju Ungārijas tiesību sistēmā, t.i., ka Pamatlikums ir Ungārijas tiesību sistēmas pamats,
- procedūru Pamatlikuma pieņemšanai un grozīšanai,
- Ungārijas tiesību aktu veidus,
- virkni pamatprincipu, tostarp šādus:
 - aizliegumu ar spēku sagrābt un īstenot varu,
 - atbildību par to ungāru likteni, kuri nedzīvo Ungārijā,
 - sadarbību Eiropas vienotības izveidē,
 - laulības institūta aizsardzību,
 - nosacījumu godīgai konkurencei nodrošināšanu,
 - līdzsvarotas, pārredzamas un ilgtspējīgas budžeta pārvaldības principu,
 - pienākumu aizsargāt un saglabāt dabas resursus,
 - miera un drošības telpas izveidi un saglabāšanu, centienus sadarboties ar visām pasaules nācijām un valstīm, lai panāktu cilvēces ilgtspējīgu attīstību.

Nodaļā "**Brīvības un pienākumi**" noteiktas pamattiesības un pienākumi. Šādas tiesības (citu starpā) tiek atzītas par **pamattiesībām**:

- tiesības uz dzīvību un cilvēka cieņas neaizskaramību,
- spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes vai sodu, paverdzināšanas un cilvēku tirdzniecības aizliegums,
- visu veidu eigēniskās prakses aizliegums, aizliegums izmantot cilvēka ķermeni un tā daļas kā peļņas avotu un cilvēku klonēšanas aizliegums,
- tiesības uz personas brīvību un drošību un noteikumi, kas garantē, ka nevienam netiek atņemta viņa brīvība,
- tiesības uz pārvietošanās brīvību un tiesības brīvi izvēlēties uzturēšanās vietu,
- tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību,
- tiesības uz personas datu aizsardzību un piekļuvi sabiedriskas nozīmes datiem,
- tiesības uz domu, pārliecības un ticības brīvību,
- tiesības uz mierīgas pulcēšanās brīvību,
- tiesības uz vārda brīvību,
- tiesības piedalīties kultūras dzīvē,
- tiesības strādāt, brīvi izraudzīties profesiju un veikt uzņēmējdarbību,
- tiesības uz īpašumu,
- aizliegums izraidīt Ungārijas pilsoņus no Ungārijas teritorijas,
- tiesības uz patvērumu,
- vienlīdzība likuma priekšā,
- diskriminācijas aizliegums,
- bērnu darba aizliegums,
- tiesības uz veselīgu vidi,
- tiesības balsot un tiesības kandidēt Nacionālās asamblejas, vietējo pārstāvju un pilsētas mēru un Eiropas Parlamenta vēlēšanās,
- tiesības uz objektīvu, godīgu un pieņemamā termiņā veiktu jautājumu izskatīšanu iestādēs un struktūrās,
- katra Ungārijas pilsoņa tiesības uz Ungārijas aizsardzību, viņam atrodoties ārzemēs,
- Pamatlikumā arī definēta to personu valstspiederība un pamattiesības, pret kurām notiek tiesvedība.

Saskaņā ar Pamatlikumu Ungārija cenšas nodrošināt arī šādus aspektus:

- garantēt sociālo nodrošinājumu visiem valsts iedzīvotājiem,
- nodrošināt ikvienam iedzīvotājam pienācīgu mājokli un piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem.

Pamatlikumā ir noteikti dažādi **pienākumi, piemēram**:

- pienākums piedalīties kopējo vajadzību apmierināšanā (taisnīgi nodokļi),
- pienākums Ungārijas pilsoņiem aizsargāt savu valsti.

Pamatlikuma nodaļā "**Valsts**" ietverti galvenie pamatnoteikumi attiecībā uz publiskām amatpersonām augstos amatos un valsts galvenajām institūcijām, nosakot šādu institūciju juridisko statusu un uzdevumus

- Nacionālā asambleja,
- Republikas prezidents,
- valdība,
- neatkarīgās regulatīvās iestādes,
- Konstitucionālā tiesa,
- tiesu un prokuratūru dienesti,
- Pamattiesību komisārs,

- pašvaldības,
- Ungārijas Valsts banka,
- Valsts kontrole,
- Ungārijas Bruņotie spēki,
- policija un valsts drošības dienesti,
- tautas nobalsošana.

Pamatlikuma nodaļā "**Īpašs tiesiskais regulējums**" ietverti noteikumi par valsts krīzes situācijām, ārkārtas stāvokļiem, preventīvās aizsardzības situācijām, pēkšņiem uzbrukumiem vai ārkārtēju briesmu stāvokli.

2. Parlamenta likumi

Ungārijā likumus pieņem **Nacionālā asambleja**. Saskaņā ar Pamatlikumu, **noteikumus attiecībā uz pamattiesībām un pienākumiem** nosaka tikai ar likumiem. Nacionālā asambleja likumus pieņem ar **vienkāršu balsu vairākumu** (vairāk nekā pusi no klātesošo deputātu balsīm), izņemot Pamatlikumā noteiktos tā sauktos **galvenos likumus**, kuru pieņemšanai un grozīšanai nepieciešams **divu trešdaļu balsu vairākums no klātesošo** Nacionālās asamblejas deputātu skaita.

Saskaņā ar Pamatlikumu galvenie likumi attiecas uz pilsonību, baznīcu, Ungārijā dzīvojošajām nacionālajām minoritātēm, Nacionālās asamblejas deputātu un Republikas prezidenta juridisko statusu un viņu atbildību, pašvaldībām, detalizētiem noteikumiem par valsts ģerboņa un karoga izmantošanu un noteikumiem par valsts apbalvojumiem.

Saskaņā ar Pamatlikumu, lai atzītu Eiropas Savienības dibināšanas līgumu un to grozījumu saistošo raksturu, izsludinātu karastāvokli, noslēgtu mieru un pasludinātu īpaša tiesiskā regulējuma stāvokli, nepieciešams divu trešdaļu balsu vairākums no visu Nacionālās asamblejas deputātu skaita.

Līdz 1989. gada Likuma XXXI par Konstitūcijas grozīšanu pieņemšanai Ungārijas Prezidenta padome bija pilnvarota izdot dekrētus. No tiesību aktu hierarhijas viedokļa raugoties, joprojām spēkā esošie dekrēti tiek pielīdzināti noteikumiem ar likuma spēku.

3. Dekrēti

Pamatlikumā izšķir valdības dekrētus, premjerministra dekrētus, ministru dekrētus, Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrētus, neatkarīgo regulatīvo iestāžu un pašvaldību dekrētus.

Dekrētus var izdot arī Nacionālā aizsardzības padome valsts krīzes situācijā un Republikas prezidents ārkārtas stāvokļa gadījumā.

3.1. Valdības dekrēti

Valdības pilnvaras izdot dekrētus var būt **primāras** vai balstītas uz **likumdošanas pilnvarojumu**. Primārās pilnvaras nosaka Pamatlikuma 15. panta 3. punkts, kas paredz, ka valdība savu pilnvaru robežās var izdot dekrētus par jebkuru jautājumu, ko nereglamentē likumi. Neviens valdības dekrēts nedrīkst būt pretrunā ar jebkuru likumu. Tas neierobežo Nacionālās asamblejas pilnvaras, kas ir tiesīga regulēt jebkuru jomu.

Saskaņā ar Pamatlikumu un 2010. gada Likumu CXXX par likumdošanu valdība, pamatojoties uz īpašu likumdošanas pilnvarojumu, var izdot dekrētus, lai īstenotu likumus. Saskaņā ar Likumdošanas likuma 5. nodaļas 1. punktu pilnvarojumā izdot īstenošanas noteikumus jāietver šo pilnvaru turētājs, subjekts un pilnvaru apjoms. Pilnvaru turētājs nav tiesīgs nodot likumdošanas pilnvarojumu citai personai.

3.2. Premjerministra dekrēti

Saskaņā ar Pamatlikumu arī premjerministrs var izdot dekrētus, piemēram, ar dekrētu no ministru vidus iecelt premjerministra vietnieku. Tiesību aktu hierarhijā premjerministra dekrēti tiek pielīdzināti ministru dekrētiem.

3.3. Ministru dekrēti

Ministru dekrēti tiesību aktu hierarhijā ir pakārtoti valdības dekrētiem. Saskaņā ar Pamatlikumu, ministri izdod dekrētus, pamatojoties uz **pilnvarojumu**, kas noteikts likumā vai valdības dekrētos (izdoti to sākotnējās leģislatīvās kompetences ietvaros), ministri dekrētus izdod individuāli vai vienojoties ar citu ministru, šādi dekrēti nedrīkst būt pretrunā ar jebkuru likumu, valdības dekrētu vai Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrētu.

3.4. Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrēti

Darbojoties savas kompetences ietvaros, kas noteikta ar galveno likumu, Ungārijas Valsts bankas vadītājs var izdot dekrētus, pamatojoties uz ar **likumu noteiktu pilnvarojumu**, šāds dekrēts nedrīkst būt pretrunā ar jebkuru likumu.

3.5. Neatkarīgo regulatīvo iestāžu vadītāju dekrēti

Saskaņā ar Pamatlikuma 23. panta 4. punktu, darbojoties savas kompetences ietvaros, kas noteikta ar galveno likumu, neatkarīgo regulatīvo iestāžu vadītāji izdod dekrētus, pamatojoties uz ar likumu noteiktu pilnvarojumu, šādi dekrēti nedrīkst būt pretrunā ar jebkuru likumu, valdības dekrētu, premjerministra dekrētu, ministru dekrētu vai Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrētu.

3.6. Pašvaldību dekrēti

Saskaņā ar Pamatlikuma 32. panta 2. punktu, darbojoties savas kompetences ietvaros, pašvaldības var izdot dekrētus, lai reglamentētu vietējās sociālās attiecības, kuras nereglementē neviens likums vai ar likumā noteiktu pilnvarojumu.

Pašvaldību dekrēti nedrīkst būt pretrunā ar jebkuru citu tiesību aktu.

Detalizēti noteikumi par dekrētiem, ko pieņem pašvaldību pārstāvības struktūras, ir izklāstīti 2011. gada Likumā CLXXXIX par Ungārijas pašvaldībām.

4. Starptautiski nolīgumi un starptautisko tiesību pamatprincipi

Ungārijas valdība ir tiesīga slēgt **starptautiskus nolīgumus** ar citām valstīm / citu valstu valdībām. Ungārijā attiecības starp starptautiskajiem nolīgumiem un valsts iekšējo tiesisko regulējumu ir balsītas uz duālisma sistēmu, t.i., starptautiskie nolīgumi kļūst par **valsts iekšējā tiesiskā regulējuma** daļu tikai pēc to **izsludināšanas** tiesību aktos.

Starptautisko tiesību pamatprincipi

Saskaņā ar Pamatlikuma Q. panta 3. punktu, Ungārija atzīst vispārējos starptautisko tiesību pamatnoteikumus. Starptautiskās paražu tiesības un starptautisko tiesību vispārīgie pamatprincipi ir kļuvuši par valsts iekšējā tiesiskā regulējuma daļu bez transponēšanas.

II Citi tiesību avoti plašākā nozīmē, kuri nav kvalificējami kā tiesību akti

1. Valsts pārvaldes tiesību instrumenti

Ungārijas tiesību sistēmā ir arī citi valsts pārvaldes tiesību instrumenti, kuri, lai arī tajos ir ietverti normatīvi noteikumi, nav kvalificējami kā tiesību akti.

Likumdošanas likumā (2010. gada CXXX Likums) noteikti divi valsts pārvaldes tiesību instrumentu veidi: normatīvi lēmumi un normatīvi rīkojumi. Tie ir darbības noteikumi, kas nav saistoši kopumā, t.i., tās nav saistoši visiem. Tie ir tikai iekšēji organizatoriski un darbības noteikumi, kas attiecas tikai uz to izdevēju vai tam pakļautām struktūrām vai personām. Normatīvajos lēmumos un rīkojumos nevar noteikt pilsoņu tiesības un pienākumus. Valsts pārvaldes tiesību instrumenti nevar būt pretrunā ar citiem tiesību aktiem un nevar atkārtot citu tiesību aktu noteikumus.

Saskaņā ar iepriekšējo Likumdošanas likumu (1987. gada XI Likums) **statistikas paziņojumi** un **tiesiskas pamatnostādnes** arī tika atzītas par tiesību avotiem (sauktas par citiem pārvaldības tiesību instrumentiem), kas nav kvalificējami kā tiesību akti. Jaunajā Likumdošanas likumā tie vairs netiek minēti. Tomēr, lai arī tiesiskās pamatnostādnes tika atceltas, stājoties spēkā jaunajam likumam (2011. gada 1. janvārī), līdz minētajam datumam izdotie statistikas paziņojumi joprojām paliek spēkā līdz brīdim, kad tos atcels. (Centrālā statistikas biroja priekšsēdētājs izdod statistikas paziņojumus, kuros ir iekļauti juridiski saistoši noteikumi, kas sastāv vienīgi no statistikas terminiem, metodēm, klasifikācijām, sarakstiem un skaitļiem.)

1.1. Normatīvie lēmumi

Normatīvajos lēmumos Nacionālā asambleja, valdība un citas centrālās pārvaldes iestādes, Konstitucionālā tiesa un Budžeta padome var noteikt savu organizatorisko struktūru un rīcības programmas.

Arī pašvaldību pārstāvības struktūras normatīvos lēmumos var noteikt savas darbības un to pakļautībā esošo struktūru darbības, kā arī savas rīcības programmas un pakļautībā esošo struktūru organizācijas un darbības kārtību. Līdzīgi valsts pašvaldību pārstāvības struktūras normatīvos lēmumos var noteikt savas un to pakļautībā esošo struktūru organizāciju un darbības kārtību, kā arī rīcības programmas.

1.2. Normatīvie rīkojumi

Savas kompetences ietvaros un saskaņā ar tiesību aktiem Republikas prezidents, premjerministrs, centrālo pārvaldes iestāžu vadītāji (izņemot valdību), Nacionālā Tiesu biroja priekšsēdētājs, Galvenais prokurors, Pamattiesību komisārs, Ungārijas Valsts

bankas vadītājs, Valsts kontroles vadītājs, galvaspilsētas vai apgabalu pārvalžu vadītāji, mēri un pašvaldību ierēdņi normatīvajos rīkojumos var noteikt to vadīto, pakļautībā esošo vai pārraudzīto struktūru organizāciju, rīcību un darbības kārtību.

Turklāt Nacionālā asambleja, Republikas prezidents, Konstitucionālā tiesa, Pamattiesību komisārs, neatkarīgās regulatīvās iestādes, premjerministra birojs un ministrijas administratīvā departamenta vadītājs var izdot normatīvus rīkojumus, kas ir saistoši organizācijas darbiniekiem.

2. Konstitucionālās tiesas lēmumi

Konstitucionālās tiesas lēmumiem ir svarīga loma Ungārijas likumdošanas sistēmā.

Saskaņā ar 2011. gada CLI Likumu par Konstitucionālo tiesu tai ir šādi uzdevumi:

- veikt pēckontroli attiecībā uz tiesību aktu atbilstību Pamatlikumam (pēckontroles procedūra);
- veikt (preventīvu) pārbaudi attiecībā uz pieņemto, bet vēl neizsludināto likumu un starptautisko līgumu atsevišķu noteikumu atbilstību Pamatlikumam;
- pēc tiesneša pieprasījuma veikt individuālu pārbaudi: ja lietas uzklaušanās gaitā tiesnesim ir jāpiemēro tiesību norma, ko viņš uzskata par tādu, kas ir pretrunā ar pamatlikumu, vai ko Konstitucionālā tiesa ir atzinusi par tādu, viņš aptur tiesvedību un lūdz Konstitucionālo tiesu atzīt attiecīgo tiesību normu vai noteikumu par tādu, kas ir pretrunā ar pamatlikumu, un aizliegt tā turpmāku piemērošanu;
- taisīt spriedumus par konstitucionālajām sūdzībām, kuru pamatā ir Pamatlikumā garantēto tiesību pārkāpums: konkrētajā lietā iesaistītā persona vai organizācija var iesniegt konstitucionālu sūdzību, ja ir noticis Pamatlikumā garantēto personas tiesību pārkāpums tādēļ, ka konkrētās lietas tiesvedībā tiek piemērots tiesību akts, kas ir pretrunā ar pamatlikumu, un persona ir izmantojusi visas pārsūdzības iespējas vai tai nav tiesību uz pārsūdzību;
- pārbaudīt jebkuru tiesību aktu, vai tas nav pretrunā ar jebkuru starptautisku nolīgumu;
- novērst likumdevēja pieļautas likumdošanas nepilnības, kas ir pretrunā ar Pamatlikumu;
- risināt noteiktus kompetenču konfliktus starp valsts iestādēs vai pašvaldībām un citām valsts iestādēm;
- interpretēt Pamatlikuma normas;
- izskatīt dažādas lietas savas kompetences ietvaros saskaņā ar likumu.

Konstitucionālā tiesa sniedz sīki izstrādātu pamatojumu saviem lēmumiem. Konstitucionālās tiesas lēmums ir galīgs, nav pārsūdzams un ir saistošs visiem.

3. Tiesu precedentu tiesības

Lai nodrošinātu tiesību aktu vienveidīgu piemērošanu un sniegtu tiesību pamatnostādnes zemāku instanču tiesām, Ungārijas Augstākā tiesa jeb **Kūrija** (līdz 2012. gada 1. janvārim Augstākā tiesa) pieņem **tiesiskās vienveidības lēmumus** un izdod **tiesiskus principiālus lēmumus**.

Tiesiskas vienveidības procedūru var uzsākt, ja tiesu prakses attīstība un vienveidība nosaka, ka ir jāpieņem tiesiskās vienveidības lēmums principiālā jautājumā, un ja kāda Kūrijas palāta plāno novirzīties no citas Kūrijas palātas pieņemtā lēmuma. Lēmums par tiesību aktu vienveidību ir saistošs tiesām.

Principiāli lēmumi ir atvasināti no Kūrijas palātu prakses un arī veicina vienveidību tiesas lēmumu pieņemšanā.

Gan tiesību aktu vienveidības nodrošināšanai pieņemtie lēmumi, gan principiālie lēmumi tiek publicēti **Augstākās tiesas oficiālajā lēmumu krājumā**.

III Tiesību aktu piemērošanas joma

Tiesību aktu ģeogrāfiskā piemērošanas joma ir Ungārijas teritorija, savukārt pašvaldību izdotu dekrētu piemērošanas joma ir attiecīgās pašvaldības administratīvā teritorija. Tiesību aktu piemērošanas joma attiecībā uz personām aptver fiziskas personas, juridiskas personas un organizācijas, kam nav juridiskas personas statusa, Ungārijas teritorijā, ārvalstīs dzīvojošos Ungārijas pilsoņus, bet pašvaldību dekrētu gadījumā – fiziskas personas, juridiskas personas un organizācijas, kam nav juridiskas personas statusa, attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Likumdošanas likums aizliedz **atpakajejošu spēku**, nosakot, ka tiesību norma nedrīkst uzlikt pienākumus vai padarīt tos apgrūtināšākus, atsaukt vai ierobežot tiesības vai noteikt kādu rīcību par pretlikumīgu laikposmā pirms šīs normas stāšanās spēkā.

Tiesību normās vienmēr ir jāparedz **spēkā stāšanās datums**, kas paredzētu pietiekami lielu sagatavošanās laiku šīs normas piemērošanai.

Tiesību normai un tās īstenošanas noteikumiem jāstājas spēkā vienlaicīgi. Tiesību akts (vai tiesību norma) zaudē spēku, ja to atceļ vai – ja tajā ir tikai noteikumi par grozīšanu vai atcelšanu – pamatojoties uz Likumdošanas likumu.

IV Juridiskās datubāzes

Ungārijā oficiālais laikraksts ir [Magyar Közlöny](#), kuru publicē elektroniskā formā un kura tekstu uzskata par autentisku.

Laikrakstā ir iekļautas Ungārijas tiesību normas (izņemot pašvaldību dekrētus), tostarp:

- Konstitucionālās tiesas rīkojumi un lēmumi, kuru obligāta publicēšana oficiālajā laikrakstā ir noteikta tiesību aktos vai ar Konstitucionālās tiesas lēmumu;
- Nacionālās asamblejas lēmumi;
- Kūrijas tiesiskās vienveidības lēmumi;
- Nacionālās vēlēšanu komitejas atzinumi;
- pielikums, tostarp Lēmumu apkopojums;
- Oficiālais ziņojums.

Visi meklēšanas brīdī spēkā esošie tiesību akti (izņemot pašvaldību dekrētus) un citi valsts pārvaldes tiesību instrumenti ir apkopoti [Valsts tiesību aktu datubāzē](#). Tajā ir apkopotas tiesību aktu konsolidētās versijas ar iekļautiem grozījumiem un citām izmaiņām.

Šīs informācijas meklēšanu var veikt pēc nosaukuma un numura, kā arī meklēt dokumenta tekstā.

Piekļuve šīm datubāzēm ir **bezmaksas** un nepastāv nekādi ierobežojumi.

Citas saites

[Autentiskais oficiālais laikraksts elektroniskā formā](#)

[Valsts tiesību aktu datubāze](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 16/02/2016

Dalībvalstu tiesības - Malta

Šajā lapā ir sniegta informācija par Maltas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

- parlamenta akti (primārie normatīvie akti);
- regulas, reglamenti, rīkojumi, nolikumi (sekundārie normatīvie akti) un
- Eiropas Savienības tiesības, to skaitā Eiropas Savienības Tiesas nolēmumi.

Konstitūcija ir galvenais valsts tiesību avots, kas nosaka, ka likumus parlamenta aktu veidā pieņem parlaments, kas var piešķirt likumdevēja pilnvaras arī citām institūcijām (t.i., ministriem, varas iestādēm, valsts institūcijām u.c.), kurām ir tiesības izdot sekundārus normatīvos aktus tajā kompetences jomā, kurā tās darbojas saskaņā ar kādu no parlamenta aktiem.

Valsts tiesiskā kārtība ir jāaplūko arī Eiropas Savienības tiesību un jo īpaši Pievienošanās līguma kontekstā.

Maltā nav „tiesnešu radītu tiesību”. Tiesa veic dažādos normatīvos aktos ietvertā tiesiskā regulējuma interpretāciju. Tas tomēr nenozīmē, ka tiesu precedentiem nav nozīmes. Praksē tiesneši parasti neatkāpjas no tiesu praksē iedibinātiem principiem, ja vien nepastāv nopietni apsvērumi. Zemākas instances tiesas praksē seko augstākas instances tiesu noteiktiem juridiskiem principiem.

Juridisko instrumentu veidi - apraksts

Arī starptautiski līgumi var veidot daļu no Maltas tiesību sistēmas.

Eiropas Cilvēktiesību konvencija

Eiropas Cilvēktiesību konvenciju iekļāva Maltas tiesību sistēmā ar Maltas parlamenta 1987. gada Aktu Nr. XIV. Neviens Maltas normatīvais akts nedrīkst būt neatbilstīgs šajā konvencijā nostiprinātajām tiesībām un brīvībām. To vērtē tiesas.

Normu hierarhija

Valsts līmenī Konstitūcija ir galvenais likums valstī, tai seko parlamenta akti un sekundārie normatīvie akti. Kā jau minēts iepriekš, Maltā tāpat kā pārējās dalībvalstīs juridiski saistošs, spēkā un ievērojams līdz ar citām Eiropas Savienības tiesību normām ir arī Pievienošanās līgums un ES regulas.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Būtībā tiek ievērots varas dalīšanas princips, sadalot valsts varu starp likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu. Kamēr šie trīs pīlāri īsteno likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu savās kompetences jomās, varas dalīšanas princips, kuru Malta pārņemta no angļu tiesību sistēmas, ļauj Maltas tiesību sistēmai saskaņoti darboties.

Lēmumu pieņemšanas process

Maltā darbojas britu parlamentārā sistēma, kas nemaz nav pārsteidzoši, ņemot vērā, ka 180 gadus valsts atradās britu pārvaldībā. Ministrs iesniedz likumprojektu, kuru pirms pirmā lasījuma parlamentā publicē valsts oficiālajā laikrakstā. Atkarībā no tā, cik svarīgs ir šis likums, iepriekš var publicēt arī Balto grāmatu. Pārstāvju palāta tad izveido komisiju un pēc otrā lasījuma, kurā parlamenta locekļi var izteikt vispārīgus komentārus par konkrēto likumdošanas aktu, Izskatīšanas komisija detalizēti izanalizē katru likuma pantu un, ja nepieciešams, ierosina grozījumus. Kad Izskatīšanas komisija ir darbu pabeigusi, likumprojektu nosūta atpakaļ parlamentam pēdējam trešajam lasījumam, un, visbeidzot, pēc republikas prezidenta apstiprinājuma likumprojekts kļūst par likumu.

Atbilstoši vispārpieņemtai praksei likums stājas spēkā tā publicēšanas dienā, ja vien likumā nav īpaši norādīts, ka attiecīgais ministrs var noteikt likumam (vai tā daļai) citu spēkā stāšanās datumu.

Juridiskās datubāzes

Valsts juridiskā datubāze: [Maltas normatīvie akti](#) – Juridiskie pakalpojumi

Pakalpojums ļauj bez maksas piekļūt:

- visiem valsts primārajiem un sekundārajiem normatīvajiem aktiem;
- juridiskajām publikācijām, to skaitā aktiem, likumprojektiem, juridiskiem paziņojumiem un nolikumiem.

Attiecīgās saites

[Maltas normatīvie akti](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 20/12/2016

Dalībvalstu tiesības - Nīderlande

Šajā lapā sniegta informācija par Nīderlandes tiesisko sistēmu.

Nīderlandes valdībā ietilpst ministri, valsts sekretāri un karalis. Tādējādi Nīderlande savā ziņā ir izņēmums citu Rietumeiropas monarhiju vidū, jo vairumā no tām monarhs neietilpst valdības sastāvā. Kopš Konstitūcijas vispusīgās pārskatīšanas 1848. gadā Nīderlande ir konstitucionāla monarhija ar parlamantāro sistēmu.

Tiesību avoti

Tiesību aktu veidi - apraksts

Konstitūcijā ir noteikts Nīderlandes valsts iekārtas pamats un tiesību aktu veidi. Līgumi starp Nīderlandi un citām valstīm ir būtisks tiesību avots. Konstitūcijas 93. pantā noteikts, ka līgumu noteikumi un starptautisku organizāciju lēmumi var būt tieši piemērojami Nīderlandē; šajā gadījumā tiem var būt prioritāte pār Nīderlandes tiesību aktiem. Tādējādi Nīderlandes Karalistē spēkā esošie normatīvie akti nav piemērojami, ja tie nav savietojami ar šiem noteikumiem. Tāpēc arī Eiropas Savienības noteikumi, kas paredzēti līgumos, regulās un direktīvās, ir būtisks Nīderlandes tiesību avots.

Nīderlandes Karalistes Hartā ir regulētas attiecības starp trim karalistes daļām (Nīderlandi un divām aizjūras teritorijām – Nīderlandes Antīlām un Arubu).

Likumi tiek pieņemti valsts līmenī.

Ja likumā paredzēts deleģējums, centrālā valdība var pieņemt (papildu) regulējumu ar valdības noteikumiem un ministriju noteikumiem. Ir iespējami neatkarīgi valdības noteikumi (kas nav pieņemti uz likuma pamata), taču tos nevar īstenot ar krimināltiesību palīdzību.

Ar konstitūciju zemākā līmeņa publisko tiesību iestādēm (provincēm, pašvaldībām un ūdenssaimniecības iestādēm) ir piešķirtas tiesības pieņemt normatīvos aktus.

Vispārējie tiesību principi ir būtiski attiecībā uz izpildvaru un tiesu varu. Dažkārt tie ir nostiprināti tiesību aktos, piemēram, Civilkodeksā (samērīgums un taisnīgums). Tiesa, taisot spriedumu, var atsaukties uz vispārējiem tiesību principiem.

Vēl viens tiesību avots ir paražas. Principā paražas tiek ņemtas vērā tikai, ja tas noteikts tiesību aktos, taču kolīziju gadījumā tiesa, taisot spriedumu, var ņemt vērā pastāvošas paražas. Paražas nevar izmantot kā tiesību avotu, nosakot, vai izdarīts noziedzīgs nodarījums (Konstitūcijas 16. pants).

Tiesu precedents ir tiesību avots, jo tiesu nolēmumiem ir ietekme arī ārpus konkrētās lietas, kurā nolēmums ticis pieņemts. Augstāku tiesu nolēmumi kalpo kā vadlīnijas. Augstākās tiesas nolēmumi ir īpaši autoritatīvi, jo šīs tiesas uzdevums ir nodrošināt tiesību vienotību. Tāpēc zemāku instanču tiesas, taisot spriedumu, ņem vērā Augstākās tiesas nolēmumus.

Tiesību avotu hierarhija

Konstitūcijas 94. pantā paredzēts, ka daži starptautisko tiesību noteikumi ir prioritāri: tiesību normas, kas ir pretrunā ar šiem noteikumiem, nav piemērojamas. Eiropas tiesību aktiem ir prioritāte pār valsts tiesību aktiem. Tālāk tiesību avotu hierarhijā seko Harta, Konstitūcija un parlamenta likumi. Minētajiem tiesību aktiem ir prioritāte pār citiem normatīvajiem aktiem. Parlamenta likumus pieņem valdība un parlaments (Staten-Generaal) – ievēlētie pilsoņu pārstāvji.

Likumu var pilnībā vai daļēji atcelt tikai ar citu likumu. Turklāt pastāv vispārējs tiesību aktu interpretācijas noteikums, saskaņā ar kuru speciālajiem tiesību aktiem ir prioritāte pār vispārējiem tiesību aktiem.

Kontinentālo tiesību sistēmā rakstītie normatīvie akti tiek uzskatīti par augstāka ranga tiesību avotu nekā tiesu precedenti.

Institucionālā sistēma

Iestādes, kas atbildīgas par tiesību aktu pieņemšanu

Likumdošanas process

Konstitūcijā nav paredzēta viena "likumdošanas iestāde". Likumi tiek pieņemti ar kopēju valdības un parlamenta lēmumu. Normatīvo aktu priekšlikumus var iesniegt valdība vai parlamenta apakšpalāta. Valsts padome sniedz atzinumus par likumprojektiem, kā arī par noteikumu priekšlikumiem. Sagatavojot likumprojektu, parasti notiek apspriešanās ar ieinteresētajām personām.

Parlamenta apakšpalātai ir tiesības ierosināt grozījumus. Parasti Ministru padome pieņem likumprojektus un tos nosūta Valsts padomei, kas sagatavo atzinumu. Valdība atbild uz šo atzinumu, sagatavojot ziņojumu. Pēc tam valdība nosūta likumprojektu, kurā iekļauti nepieciešamie grozījumi, parlamenta apakšpalātai, izmantojot karaļa/karalienes ziņojumu. Priekšlikumu var grozīt apakšpalātā notiekošo debašu gaitā. Pēc priekšlikuma pieņemšanas apakšpalātā par to notiek debates augšpalātā. Šajā posmā

nevar izdarīt jaunus grozījumus, augšpalāta var tikai pieņemt vai noraidīt likumprojektu. Pēc priekšlikuma pieņemšanas augšpalātā valsts vadītājs ratificē priekšlikumu, un tas kļūst par likumu.

Juridiskās datubāzes

[Overheid.nl](#) ir centrālais punkts, kurā var piekļūt visai informācijai par Nīderlandes valdības organizācijām. Šajā lapā pieejamas:

- Oficiālās publikācijas
- Oficiālie laikraksti
- Parlamenta dokumenti

[The 'Wet- en regelgeving' lapā](#) ir atrodamas tiesību aktu konsolidētās redakcijas sākot ar 2002. gada 1. maiju.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve tīmekļa vietnei un datubāzei ir **bez maksas**.

Saites

[Regering.nl](#), [Ministerie van Buitenlandse Zaken](#), [Tweede Kamer](#)

[Government.nl](#), [Houseofrepresentatives.nl](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 23/05/2018

Dalībvalstu tiesības - Austrija

Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējušies.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [de](#).

levads – šajā lapā ir sniegta informācija par Austrijas tiesisko sistēmu un pārskats par Austrijas tiesībām.

Tiesību avoti

Austrijas tiesību sistēmas pamatā ir rakstveida **tiesību akti**. Paražu tiesībām, savukārt, ir ļoti ierobežota nozīme. Augstāko tiesu judikatūrai, kas nosaka svarīgas vadlīnijas attiecībā uz likumu piemērošanu, ir liela nozīme. Taču "tiesnešu tiesības" formāli netiek atzītas par tiesību avotu.

Austrijas konstitucionālais likums nosaka, ka vispārēji atzīti starptautisko tiesību noteikumi ir federālo tiesību sastāvdaļa un paredz **starptautisko līgumu** iekļaušanu Austrijas tiesiskajā sistēmā (vispārēja un īpaša pārņemšana). Starptautiska līguma noteikuma vietu valsts tiesību sistēmā nosaka tā saturs.

Lai Nacionālā asambleja apstiprinātu starptautiskos līgumus, kas groza vai papildina Konstitūciju, ir nepieciešams tāds pats kvalificētais balsu vairākums kā lēmumiem, ar kuriem pieņem federālos konstitucionālos likumus. Uz lēmumiem par starptautiskajiem līgumiem, ar ko groza vai papildina likumus, attiecas tādas pašas prasības kā uz lēmumiem, ar ko pieņem likumus.

Parasti starptautiskos līgumus pēc federālās valdības vai tās pilnvarota federālā ministra pieprasījuma noslēdz Austrijas federālais prezidents. Lai noslēgtu politiskus starptautiskos līgumus un starptautiskos līgumus, ar ko groza vai papildina likumus, ir nepieciešama iepriekšēja Nacionālās asamblejas piekrišana. Federālais prezidents var pilnvarot federālo valdību vai kompetentus federālās valdības locekļus noslēgt noteiktu kategoriju starptautiskos līgumus, kas nav ne politiski, ne arī groza vai papildina tiesību aktus.

Saskaņā ar Austrijas Federālo konstitūciju visās **deviņās federālajās zemēs** līdztekus federālajām (konstitucionālajām) tiesībām pastāv **zemju (konstitucionālās) tiesības**. Zemju konstitucionālās tiesības nedrīkst būt pretrunā federālajām konstitucionālajām

tiesībām un tādēļ ir tām **pakļautas**. Tomēr starp federālajām un zemju tiesiskajām normām principā nepastāv šāda pakļautības kārtība. Kopš 1988. gada federālās zemes var noslēgt starptautiskos līgumus jautājumos, kas ietilpst federālo zemju kompetencē. Tomēr tāpat kā iepriekš federālajai valdībai ir prioritāra kompetence ar āpolitiku saistītos jautājumos.

Tiesību aktu veidi – normu hierarhija

Lai pieņemtu federālās konstitucionālās normas, ir nepieciešams divu trešdaļu balsu vairākums Nacionālajā asamblejā, piedaloties vismaz pusei locekļu. Turklāt šādā veidā pieņemta norma ir skaidri jāapzīmē kā „konstitucionālais likums” vai „konstitucionālā norma”.

Savukārt, spēkā esoša lēmuma par federālajām tiesību normām pieņemšanai Nacionālajā asamblejā ir nepieciešama vismaz vienas trešdaļas locekļu klātbūtne un nodoto balsu absolūts vairākums.

1. Federālās konstitūcijas pamatprincipi

Austrijas federālās konstitūcijas vadošie principi (pamatprincipi) ir vissvarīgākās tiesību normas Austrijas tiesiskās sistēmas struktūrā, un tie ir šādi:

- demokrātiskuma princips,
- varas dalīšanas princips,
- tiesiskuma princips,
- republikāniskais princips,
- federālās valsts princips,
- liberālisma princips.

Šie pamatprincipi kopumā veido **pamata konstitucionālo kārtību**.

Tiem ir īpaša konstitucionālā nozīme. Jebkurus nozīmīgākus Federālās konstitūcijas grozījumus var izdarīt tikai tautas nobalsošanas likumdošanas procedūrā. Jā kāds no minētajiem pamatprincipiem tiek atcelts vai ja ir būtiski mainītas attiecības starp šiem principiem, tiek uzskatīts, ka ir būtiski grozīta Konstitūcija.

2. Primārās un sekundārās Eiropas Savienības tiesības

Austrijas pievienošanās Eiropas Savienībai 1995. gada 1. janvārī nozīmēja būtisku Austrijas federālās konstitūcijas grozīšanu. Kopš pievienošanās Austrijas pamata tiesisko kārtību nosaka ne tikai Austrijas konstitucionālās tiesības, bet arī Eiropas Savienības tiesības (**konstitucionālais dualisms**). Dominējošais viedoklis ir tāds, ka **ES tiesībām ir prioritāte attiecībā pret valsts iekšējiem likumiem** un parastajām federālajām konstitucionālajām tiesībām, taču ne attiecībā uz Federālās konstitūcijas pamatprincipiem.

3. "Parastās" federālās konstitucionālās tiesības

Konstitucionālās tiesības paredz politiskās darbības „spēles noteikumus”, jo tās nosaka:

- likumdošanas procedūru,
- augstāko valsts orgānu statusu,
- attiecības starp federālo valdību un zemēm attiecībā uz tiesību aktiem un to izpildi,
- publisko tiesību tiesu kontroli pār valsts rīcību.

4. Federālie tiesību akti

Federālajā konstitūcijā nostiprinātais tiesiskuma pamatprincips nozīmē, ka tiesību akti ir saistoši visām izpildinstīcijām (pārvaldei un tiesu varai). Federālā konstitūcija sadala likumdošanas varu starp federālo valdību un zemēm.

5. Noteikumi

Noteikumi ir **vispārīgas tiesību normas, ko pieņem valsts pārvaldes iestādes** un kas ir vispārēji piemērojamas visām likumiem pakļautajām personām. Lai varētu pieņemt īstenošanas noteikumus, kas precizē citas vispārīgas normas – parasti likumus – pastāv vispārīgs konstitucionāls pilnvarojums. Noteikumiem, ar ko groza vai papildina likumus, ir nepieciešams speciāls konstitucionāls pilnvarojums.

6. Lēmumi

Lēmumi galvenokārt ir administratīvi tiesību aktu izpildes akti, kas adresēti tikai lēmumā konkrēti norādītajām personām.

Institucionālā sistēma

Likumdošanas institūcijas

Saskaņā ar konstitūcijā nostiprināto varas dalīšanas principu starp federālo valdību un zemēm, likumdošanas procesā ir iesaistītas dažādas institūcijas.

Nacionālā asambleja kopā ar Augšpalātu pieņem federālos likumus. 183 Nacionālās asamblejas deputātus tieši ievēl tauta. Augšpalātu ievēl zemju parlamenti. Augšpalātai likumdošanas procesā parasti ir tiesības tikai izteikt iebildumus.

Zemju likumdošana ir zemju parlamentu kompetencē.

Likumdošanas kārtība

Federālo tiesību aktu priekšlikumus Nacionālajai asamblejai iesniedz:

- kā deputātu iesniegumus (iniciatīvas iesniegumi),
- kā federālās valdības likumprojektus (valdības likumprojekti),
- kā Augšpalātas iesniegumus.

Turklāt Nacionālajai asamblejai apspriešanai tiek nodots tautas pieprasījums, ko parakstījušas vairāk nekā 100 000 balsstiesīgas personas vai viena sestdaļa balsstiesīgo personu trīs federālajās zemēs.

Praksē vairumu **likumprojektu** iesniedz **federālā valdība**. Federālās valdības likumprojektus pieņem ar federālās valdības (Ministru padomes) vienbalsīgu lēmumu. Pirms atbildīgā ministra izstrādātā likumprojekta pieņemšanas to publicē, lai saņemtu citu institūciju (federālo zemju, ieinteresēto personu) atzinumus.

Pēc tam, kad likumprojektu ir apstiprinājusi Nacionālā asambleja, likumprojektam savu piekrišanu sniedz Augšpalāta. (Likumi par federālo finanšu jautājumiem nav jāiesniedz Augšpalātai – Nacionālās asamblejas federālā suverenitāte). Pēc tam federālais kanclers iesniedz likumu federālajam prezidentam **apstiprināšanai**.

Nacionālā asambleja var nolemt rīkot **tautas nobalsošanu**. To var pieprasīt arī deputātu vairākums. Šādā gadījumā likumprojektu, ko jau ir izskatījusi Nacionālā asambleja, pirms tā apstiprināšanas ir jānodod tautas nobalsošanai. Turklāt katrs vispārējs federālās konstitūcijas grozījums ir jānodod tautas nobalsošanai.

Parakstoties, federālais prezidents apstiprina federālā tiesību akta konstitucionālu stāšanos spēkā. **Apstiprinājumu** paraksta arī federālais kanclers.

Pēc federālā kanclera apliecinājuma federālais tiesību akts tiek publicēts Austrijas oficiālajā laikrakstā *Bundesgesetzblatt*. Ja vien pašā likumā nav noteikts citādi (retrospektīva iedarbība vai noteikta laikposma paiešana), likums **stājas spēkā** tās dienas beigās, kad tiek publicēts un izplatīts federālā oficiālā laikraksta numurs, kurā likuma publicēts.

Likumu var atcelt vai nu ar īpašu lēmumu (formāla atcelšana), vai pieņemot jaunu likumu, kas iepriekš likumā jau regulētu jautājumu tagad regulē citādi (atcelšana pēc būtības), šādā gadījumā nav nepieciešams formāli pasludināt likuma spēkā neesamību (*lex posterior derogat legi priori*). Speciāliem likumiem ir prioritāte attiecībā pret vispārīgiem likumiem (*lex specialis derogat legi generali*). Turklāt likuma spēkā esamības termiņš jau sākotnēji var būt ierobežots.

Juridiskās datubāzes

Piekļuvi Austrijas tiesību aktiem nodrošina [Federālā juridiskās informācijas sistēma \(RIS\)](#), ko koordinē un uztur federālā kanclera birojs.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

[Federālā juridiskās informācijas sistēma \(RIS\)](#) ir bez maksas.

Īss satura apraksts

RIS datubāze sniedz šādu informāciju:

- **Federālie tiesību akti**

1. Federālie likumi

2. Federālais oficiālais laikraksts no 2004. gada
3. Federālais oficiālais laikraksts no 1945. – 2003. gadam
4. Reiha, Valsts un Federālais oficiālais laikraksts no 1848. – 1940. gadam
5. Likumu apkopojumi no 1780. – 1848. gadam
6. Vācijas oficiālais laikraksts no 1938. – 1945. gadam
7. Novērtējuma projekti
8. Valdības likumprojekti
 - **Zemju tiesību akti**
 1. Zemju likumi
 2. Pašreizējie zemju oficiālie laikraksti – izņemot Lejasaustrijas un Vīnes oficiālos laikrakstus
 - **Pašvaldību tiesību akti** Tikai Karintijas, Lejasaustrijas, Zalcburgas, Štīrijas un Vīnes zemju dokumentu izlase
 - **Judikatūra**
 1. Konstitucionālā tiesa
 2. Administratīvā tiesa
 3. Administratīvās tiesas „normu saraksts“
 4. Augstākās tiesas, zemju augsto tiesu un citu tiesu nolēmumi
 5. Neatkarīgie administratīvie senāti
 6. Neatkarīgais finanšu senāts
 7. Patvēruma tiesa
 8. Neatkarīgais federālais patvēruma senāts
 9. Vides lietu senāts
 10. Federālais komunikācijas senāts
 11. Valsts iepirkuma kontroles iestādes
 12. Apelācijas komisija un Augstākā disciplināro lietu komisija
 13. Datu aizsardzības komisija
 14. Darbinieku pārstāvības un uzraudzības komisija
 15. Vienlīdzīgas attieksmes komisijas
 - **Dekrēti**
 1. Federālo ministriju dekrēti
 2. Federālās Tieslietu ministrijas dekrēti

Daži Austrijas likumi ir pieejami arī angļu valodā.

Plašāku informāciju var atrast [📄 Federālās juridiskās informācijas sistēmas](#) tīmekļa vietnē.

Saites

[📄 Tiesiskā kārtība - Austrija](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 25/04/2017

Šajā lapā ir sniegta informācija par tiesību sistēmu Polijā.

Polija ir republika ar demokrātisku valsts pārvaldi. Likumdošanas vara pieder Parlamentam, kas sastāv no apakšpalātas – **Seima (Sejm)** – un augšpalātas – **Senāta (Senate)**. Izpildvara pieder **Polijas Republikas prezidentam (Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej)** un **Ministru Padomei (Rada Ministrów)**. Tiesu vara pieder tiesām un tribunāliem.

Polijas tiesību sistēma ir balstīta uz kontinentālo tiesību sistēmu (**civiltiesību tradīcija**). Parastās tiesas Polijā ir **apelācijas tiesas (sąd apelacyjny)**, **apgabaltiesas (sądy okręgowe)** un **rajonu tiesas (rejon) (sądy rejonowe)**. Tās iztiesā krimināllietas, civillietas, ģimenes un aizbildnības tiesību lietas, darba tiesību lietas un sociālās apdrošināšanas lietas.

Administratīvās tiesu iestādes ir pakļautas Augstajai administratīvajai tiesai (*Naczelny Sąd Administracyjny*), kas īsteno tiesu kontroli pār valsts administrācijas darbību.

☞ **Augstākā tiesa (Sąd Najwyższy)** ir augstākais centrālās tiesu varas orgāns Polijas Republikā un līdz ar to arī augstākā apelācijas tiesa. Augstākās tiesas galvenie uzdevumi ir nodrošināt tiesu darbu Polijā (līdz ar vispārējām, administratīvajām un kara tiesām), izskatīt lietas kasācijas kārtībā, kas īpaša veida pārsūdzība, un pieņemt rezolūcijas attiecībā uz tiesību aktu izskaidrošanu.

Konstitucionālais tribunāls (Trybunał Konstytucyjny) ir tiesu varas orgāns. Tas ir kompetents lemt par:

- izdota likuma atbilstību Konstitūcijai,
- centrālās administrācijas iestāžu strīdiem par kompetenci,
- politisko partiju mērķu un darbību atbilstību Konstitūcijai,
- iedzīvotāju iesniegtajām konstitucionālajām sūdzībām.

Konstitucionālo tribunālu reglamentējošais likums un citi saistītie normatīvie akti angļu valodā publicēti tīmekļa vietnē ☞ [Polijas Konstitucionālais tribunāls](#).

Tiesību avoti

Polijas tiesību avoti ir Konstitūcija, statūti, ratificēti starptautiskie nolīgumi un noteikumi. Konstitūcija ir vissvarīgākais Polijas tiesību avots. Tā ietver informāciju par Polijas tiesību sistēmu, institucionālo organizāciju, tiesu sistēmu un vietējām iestādēm. Tajā noteiktas arī politiskās brīvības un tiesības. Pašlaik spēkā esošā konstitūcija pieņemta 1997. gadā. Polijas Konstitūcijas teksts publicēts tīmekļa vietnē ☞ [Polijas Parlamenta apakšpalāta \(Sejm\)](#) poļu, angļu, vācu, franču un krievu valodā.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Statūti (ustawy) ir vispārēji saistoši juridiskie instrumenti, kas reglamentē svarīgus jautājumus. Statūtu priekšmets var būt jebkurš jautājums. Dažos gadījumos Konstitūcija uzliek pienākumu statūtos reglamentēt kādu īpašu jautājumu: piemēram, budžetu vai iedzīvotāju tiesisko statusu.

Saskaņā ar Polijas Konstitūciju daži **starptautiskie nolīgumi (umowy międzynarodowe)** pirms ratifikācijas jāapstiprina ar statūtiem, kurus pieņem parlaments un paraksta prezidents. Pie tiem pieder tādi jautājumi kā alianses, politiskie vai militārie līgumi; pilsoņu brīvības, tiesības un pienākumi, dalība starptautiskās organizācijās un Konstitūcijā reglamentētie jautājumi.

Noteikumus (rozporządzenia) pieņem ar statūtiem pilnvarotas vadības institūcijas, kas uzskaitītas Konstitūcijā.

Ministru Padome ir tiesīga pieņemt iekšēja rakstura **rezolūcijas (uchwały)**, kas ir saistošas tikai organizatoriskajām struktūrvienībām, kuras ir pakļautas iestādei, kura pieņem rezolūciju; tās nevar kalpot kā tiesiskais pamats lēmumiem saistībā ar iedzīvotājiem, juridiskām personām un citiem jautājumiem.

Vietējās varas iestādes un valsts administrācijas vietējās iestādes, pamatojoties uz statūtos piešķirto pilnvarojumu, var pieņemt **vietējos tiesību aktus (akty prawa miejscowego)**, kuri attiecas uz to pārvaldes jomām.

Normu hierarhija

Konstitūcija ieņem augstāko vietu Polijas tiesību avotu hierarhijā. Pārējās normas hierarhijā no Polijas Konstitūcijas ir: ratificēti starptautiskie nolīgumi, Eiropas Savienības regulas, direktīvas un lēmumi, statūti, vietējās varas iestāžu rīkojumi un akti.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Likumdošanas varu īsteno abas **Polijas Parlamenta** palātas — **Seims** un **Senāts**. Parlamenta locekļus ievēl uz **četrus gadu pilnvaru termiņu**. Tiesības ierosināt likumdošanu pieder deputātiem, Senātam, Polijas Republikas prezidentam un Ministru padomei. Tiesības ierosināt likumdošanu pieder arī **vismaz 100 000 pilsoņu** grupai, kuriem ir balsstiesības Seima vēlēšanās.

Seims izskata likumprojektus trijos lasījumos. Kad Seims un Senāts ir pieņēmuši likumprojektu, to nosūta prezidentam parakstīšanai. Pirms likumprojekta parakstīšanas prezidents var vērsties Konstitucionālajā tribunālā, lai tas izskatītu likumprojekta atbilstību Konstitūcijai.

Ministru padome nodrošina **statūtu** īstenošanu, izdod **noteikumus**, slēdz **starptautiskus nolīgumus, kuriem nepieciešama ratifikācija**, un pieņem vai noraida citus **starptautiskos nolīgumus**.

Lēmumu pieņemšanas process

Ierosināšana

Tiesību aktus var ierosināt deputāti, Senāts, valsts prezidents, Ministru padome un vismaz 100 000 pilsoņu grupa, kuriem ir tiesības balsot Seima vēlēšanās.

Lielākoties likumprojektus iesniedz Ministru padome vai deputāti.

Likumprojektu un tā pamatojumu iesniedz **Seima priekšsēdētājam (Marszałek Sejmu)**, kas to nosūta valsts prezidentam, Senātam un Ministru padomes priekšsēdētājam (premjerministram).

Debates

Seims apspriež likumprojektus trijos lasījumos. Likumprojektus izskata arī Seima un Senāta speciālās komisijas.

Balsošana trešajā lasījumā

Senāts 30 dienu laikā pēc likumprojekta iesniegšanas pieņem to bez grozījumiem, pieņem grozījumus vai nolemj to noraidīt kopumā. **Seims** var noraidīt Senāta pieņemtos grozījumus tikai ar absolūto balsu vairākumu, piedaloties vismaz pusei no likumā noteiktā deputātu skaita.

Stāšanās spēkā

Pēc procedūras pabeigšanas Seimā un Senātā Seima priekšsēdētājs iesniedz pieņemto likumprojektu prezidentam parakstīšanai. Valsts prezidentam likumprojekts jāparaksta 21 dienas laikā no iesniegšanas un jānodrošina tā izsludināšana Polijas Republikas "Likumu Vēstnesī" (*Dziennik Ustaw*). Pēc četrpadsmit dienām akts stājas spēkā. Tomēr **stāšanās spēkā** datumu var noteikt arī likumprojekta tekstā. Saskaņā ar Polijas tiesību sistēmu likumu var atcelt tikai ar citu likumu. Datums, kurā akts vai likums zaudē likuma spēku, jāietver akta vai likuma tekstā.

Juridiskās datubāzes

Juridiskie akti, sākot no 1918. gada, kā arī šo aktu saraksts atrodami tīmekļa vietnē [Polijas juridiskā datubāze \(Sejm\)](#).

Pieeja datubāzei ir **bez maksas**.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 10/12/2012

Dalībvalstu tiesības - Portugāle

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [pt](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējis.

Šajā lapā ir sniegta informācija par Portugāles tiesisko iekārtu.

1. Instrumenti vai tiesību avoti, kuros nostiprinātas tiesību normas

Tradicionāli Portugālē pastāv šādi tiesību avoti:

- a) konstitucionālie likumi: Portugāles Konstitūcija, dažādi konstitucionālas nozīmes likumi un likumi, ar ko groza Konstitūciju;
- b) "starptautisko tiesību vispārējie principi un starptautiskās paražu tiesības", "pienācīgi ratificētu vai apstiprinātu starptautisko nolīgumu normas", „starptautisko organizāciju, kurās ietilpst Portugāle, kompetento iestāžu pieņemtie noteikumi [...] ar nosacījumu, ka tas ir paredzēts attiecīgajos dibināšanas nolīgumos”, un „Eiropas Savienības līgumu normas un tās iestāžu pienākumu īstenošanas ietvaros pieņemtie noteikumi” (Konstitūcijas 8. pants);
- c) parastie likumi, starp kuriem ir parlamenta pieņemtie likumi, valdības pieņemtie dekrēti un Azoru un Madeiras autonomo reģionu likumdošanas asambleju pieņemtie reģionālie normatīvie dekrēti;
- d) instrumenti, kuru juridiskais spēks ir pielīdzināms likumiem: akti, ar ko apstiprina starptautiskus nolīgumus, Konstitucionālās tiesas vispāršaistoši lēmumi par atsevišķu pasākumu neatbilstību Konstitūcijai vai prettiesiskumu, kolektīvie darba nolīgumi un citi kolektīvi akti darba tiesisko attiecību jomā;
- e) noteikumi jeb normatīvie akti ar zemāku juridisko statusu kā likumam, kuru uzdevums ir papildināt likumus un izstrādāt sīkaku regulējumu likumu piemērošanas vai īstenošanas nolūkos. Starp tiem ir īstenošanas dekrēti, reglamentī, dekrēti, reģionālie īstenošanas dekrēti, lēmumi, noteikumi, ministru īstenošanas rīkojumi, izpildrīkojumi, civilo pārvaldnieku pieņemtie policijas reglamentī, pašvaldību rīkojumi un reglamentī.

2. Citi tiesību avoti

Pastāv atšķirīgi viedokļi par to tiesību avotu pieņemamību un nozīmi, kuri neietilpst ar valsts likumdošanas pilnvarām pieņemtajos rakstveida avotos, atkarībā no tā, vai tiek uzskatīts, ka tiesību avoti ir instrumenti juridisku normu noteikšanai, vai līdzekļi, no kuriem juridiskas normas izriet, vai arī abi. Dažkārt tiek nošķirti tieši un netieši tiesību avoti, tādējādi izvairoties no dažām no grūtībām saistībā ar pieejas atšķirībām.

Parasti par iespējamajiem tiesību avotiem uzskata:

- a) paražas, proti, atkārtotu un ierastu noteikta veida rīcību, kas ir vispāratzīta kā obligāta. Tās var uzskatīt par tiesību avotu tikai noteiktās jomās. Šādas tiesību normas pastāv, piemēram, starptautisko publisko tiesību jomā (piem., ārvalstu amatpersonu kriminālprocesuālās imunitātes princips), starptautisko privāttiesību jomā un administratīvo tiesību jomā;
- b) judikatūru proti, principu kopumu, kas izriet no tiesu nolēmumiem; pastāv arī uzskats, ka tie nav pilntiesīgs tiesību avots, bet gan līdzeklis tiesību normu nozīmes noteikšanai, ar ko tiek sniegti normu interpretācijas problēmu risinājumi, kurus var izmantot citās tiesās atbilstoši to pamatā esošo loģikas un tehnisko argumentu spēkam. Daži tiesībzinātnieki šajā kategorijā iekļauj ne tikai tiesu nolēmumus konkrētās lietās, bet arī vispāršaistoša rakstura nolēmumus (vispāršaistošus Konstitucionālās tiesas nolēmumus), jo viņuprāt tie ir instrumenti, ar ko faktiski tiek radītas vispāršaistošas tiesību normas;
- c) taisnīguma apsvērumus, saskaņā ar kuriem tiesām ir pilnvaras formulēt to izskatīšanā esošo individuālo lietu īpašajiem apstākļiem atbilstošas tiesību normas, pamatojoties uz tiesiskuma un tiesneša ētikas vispārējiem tiesību principiem. Saskaņā ar Civilkodeksa 4. pantu „tiesas var pieņemt lēmumu, pamatojoties uz taisnīguma apsvērumiem tikai gadījumos, kad: a) tas ir atļauts ar tiesību normu; b) starp pusēm pastāv vienprātība, un pastāv iespēja nolēmumu pārsūdzēt augstākas instances tiesā; c) puses ir vienojušās paļauties uz taisnīguma apsvērumiem”;
- d) ierasto praksi, proti, atkārtotu sabiedrības praksi, kas nav vispāratzīta kā obligāta, bet tiek uzskatīta par svarīgu darījumos, īpaši attiecībā uz tiesisko attiecību nostiprināšanu, īpaši tirdzniecības jomā. Tiesas var ņemt vērā ierasto praksi gadījumos, kas ir paredzēti tiesību normās un kas nav „pretrunā labas ticības principam” (Civilkodeksa 3. pants). Tādējādi tikai ar ierastu praksi nevar radīt tiesību normas, un tiek plaši uzskatīts, ka tā nav pilnvērtīgs tiesību avots;
- e) tiesībzinātni jeb tiesībzinātnieku atziņas nevajadzētu uzskatīt par pilnvērtīgu tiesību avotu, lai gan tai ir svarīga loma juridisko zināšanu zinātniskajā un tehniskajā pilnveidošanā un tā var būtiski ietekmēt tiesību normu interpretācijas un piemērošanas rezultātus.

3. Tiesību avotu hierarhija

Tiesību aktu hierarhija nozīmē dažādo juridisko instrumentu statusu attiecībā pret pārējiem, proti, to vietu noteiktas secības skalā.

Pastāv arī uzskats, ka hierarhiju iespējams noteikt tikai, pamatojoties uz „radīšanas” metodi. Atbilstoši šim uzskatam hierarhija balstās nevis uz tiesību normu relatīvo statusu, bet nosakāma pēc tiesību avotiem, ar ko šīs tiesību normas radītas.

Lai kuram no uzskatiem sekotu, iespējams noteikt tiesību avotu prioritātes secību.

To tiesību avotu hierarhija, kuri ir minēti 1. sadaļā, ir šāda:

1. Konstitūcija un konstitucionālie likumi;
2. starptautisko tiesību vispārējie principi un normas, starptautiskās paražu tiesības un starptautiskie nolīgumi (t.i., visi 1. sadaļas b) punktā minētie instrumenti);
3. likumi un dekrētlukumi;
4. reģionālie normatīvie dekrēti;
5. instrumenti, kuru spēks ir pielīdzināms likuma spēkam;
6. reglamenti.

4. Procedūra, atbilstoši kurai Portugālē stājas spēkā starptautiskās tiesību normas

Starptautiskos tiesību aktus transponē Portugāles tiesībās saskaņā ar šādiem Portugāles Konstitūcijas 8. pantā norādītajiem principiem:

- a) „starptautisko tiesību vispārējie principi un normas un starptautiskās paražu tiesības ir neatņemama Portugāles tiesību sastāvdaļa”;
- b) „pienācīgi ratificētu vai apstiprinātu starptautisko nolīgumu normas stājas spēkā Portugāles tiesībās tikai pēc to oficiālas publicēšanas un paliek spēkā tikmēr, kamēr tās ir starptautiski saistošas Portugālei”;
- c) „starptautisko organizāciju, kurās ietilpst Portugāle, kompetento iestāžu pieņemtie noteikumi stājas spēkā Portugāles tiesībās ar nosacījumu, ka tas ir paredzēts attiecīgajos dibināšanas nolīgumos”;
- d) „Eiropas Savienības līgumu normas un tās iestāžu attiecīgo pienākumu īstenošanas ietvaros pieņemtie noteikumi ir piemērojami Portugāles valsts tiesībās saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām un atbilstoši demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatprincipiem”.

5. Iestādes ar likumdošanas pilnvarām

Likumdošanas pilnvaras Portugālē ir valsts parlamentam, valdībai, Azoru un Madeiras reģionālajām valdībām un reģionālajiem parlamentiem, vietējām pašvaldībām un noteiktām pārvaldes iestādēm.

6. Likumdošanas process

Tiesību normu pieņemšanas kārtība ir dažāda atkarībā no to iestāžu piemērotajām īpašajām procedūrām, kuras ir atbildīgas par attiecīgo tiesību normu pieņemšanu. Tātad, dažādu veidu likumdošanas instrumentus pieņem dažādā procesuālajā kārtībā. Divas oficiālākās un svarīgākās procedūras tiesību normu pieņemšanai ir aprakstītas turpmāk tekstā.

Sarežģītākajai procedūrai, kurā ir iesaistīts valsts parlaments, ir šādi posmi:

- a) likumdošanas iniciatīva: tā ir „parlamenta locekļiem, parlamenta grupām un valdībai, kā arī, ievērojot likumā paredzētos noteikumus un nosacījumus, reģistrētu vēlētāju grupām. Likumdošanas iniciatīva attiecībā uz autonomajiem reģioniem ir attiecīgajam reģionālajam parlamentam” (Konstitūcijas 167. panta 1. punkts);
- b) sākotnējā pieņemšana, publicēšana, reģistrēšana, numurēšana un novērtēšana: šajā posmā novērtē normatīvā akta projekta pieņemamību, tā tekstu publicē Valsts parlamenta oficiālajā vēstnesī (*Diário da Assembleia*), veic administratīvo apstrādi un, visbeidzot, novērtē normatīvā akta projekta saturu;
- c) apspriešana un apstiprināšana: notiek vispārīgu jautājumu apspriešana, atsevišķa konkrētu jautājumu apspriešana, balsojums par normatīvā akta projektu kopumā, balsojums par konkrētiem jautājumiem un galīgais balsojums par normatīvā akta projektu kopumā. Normatīvo aktu var pieņemt ar vienkāršu balsu vairākumu, absolūtu balsu vairākumu vai kvalificētu balsu vairākumu;
- d) Valsts prezidents likumā noteiktā laikposmā veic normatīvā akta pārbaudi un to vai nu izsludina vai izmanto savas veto tiesības. Ja prezidents izmanto veto tiesības, normatīvā akta projektu atkārtoti apspriež valsts parlamentā. Ja balsojums ir pozitīvs vai tiek veikti grozījumi, normatīvā akta projektu atkārtoti nosūta prezidentam izsludināšanai, kas jāveic noteiktā laikposmā. Valsts prezidents izsludina likumus, dekrētlukumus un normatīvos dekrētus un dod rīkojumu tos publicēt, kā arī paraksta valsts parlamenta rezolūcijas, ar ko apstiprina starptautiskus nolīgumus, un citus valdības dekrētus” (Konstitūcijas 134. panta b) punkts);

e) publicēšana: pēc normatīvā akta izsludināšanas prezidents dod rīkojumu jauno normatīvo aktu publicēt Portugāles Republikas Oficiālajā Vēstnesī (*Diário da República*).

Procedūrai, ar kuru normatīvos aktus pieņem valdība, ir šādi posmi:

a) likumdošanas iniciatīva: normatīvā akta projektu ierosina attiecīgā ministra birojs;

b) izpēte: šajā posmā attiecīgais ministrs sagatavo atzinumus, apspriežoties ar Konstitūcijā un likumā norādītajām iestādēm;

c) sākotnējā un detalizētā novērtēšana: pēc normatīvā akta projekta sākotnējā apstiprinājuma to pārbauda un novērtē;

d) apstiprināšana: parasti normatīvā akta projektu apstiprina Ministru padome, bet šo prasību nepiemēro noteiktiem normatīvo aktu veidiem;

e) pārbaude: „četrdesmit dienu laikā pēc valdības dekrēta saņemšanas tā izsludināšanai [...] Valsts prezidents dekrētu vai nu izsludina vai izmanto savas veto tiesības. Ja izmantotas veto tiesības, Valsts prezidents rakstveidā informē valdību par tā pamatojumu” (Konstitūcijas 136. panta 4. punkts);

f) galīgā teksta publicēšana Portugāles Republikas Oficiālajā Vēstnesī.

7. Valsts tiesību normu stāšanās spēkā kārtība

„Normatīvie akti ir saistoši tikai pēc to publicēšanas Oficiālajā Laikrakstā.” „Kad normatīvais akts ir publicēts, tas stājas spēkā pēc pašā normatīvajā aktā noteiktā laikposma vai, kad šāds laikposms nav noteikts, pēc speciālajos normatīvajos aktos noteiktā laikposmā.” (Civilkodeksa 5. pants).

Saskaņā ar 2. pantu 1998. gada 11. novembra Likumā Nr. 74/98, kas grozīts ar 2006. gada 30. jūnija Likumu Nr. 26/2006:

„1. Normatīvie akti un citi vispārsaistoši akti stājas spēkā tajos noteiktajā datumā, bet ne ātrāk kā to publicēšanas datumā.

2. Ja nav noteikts spēkā stāšanās datums, 1. punktā minētie akti stājas spēkā visā Portugāles teritorijā un ārpus tās piektajā dienā pēc to publicēšanas.

4. Laikposms, kas norādīts 2. punktā, sākas dienā, kas seko akta publicēšanai *Imprensa Nacional Casa da Moeda, SA*, pārvaldītajā tīmekļa vietnē.”

8. Tiesību normu iespējamo kolīziju novēršanas līdzekļi

Svarīgākā loma šajā ziņā ir Konstitucionālajai tiesai, kurai ir pienākums atzīt par nekonstitucionālām visas normas, kuras ir pretrunā ar Portugāles Konstitūciju vai tajā nostiprinātajiem principiem.

Tiesas, izskatot konkrētas lietas, nedrīkst piemērot normas, kas pārkāpj Konstitūciju vai no tās izrietošos principus.

Tiesām, veicot tiesību normu interpretāciju nolūkā novērtēt tām iesniegtos faktus, ir jāatrisina jebkādas dažādu tiesību normu kolīzijas, ņemot vērā iepriekš norādīto tiesību avotu hierarhiju. Tas ir jādara, ņemot vērā tiesību sistēmas vienotību, neatzīstot trūkumus vai pretrunas, īpaši loģiska vai semantiska rakstura, izsverot tiesību normu pieņemšanas pamatā esošos apstākļus un procesa norises laikā pastāvošos īpašos apstākļus, vienmēr prasot minimuma atbilstību tiesību normas formulējumam, pat ja tas nav perfekts, un normatīvajā aktā ieņemtajai pieejai, un pieņemot, ka likumdevējs izvēlējies „piemērotākos” risinājumus un spējjis „paust savu nodomu atbilstīgā veidā” (Civilkodeksa 9. pants).

Attiecībā uz tiesību normu kolīzijām starptautisko privāttiesību jomā skatīt sadaļu „Piemērojamais tiesiskais regulējums – Portugāle”.

Juridiskās datubāzes

 [Digesto](#) ir oficiālā Portugāles normatīvo aktu datubāze, kurā ir pieejams Oficiālais Vēstnesis (*Diário da República*).

Digesto – integrēta juridiskā datubāze

Piekļuves veidi

Bezmaksas piekļuve

Piekļuve *Digesto* ir bez maksas.

Meklē pēc tiesību akta veida, numura un publicēšanas datuma:

- tiesību aktu kopsavilkumu un pilnu tekstu;
- spēkā stāšanās datumu.

Piekļuve par maksu

- atsevišķos ierakstos strukturēta anotēta un katalogizēta informācija.

Diário da República Electrónico (DRE)

Piekļuves veidi

Bezmaksas piekļuve

Meklē pēc tiesību akta veida, numura un publicēšanas datuma:

- tiesību aktu kopsavilkumu un pilnu tekstu.

Piekļuve par maksu

- meklē pēc teksta.

Īss satura apraksts

Tiesību aktu datubāzes

Portugālē ir turpmāk minētās tiesību aktu datubāzes:

PCMLEX – *Digesto* centrālā datubāze:

- Oficiālā Vēstneša I sērija;
- svarīgākie normatīvie akti un administratīvie akti, kas publicēti Oficiālā Vēstneša II sērijā.

LEGAÇOR – Azoru autonomā reģiona datubāze;

- Azoru Oficiālā Vēstneša pirmā daļa.

Nenormatīvo aktu datubāzes

Portugālē ir turpmāk minētās nenormatīvu aktu datubāzes:

DGO-Dout – Budžeta ģenerāldirektorāta atzinumu datubāze;

DGAP-Opinio – Valsts pārvaldes ģenerāldirektorāta atzinumu datubāze;

REGTRAB – Darba līgumu datubāze.

Savietojamība

Digesto ir savietojama ar šādām datubāzēm:

- Oficiālā Vēstneša datubāzi;
- Parlamenta datubāzi;
- Konstitucionālās tiesas datubāzi;
- Augstākās tiesas datubāzi;
- Augstākās administratīvās tiesas datubāzi;
- apelācijas tiesas datubāzi;
- atzinumiem, ko sniegusi Valsts galvenā pārstāvja Konsultatīvā padome;
- *Eur-lex* datubāzi.

DRE ir savietojama ar šādām datubāzēm:

- Oficiālā Vēstneša datubāzi;
- Augstākās administratīvās tiesas nolēmumu datubāzi;

- Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša datubāzi.

Noderīgas saites

Potugāles Oficiālais Vēstnesis (Diário da República)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 18/07/2017

Dalībvalstu tiesības - Rumānija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējušies.

Šajā vietnē ir sniegta informācija par Rumānijas tiesību sistēmu, kā arī kopsavilkums par Rumānijas tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Tiesību avoti Rumānijā ir:

- Rumānijas konstitūcija;
- likumi, ko pieņēmis Parlaments (konstitucionālie likumi, pamatlikumi un vienkāršie likumi);
- Rumānijas prezidenta dekrēti;
- valdības normatīvie akti (rīkojumi, ārkārtas rīkojumi, lēmumi);
- valsts centrālās administrācijas normatīvie akti (ministru pavēles, norādījumi un noteikumi);
- pašvaldību administrācijas (reģionu pašvaldību, vietējo pašvaldību, Bukarestes padomes) normatīvie akti;
- ES tiesību akti (regulas, direktīvas);
- starptautiskie nolīgumi, kuru puse ir Rumānija.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Rumānijas tiesiskajā regulējumā ietilpst šādi normatīvie akti:

- Rumānijas augstākais likums ir **Konstitūcija**. Tā nosaka, ka Rumānija ir nacionāla, vienota un nedalāma valsts, regulē attiecības starp izpildvaru, likumdevēju un tiesu varu un starp valsts iestādēm, pilsoņiem un juridiskām personām;
- **konstitucionālos likumus** pieņem uz konstitucionālo pilnvaru pamata, to dara vēlēta un šim nolūkam sasaukta konstitucionālā asambleja;
- **pamatlikumi** reglamentē valstij īpaši svarīgas jomas, piemēram, valsts robežas, Rumānijas pilsonību, valsts ģerboni un zīmogu, tiesisko kārtību attiecībā uz īpašumu un mantojumu, referendumu organizēšanu un noturēšanu, noziedzīgiem nodarījumiem, kriminālsodiem un to izciešanu, Augstākās tiesnešu padomes, tiesu, Valsts prokuratūras un Revīzijas palātas organizāciju un darbību, to personu tiesības, kuriem kaitējušas valsts iestādes, valsts aizsardzību, valsts iestāžu un politisko partiju organizāciju;
- **vienkāršie likumi** reglamentē visas pārējās jomas, uz kurām neattiecas pamatlikumi. Ar vienkāršu likumu nevar grozīt hierarhiski augstāku tiesību normu, piemēram, pamatlikumu vai Konstitūciju;
- Īpašos gadījumos (Parlamenta brīvdienu laikā) atsevišķas jomas, kuras noteicis Parlaments, var regulēt ar **valdības rīkojumiem**. Šādus rīkojumus izdod, pamatojoties uz īpašu pilnvarojuma aktu, ievērojot tajā noteiktos ierobežojumus un nosacījumus. Ārkārtas situācijās valdībai ir tiesības izdot ārkārtas rīkojumus attiecībā uz jebkuru jomu, kurā tas tiek uzskatīts par nepieciešamu;
- **valdības lēmumi** nosaka to, kā efektīvi īstenot likumus, un citus ar likumu īstenošanu saistītus organizatoriskus jautājumus;

- **valsts centrālās administrācijas normatīvos aktus** (pavēles un instrukcijas) pieņem tikai uz likumu, valdības lēmumu un rīkojumu pamata un to īstenošanas nolūkā;
- **autonomo pārvaldes iestāžu akti**;
- **pašvaldību administrāciju** (reģionu pašvaldību, vietējo pašvaldību, pilsētu pašvaldību) **normatīvie akti** reglamentē jomas, par kurām ir atbildīgas vietējo pašvaldību iestādes.

Citi tiesību avoti

- Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) prakse un ES tiesu prakse.
- Valsts tiesu prakse nav uzskatāma par tiesību avotu, bet Augstākās kasācijas tiesas nolēmumi, kuru mērķis ir nodrošināt noteiktu tiesību normu vienveidīgu interpretāciju, ir sekundārie tiesību avoti. Par sekundāriem tiesību avotiem var uzskatīt arī Konstitucionālās tiesas nolēmumus ar *erga omnes* spēku.
- Saskaņā ar Likuma Nr. 287/2009 par Civillikumu 1. pantu civiltiesību avoti var būt likumi, **paražas un vispārējie tiesību principi**. Par paražām uzskata tradīcijas un profesionālo praksi.
- Iepriekš minētajā regulējumā ir paredzēti šādi noteikumi attiecībā uz paražu kā tiesību avota piemērošanu:
 - paražas piemēro gadījumos, kas nav regulēti normatīvajos aktos. Ja paražas nepastāv, piemēro tiesību normas, kuras regulē līdzīgus gadījumus; ja nepastāv arī šādas tiesību normas, piemēro vispārējos tiesību principus;
 - normatīvajos aktos regulētajos jautājumos paražas piemēro tikai tad, ja normatīvajā aktā uz tām ir iekļauta skaidra norāde;
 - par tiesību avotiem var atzīt tikai tādas paražas, kas atbilst sabiedriskajai kārtībai un vispāratzītiem morāles principiem;
 - paražu pastāvēšana un saturs ir jāpierāda ieinteresētajai pusei. Prezūmē, ka attiecīgajā jomā pilnvaroto iestāžu vai organizāciju apkopojumos publicētās paražas pastāv, līdz kamēr ir pierādīts pretējais.

Normu hierarhija

Tiesību normu hierarhija Rumānijā ir šāda.

- Augstākā spēka tiesību normas Rumānijā ir Konstitūcija un konstitucionālie likumi. Visiem pārējiem normatīvajiem aktiem un tiesību normām ir jāatbilst tai.
- Otro vietu hierarhijā ieņem pamatlikumi. Pamatlikumus pieņem Parlaments ar kvalificētu balsu vairākumu.
- Trešais tiesību normu veids ir vienkāršie likumi. Vienkāršos likumus pieņem Parlaments ar vienkāršu balsu vairākumu. Ar vienkāršu likumu nevar grozīt pamatlikumus vai Konstitūciju.
- Ceturtais tiesību normu veids ir valdības rīkojumi.
- Piektajā vietā tiesību normu hierarhijā ir valdības lēmumi.
- Sestajā vietā tiesību normu hierarhijā ir valsts centrālās administrācijas un autonomo pārvaldes iestāžu normatīvie akti.
- Zemāko vietu tiesību normu hierarhijā ieņem pašvaldību administrāciju (reģionu pašvaldību, vietējo pašvaldību, Bukarestes padomes) izdotie normatīvie akti.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Saskaņā ar Konstitūciju valsts ir veidota, balstoties uz konstitucionālās demokrātijas **varas dalīšanas principu** (starp likumdevēju varu, izpildvaru un tiesu varu), **varas līdzsvara principu un pilnvaru nodalīšanas principu**.

Valsts vara ir sadalīta starp Parlamentu, valdību un tiesu iestādēm, un visas šīs institūcijas piedalās tās īstenošanā. Varas līdzsvaru starp valsts iestādēm un pilsoņiem garantē Konstitucionālā tiesa, Rumānijas ombuds, Revīzijas palāta un Likumdošanas padome.

Parlaments ir galvenā pilsoņu pārstāvības struktūra un vienīgā valsts likumdevēja institūcija. To veido [Pārstāvju palāta](#) un [Senāts](#). Pamatā **likumdevēja vara** pieder vienīgi Parlamentam, taču atsevišķos gadījumos šī funkcija tiek dalīta ar izpildvaru (valdību) un vēlētajiem (pilsoņiem).

[Valdība](#) var izdot rīkojumus, pamatojoties uz ģpašu pilnvarojuma likumu, ko pieņem Parlaments. Ārkārtas gadījumos, kad ir steidzami jārisina kādi jautājumi, valdība var izdot ārkārtas rīkojumus.

Likumdošanas process

Likumdošanas procesam ir trīs posmi:

1. 1. valdības posms jeb pirmsparlamenta posms:

- normatīvā akta projekta izstrāde un pieņemšana valdības līmenī;
- normatīvā akta projekta iesniegšana publiskai apspriešanai, ievērojot tiesiskajā regulējumā paredzētos nosacījumus;
- normatīvā akta projekta apstiprināšana Likumdošanas padomē, starp ministriem un citās institūcijās;
- normatīvā akta projekta pieņemšana valdības līmenī;

2. 2. parlamentārais posms:

- normatīvā akta projekta nosūtīšana vienai no Parlamenta palātām (Pārstāvju palātai vai Senātam kā pirmajai palātai), ievērojot Rumānijas Konstitūcijā paredzēto kompetences jomu;
- normatīvā akta projekta apspriešana un tam veltīta ziņojuma/atzinuma pieņemšana Parlamenta pastāvīgajās komisijās (noteiktos gadījumos var izveidot īpašas komisijas);
- pirmās palātas plenārsēde, kurā tiek pausta tās nostāja par normatīvo aktu projektiem un likumdošanas iniciatīvām. Pirmajai palātai sava nostāja jāpauž 45 dienu laikā, sākot no dienas, kad normatīvo aktu projekti un likumdošanas iniciatīvas ir iesniegtas Parlamenta Pastāvīgajā birojā;
 - kodeksu vai citu īpaši sarežģītu likumu gadījumā minētais termiņš ir 60 dienas, sākot no dienas, kad tie ir iesniegti Pastāvīgajā birojā;
 - valdības ārkārtas rīkojumu gadījumā termiņš ir 30 dienas;
- ja termiņš ir nokavēts, normatīvā akta projektu vai likumdošanas iniciatīvu uzskata par pieņemtu, un to nosūta Pārstāvju palātai galīgā lēmuma pieņemšanai.

Pēc tam par normatīvā akta projektu/likumdošanas iniciatīvu notiek balsošana (to atbalsta vai noraida), un to nodod lēmējpalātai (Pārstāvju palātai vai Senātam), kas pieņem normatīvā akta galīgo redakciju;

3. 3. pēcparlamentārais posms:

- normatīvā akta konstitucionālā kontrole jeb *a priori* kontrole (Konstitucionālā tiesa pārbauda, vai normatīvais akts atbilst Konstitūcijai). To var pieprasīt [Rumānijas prezidents](#), palātu priekšsēdētāji, valdība, Augstākā kasācijas tiesa, Rumānijas ombuds vai vismaz 50 deputāti, vai vismaz 25 senatori. To var veikt arī *ex-officio*;
- visbeidzot prezidents **izsludina normatīvo aktu** 20 dienu laikā pēc tā saņemšanas. Ja prezidents pieprasa pārskatīt normatīvo aktu (šādu prasību var izvirzīt tikai vienu reizi) vai izvērtēt tā atbilstību Konstitūcijai, normatīvo aktu izsludina 10 dienu laikā pēc tā saņemšanas, kad tas ir atkārtoti pārskatīts vai kad no Konstitucionālās tiesas ir saņemts apstiprinājums par tā atbilstību Konstitūcijai;
- normatīvais akts stājas spēkā trīs dienu laikā pēc tā publicēšanas Rumānijas Oficiālā Vēstneša pirmajā daļā vai vēlākā datumā, kas ir norādīts normatīvajā aktā.

Juridiskās datubāzes

[Rumānijas juridiskā datu bāze](#), ko izstrādājusi, pārvalda un atjaunina **Rumānijas Likumdošanas padome**, nodrošina publisku bezmaksas piekļuvi Rumānijas normatīvajiem aktiem.

Šī datubāze ir tiešsaistes versija Rumānijas Normatīvajai uzskaites sistēmai (*Repertoriul legislației României®*) jeb Rumānijas normatīvo aktu oficiālajam reģistram, kurā sniegta precīza un pareiza informācija par katra normatīvā akta juridisko statusu dažādā laikā.

Šī datubāze aptver laikposmu no 1864. gada līdz šim brīdim.

Pieeja datiem ir iespējama pēc dažādiem meklēšanas kritērijiem:

- normatīvā akta kategorijas/veida;
- normatīvā akta numura;
- normatīvā akta izdošanas gada (laikposma);

- normatīvā akta publicēšanas laikposma;
- normatīvā akta publikācijas Rumānijas Oficiālajā vēstnesī (veids, numurs, gads);
- atslēgas vārdiem normatīvā akta nosaukumā;
- normatīvā akta statusa (spēkā, zaudējis spēku);
- citiem kritērijiem (likumdošanas process, individuāls/publicēts, nepublicēts).

Likumdošanas padomes iekšējā tīklā ir datubāze, kas satur atjauninātu juridisku informāciju, kas ir nepieciešama normatīvo aktu projektu apstiprināšanai vai likumdošanas procesā noderīgas informācijas sniegšanai.

Vēl vienai [datu bāzei](#), kaut arī tā ir atšķirīgi veidota, var piekļūt no [Pārstāvju palātas](#) (viena no Parlamenta palātām) tīmekļa vietnes. Meklēšanu tajā var veikt pēc:

- normatīvā akta veida;
- numura;
- datuma;
- normatīvā akta izdevējstādes;
- publicēšanas datuma un atslēgas vārdiem (gan normatīvā akta nosaukumā, gan tekstā).

Vai piekļuve datu bāzei ir bez maksas?

Jā, piekļuve datu bāzei ir **bez maksas**.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 20/03/2014

Dalībvalstu tiesības - Slovēnija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [sl](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējušies.

Šajā lapā ir sniegta informācija par tiesību sistēmu Slovēnijā.

Tiesību avoti

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Slovēnijas Republikas tiesību sistēmā abstraktas tiesību normas tiek pieņemtas gan valsts, gan vietējā līmenī. Tiesību akti valsts līmenī ir konstitūcija (*ustava*), likumi (*zakoni*) un īstenošanas noteikumi, kas iedalāmi divās galvenajās kategorijās: dekrēti (*uredbe*, dažkārt tulkoti kā "regulas") un noteikumi (*pravilniki*).

Pašvaldību padomes pamatā pieņem rīkojumus (*odloki*).

Slovēnijas tiesību sistēmā tiesu precedenti netiek atzīti – tas nozīmē, ka zemākās instances tiesām augstāko instanču tiesu nolēmumi oficiāli nav saistoši. Tomēr zemāko instanču tiesas mēdz ievērot un sekot augstāko instanču tiesu un Augstākās tiesas (*Vrhovno sodišče*) judikatūrai.

Augstākā tiesa plenārsēdē par jautājumiem, kas svarīgi, lai nodrošinātu normatīvo aktu vienotu piemērošanu, var pieņemt **vispārēju s juridiskus atzinumus** (*načelna pravna mnenja*). Saskaņā ar Tiesu likumu (*Zakon o sodiščih*) šādi vispārēji juridiski atzinumi saista tikai Augstākās tiesas kolēģijas un tos var grozīt tikai citā plenārsēdē. Tomēr zemāko instanču tiesas mēdz ievērot vispārējos juridiskos atzinumus, bet Augstākā tiesa savā judikatūrā pieprasa, lai tās puses viedoklis, kas atsaucas uz jau pieņemtu juridisku atzinumu par attiecīgo jautājumu, tiktu pienācīgi ņemts vērā.

Likumiem un citiem noteikumiem ir jāatbilst vispārīgi atzītiem starptautisko tiesību principiem un starptautiskajiem līgumiem, kas Slovēnijai ir saistoši (kā noteikts Konstitūcijas 8. pantā). Ratificēti un publicēti līgumi ir tieši piemērojami. Slovēnijas Konstitucionālās tiesas (*Ustavno sodišče*) nostāja ir šāda: starptautiskie līgumi juridisko dokumentu hierarhijā ir augstākstāvoši par likumu nosacījumiem. Ratificētie starptautiskie līgumi tiek pārņemti valsts tiesību sistēmā, tādējādi valstī radot fiziskām un juridiskām personām tiesības un pienākumus (ar noteikumu, ka tie ir tieši izpildāmi).

Slovēnijas tiesību sistēma pieder pie kontinentālo tiesību sistēmu saimes, un tā ir rakstīto tiesību sistēma, kas nozīmē, ka paražu tiesības kā tādas nav daļa no tiesību sistēmas. Tomēr Slovēnijas tiesību sistēmā paražu tiesības tiek zināmā mērā atzītas. Piemēram, saskaņā ar Saistību tiesību kodeksa (*Obligacijski zakonik*) 12. pantu, novērtējot attiecīgo nepieciešamo uzvedību un tās ietekmi uz komersantu saistībām, tiek ņemts vērā likums, ar kuru regulē līgumu noslēgšanu un darbību starp fiziskām un juridiskām personām, komercparažas, kā arī starp pusēm nodibinātas paražas un praksi.

Īstenojot savas amata tiesības, tiesnesim ir saistoša konstitūcija, likumi, vispārējie starptautisko tiesību principi un ratificēti un publicēti starptautiskie līgumi. Tiesu likumā paredzēts, ka gadījumā, ja civiltiesisku strīdu nevar izšķirt, pamatojoties uz piemērojamajiem normatīvajiem aktiem, tiesnesim jāņem vērā normatīvie akti, ar kuriem regulē līdztīgas lietas. Ja, neskatoties uz to, jautājuma risinājums vēl aizvien ir juridiski apšaubāms, tiesnesim jāpieņem lēmums, pamatojoties uz valsts tiesiskās kārtības vispārējiem principiem. To darot, tiesnesim jārikojas saskaņā ar juridiskajām tradīcijām un vispārējiem tiesību principiem. Tiesnesim vienmēr jārikojas tā, it kā viņš izskatītu nenoteikta skaita vairākas tādas pašas lietas.

Normu hierarhija

Visām tiesību normām ir jāatbilst Konstitūcijai. Likumiem un citiem noteikumiem ir jāatbilst vispārēji atzītiem starptautisko tiesību principiem un līgumiem, kas Slovēnijai ir saistoši (kā noteikts Konstitūcijas 8. pantā). Turklāt īstenošanas noteikumiem un vietējā līmeņa rīkojumiem jāatbilst likumiem.

Vispārējiem tiesību aktiem, kas pieņemti valsts varas īstenošanai (*splošni akti za izvrševanje javnih pooblastil*), ir jāatbilst Konstitūcijai, likumiem un īstenošanas noteikumiem.

Valsts iestāžu, vietējo pašvaldību un personu, kurām deleģēti valsts pārvaldes uzdevumi, tiesību aktiem un faktiskajai rīcībai ir jābalstās uz likumu vai normatīvo aktu.

Attiecībā uz Eiropas Savienības tiesību aktu pārākumu Slovēnijas tiesību sistēmā ar Konstitūciju ir nodrošināts pamats šādam pārākumam, tomēr nosakot, ka tiesību akti un lēmumi, kas pieņemti starptautisku organizāciju ietvaros, kurām Slovēnija ir nodevusi tiesības daļēji īstenot tās suverēnās tiesības (šajā gadījumā – Eiropas Savienība), Slovēnijā jāpiemēro saskaņā ar šo organizāciju tiesisko kārtību.

Institucionālā sistēma

Instiitūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Likumus pieņem Slovēnijas Nacionālā asambleja (*Državni zbor*) - divpalātu parlamenta apakšpalāta. Saskaņā ar Konstitūcijas 80. un 81. pantu Nacionālā asambleja sastāv no 90 deputātiem, kas pārstāv Slovēnijas pilsoņus. Astoņdesmit astoņus deputātus ievēl vispārējā, tiešā un aizklātā balsošanā. Nacionālajā asamblejā vienmēr jābūt ievēlētam arī vienam itāļu kopienas pārstāvim un vienam ungāru kopienas pārstāvim, ko ievēl attiecīgo kopienu locekļi. Nacionālo asambleju ievēl uz četriem gadiem.

Dekrētus pieņem **valdība** (*Vlada*), bet **noteikumus** pieņem atsevišķi ministri savā darbības jomā. Saskaņā ar Konstitūcijas 110. –119. pantu valdību veido ministru prezidents (*predsednik vlade*) un ministri. Savā darbības jomā valdība un atsevišķi ministri ir neatkarīgi un atskaitās Nacionālajai asamblejai, kas var veikt atstādināšanas procedūru (Konstitucionālajā tiesā), izteikt neuzticības balsojumu vai pēc pieprasījuma atbrīvot no amata. Ministru prezidentu ievēl Nacionālā asambleja, un pēc ievēlēšanas viņš vai viņa ierosina Nacionālajai asamblejai, kurus ministrus iecelt (vai atlaist).

Konstitucionālā tiesa (*Ustavno sodišče*) ir īpaši svarīga institucionālajā sistēmā, jo tā var atcelt likumus, izpildvaras tiesību aktus un vietējos rīkojumus, ja uzskata tos par neatbilstošiem Konstitūcijai. Tā arī izdod atzinumus par starptautisko līgumu atbilstību Konstitūcijai un lemj par pilsoņu individuālām sūdzībām saistībā ar Konstitūciju, ko var iesniegt pēc tam, kad visi pārējie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir izsmelti.

Vietējos rīkojumus pieņem vietējās padomes (*občinski svet, mestni svet*), kuras tiešā veidā ievēl pašvaldības iedzīvotāji.

Likumdošanas process

Likumprojektus Nacionālajai asamblejai var iesniegt valdība, Nacionālās asamblejas deputāti, Parlamenta augšpalāta – Nacionālā padome (*Državni svet*) vai vismaz pieci tūkstoši vēlētāju. Saskaņā ar Nacionālās asamblejas reglamentu (*Poslovník Državnega zbora*), parastā likumdošanas procedūra Nacionālajā asamblejā sastāv no trim lasījumiem.

Turklāt Kārtības rullī ir paredzēta arī paātrināta ārkārtas procedūra. Saskaņā ar 86. pantu Nacionālā asambleja ir lemtspējīga, ja vairākums parlamenta locekļu ir klātesoši, un likums tiek pieņemts ar klātesošo deputātu balsu vairākumu, izņemot gadījumus, kad ir paredzēts cita veida balsu vairākums. Nacionālā Padome pieņemtajam likumam var uzlikt veto, bet Nacionālā asambleja ar klātesošo deputātu balsu vairākumu šādu veto var pārbalsot.

Likumdošanas referendumu (*Zakonodajni referendum*) (kas paredzēts Konstitūcijas 90. pantā) regulē ar Referendumu un pilsoņu iniciatīvu likumu (*Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi*), un tā rīkošanu var ierosināt Nacionālā asambleja vai pēc Nacionālās padomes pieprasījuma – vismaz viena trešdaļa deputātu vai četrdesmit tūkstoši vēlētāju. Vēlētājiem ir izdevība apstiprināt vai noraidīt Nacionālās asamblejas pieņemto likumu pirms to pasludina **Republikas prezidents** (*Predsednik republike*).

Pieņemto likumu astotajā dienā pēc tā pieņemšanas pasludina Republikas prezidents. Ievērojot Konstitūcijas 154. pantu, visi normatīvie akti ir jāpublicē, lai tie varētu stāties spēkā. Normatīvie akti ir jāpublicē Slovēnijas Republikas Oficiālajā laikrakstā (*Uradni list Republike Slovenije* jeb „*UL RS*”), bet vietējo pašvaldību rīkojumi un citi dokumenti tiek publicēti vietējos laikrakstos.

Konstitūcijas grozījumi tiek pieņemti saskaņā ar īpašu procedūru, kas paredzēta konstitūcijā. Priekšlikumu grozīt konstitūciju var iesniegt divdesmit Nacionālās asamblejas deputāti, valdība vai trīsdesmit tūkstoši vēlētāju. Par šādu priekšlikumu Nacionālā asambleja lemj ar klātesošo deputātu divu trešdaļu balsu vairākumu, taču grozījumus var pieņemt tikai, ja par to nobalso divas trešdaļas no visiem deputātiem. Konstitūcijas 87. pantā ir paredzēts, ka pilsoņu un citu personu tiesības un pienākumus Nacionālā asambleja var noteikt tikai ar likumu.

ES iestāžu pieņemtās regulas un lēmumi Slovēnijas Republikā ir tieši piemērojami. Tos nav nepieciešams ratificēt un publicēt *UL RS*, lai tie būtu piemērojami.

Starptautiskie līgumi, kurus parakstījusi Slovēnijas Republika, stājas spēkā, līdzko tos ir ratificējusi Nacionālā asambleja saskaņā ar īpašu procedūru. Starptautiskos līgumus ratificē, pieņemot likumu, kura projektu iesniedz valdība. Likums par starptautiska līguma ratifikāciju tiek pieņemts ar klātesošo deputātu vienkāršu balsu vairākumu, ja vien konstitūcijā vai likumā nav paredzēts citādi.

Juridiskās datubāzes

Slovēnijas Republikas normatīvo aktu reģistrs (*Register predpisov RS*)

Datubāzē [Normatīvo aktu reģistrs](#) ir sniegtas saites uz likumu, kas pieņemti kopš 1991. gada 25. Jūnija, un īstenošanas noteikumu, kas pieņemti kopš 1995. gada, pilna teksta redakcijām. Citu īstenošanas noteikumu pilna teksta redakciju pieejamība ir atkarīga no laika, kas nepieciešams, lai *UL RS* vietnē publicētu elektronisko versiju.

Nacionālās Asamblejas tiesību akti (*Zakonodaja državna zborna*)

Datubāzē [Nacionālās asamblejas tiesību akti](#) ir iekļauti visu likumu un citu tiesību aktu, kurus apspriež Nacionālā Asambleja, teksti, tostarp:

- **Likumu konsolidētie teksti (*prečiščena besedila zakonov*)** – likumu, kas pieņemti pēc 2002. gada 29. novembra un publicēti *UL RS*, oficiālie konsolidētie teksti un neoficiālie konsolidētie teksti no 2007. gada 17. jūnija;
- **Pieņemti likumi (*sprejeti zakoni*)** – Nacionālās asamblejas pieņemtie likumi, kas publicēti *UL RS* kopš neatkarības iegūšanas 1991. gada 25. jūnijā;
- **pieņemtie tiesību akti (*sprejeti akti*)** – dokumenti, ko pieņēmusi Nacionālā Asambleja un kas publicēti Slovēnijas Republikas Oficiālajā laikrakstā kopš 1996. gada 28. novembra;
- **Likumprojekti (*predlogi zakonov*)** – likumprojekti, kas iesniegti izskatīšanai attiecīgajā Nacionālās asamblejas sasaukumā (datubāzē ir iekļauti arī pieņemti likumi, kas vēl nav publicēti *UL RS*);
- **Likumprojektu redakcijas attiecīgajā lasījumā (*obravnavne zakonov*)** – Nacionālajai asamblejai pēc 1996. gada 28. novembra iesniegta likumprojekta redakcijas katrā lasījumā;
- **tiesību aktu projekti (*predlogi aktov*)** – tiesību aktu projekti, kas iesniegti izskatīšanai attiecīgajā Nacionālās asamblejas sasaukumā (datubāzē ir iekļauti arī pieņemti tiesību akti, kas vēl nav publicēti *UL RS*);

- **tiesību aktu redakcijas attiecīgajā lasījumā (*obrnave zakonov*)** – Nacionālajai asamblejai pēc 1996. gada 28. novembra iesniegta likumprojekta redakcijas katrā lasījumā;
- **rīkojumu projekti (*predlogi odlokov*)** – rīkojumu projekti, kas iesniegti izskatīšanai attiecīgajā Nacionālās asamblejas sasaukumā (datubāzē ir iekļauti arī pieņemti rīkojumi, kas vēl nav publicēti *UL RS*);
- **attiecīgajā lasījumā pieņemto rīkojumu projektu redakcijas (*obrnave odlokov*)** – Nacionālajai asamblejai pēc 1996. gada 28. novembra iesniegta rīkojuma projekta redakcijas katrā lasījumā.

Juridiskās informācijas sistēma (*Pravno-informacijski sistem –PIS*)

[Juridiskās informācijas sistēma](#) – Slovēnijas Republikas normatīvo aktu reģistrs (*Register predpisov Republike Slovenije*) – ir saistīts ar citu valsts iestāžu normatīvo aktu krājumiem un *UL RS*.

Slovēnijas Republikas Oficiālais laikraksts (*Uradni list Republike Slovenije; UL RS*)

Visi valsts normatīvie akti tiek publicēti [Slovēnijas Republikas Oficiālajā laikrakstā](#). Visi dokumenti tiek publicēti tiešsaistē.

Noderīgas saites

[Slovēnijas tiesību sistēma](#), [Nacionālās asamblejas tiesību akti](#), [Juridiskās informācijas sistēma](#), [Slovēnijas Republikas Oficiālais laikraksts \(*UL RS*\)](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 02/11/2016

Dalībvalstu tiesības - Slovākija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesēn tika atjaunināta oriģinālvalodas [sk](#) versija. Mūsu tulkoņāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Šajā vietnē ir sniegta informācija par Slovākijas tiesību sistēmu. Lūdzu, skatiet vietni "Tiesiskā kārtība – Slovākija" vietnē [Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls: tiesiskā kārtība](#).

Tiesību avoti

Tiesību aktu veidi – apraksts

Termins "tiesību avoti" tiek izmantots trīs dažādās nozīmēs.

1. Tiesību avoti materiālā nozīmē – materiālo tiesību avoti.
2. Tiesību avoti gnozeoloģiskā nozīmē – tiesību zināšanu avoti.
3. Tiesību avoti formālā nozīmē – formāli tiesību avoti.

Pamatojoties uz tiesību normu izcelsmi un saistošo formu, kādā tās izteiktas, tradicionāli tiek izšķirti šādi tiesību avotu veidi:

- paražu tiesības;
- tiesu precedenti (tiesnešu veidotas tiesības);
- normatīvie akti;
- normatīvie līgumi;
- vispārējie tiesību principi;
- vispārpieņemtās sabiedrības normas;
- periodika, juridiskā literatūra un ekspertu viedokļi;

- Slovēkijas Republikas tiesību sistēmā pārņemti starptautiski nolīgumi.

Normu hierarhija

Viens no Slovēkijas tiesiskās iekārtas pamatprincipiem ir normu hierarhija. Ir svarīgi izprast tās nozīmi likumdošanas praksē un īstenošanā. Tomēr normu hierarhija nav tikai tiesas loģiskas prioritātes vai pakārtotības jautājums. Hierarhija attiecas uz **leģitimitātes** jautājumu un tā ietver kategorisku imperatīvu, ka tiesības pieņemt normatīvu aktu ir tikai ar likumu pilnvarotai struktūrai un minētā struktūra var rīkoties tikai likuma un savu likumdošanas pilnvaru ietvaros.

Tiesību normas tiek klasificētas pēc to "juridiskā spēka". **Juridiskais spēks** attiecas uz tiesību normu īpašībām - tas nozīmē, ka viena tiesību norma ir pakārtota citai tiesību normai (normai ar augstāku juridisko spēku) vai viena tiesību norma ir atvasināta no citas tiesību normas ar augstāku juridisko spēku. Attiecībā uz tiesību normām ar dažādu juridisko spēku – tiesību norma ar zemāku juridisku spēku nevar būt pretrunā augstākai tiesību normai un šādā gadījumā izšķiroša būs augstāka tiesību norma.

Pēc to juridiskā spēka tiesību normas var klasificēt šādā veidā.

Primārie normatīvie akti (likumi)

- Konstitucionālie likumi (vienmēr ir primāri).
- Likumi (primāri vai atvasināti no konstitucionālajiem likumiem).

Sekundārie normatīvie akti (arī saukti par pakārtotajiem normatīvajiem aktiem)

- Valdības noteikumi – vienmēr ir sekundāri.
- Centrālo valsts pārvaldes iestāžu izdotās tiesību normas – vienmēr sekundāras.
- Pašvaldības iestāžu pieņemtas tiesību normas – primāras vai sekundāras.
- Tiesību normas, ko ārkārtas apstākļos izdevušas iestādes, kas nav valdības iestādes – vienmēr sekundāras.

Normatīvo aktu sistēmā tas, ka normatīvais akts ir prioritārs nozīmē, ka visām citām tiesību normām ir jābūt no šā normatīvā akta izrietošām, šim normatīvajam aktam atbilstošām un tās nedrīkst būt tam pretrunā. Tas nozīmē, ka gadījumos, kad zemāka līmeņa tiesību norma ir pretrunā augstākai tiesību normai, ir jārīkojas saskaņā ar augstāko tiesību normu.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par tiesību normu pieņemšanu

Tiesību normas var pieņemt šādas iestādes (likumdevējas iestādes):

- Slovēkijas Republikas Valsts padome – Konstitūciju, konstitucionālos likumus, par likumiem pārākus starptautiskos nolīgumus, starptautiskos nolīgumus ar likuma spēku;
- Slovēkijas Republikas valdība – valdības noteikumus;
- ministrijas un citas centrālās valsts pārvaldes iestādes – noteikumus, īstenošanas noteikumus un citus instrumentus;
- pašvaldību un pilsētu domes – vispārsaistošus noteikumus;
- Slovēkijas Republikas pilsoņi (vēlētāji) – referenduma rezultātus ar konstitucionāla likuma spēku, referenduma rezultātus ar likuma spēku;
- pašvaldības vai pilsētas iedzīvotāji – vietējā referenduma rezultātus ar vispārsaistošu noteikumu spēku;
- pašvaldības un pilsētas pārvaldes iestādes un vietējās pārvaldes iestādes – vispārsaistošus noteikumus.

Likumdošanas process

Likumdošanas procesa stadijas:

- priekšlikuma iesniegšana – likumdošanas iniciatīva;
- debates par priekšlikumu;
- balsošana (lemšana par likumprojektu);
- pieņemtā likumprojekta parakstīšana;
- likuma pasludināšana (publicēšana).

Lēmumu pieņemšanas process

Likumdošanas process

Priekšlikuma iesniegšana – likumdošanas iniciatīva

Saskaņā ar Likuma Nr. 460/1992 (Slovākijas Republikas Konstitūcija) 87. panta 1. punktu likumprojektu var iesniegt:

- Slovākijas Republikas Valsts padomes komitejas;
- Slovākijas Republikas Valsts padomes locekļi (arī saukti par parlamenta deputātiem);
- Slovākijas Republikas valdība.

Likumprojekti tiek iesniegti strukturēti pa sadaļām, un tiem ir pievienoti paskaidrojuma raksti.

Likumprojekta apspriešana

Saskaņā ar Slovākijas Republikas Valsts padomes kartības rulli (Likums Nr. 350/1996) likumprojekti tiek skatīti trīs lasījumos.

1. **Pirmajā lasījumā** notiek vispārīgas debātes par likumprojekta būtību jeb tā saucamo **ierosinātā likuma "filozofiju"**. Šajā posmā nevar iesniegt grozījumus vai papildinājumus.
2. **Otrajā lasījumā** likumprojektu apspriež Valsts padomes komiteja (vai komitejas), kam tas nodots. Papildus tam visus likumprojektus izskata arī Konstitucionālā komiteja, lai pārliecinātos par to **atbilstību Slovākijas Konstitūcijai**, konstitucionālajiem likumiem, Slovākijas Republikai saistošajiem starptautiskajiem nolīgumiem, likumiem, kā arī Eiropas Savienības tiesību aktiem. Pēc tam drīkst **iesniegt grozījumus un papildinājumus**, un par tiem balso pēc to izskatīšanas atbildīgajā komitejā. Tādēļ, pirms likumprojekta izskatīšanas Slovākijas Republikas Valsts padomē, ir nepieciešams apkopot dažādus viedokļus. Pēc tam, kad **Koordinācijas komiteja ar īpašu rezolūciju apstiprina komiteju sagatavoto kopīgo ziņojumu**, likumprojekts tiek tālāk nosūtīts uz Slovākijas Republikas Valsts padomi. Šis ziņojums ir pamats Slovākijas Republikas Valsts padomes debatēm un balsojumam par likumprojektu otrajā lasījumā.
3. **Trešajā lasījumā** izskata tikai tos likumprojekta noteikumus, attiecībā uz kuriem otrajā lasījumā ir apstiprināti grozījumi vai papildinājumi. Trešajā lasījumā deputāti drīkst iesniegt tikai grozījumus, kas attiecas uz redakcionālām kļūdām, kā arī gramatiskām vai pareizrakstības kļūdām. Jebkāda cita veida grozījumus vai papildinājumus drīkst iesniegt tikai deputātu grupa, kuras sastāvā ir ne mazāk kā 30 Slovākijas Republikas Valsts padomes deputāti. Pēc debatēm par šiem grozījumiem notiek balsojums par likumprojektu kopumā.

Balsošana (lemšana par likumprojektu)

Lai likumu pieņemtu, **par likumprojektu ir jānobalso vismaz pusei klātesošo deputātu**.

Konstitūcijas pieņemšanai, grozīšanai vai kāda atsevišķa tās panta svītrosānai ir nepieciešams kvalificēts balsu vairākums, proti, vismaz trīs piektdaļas no visiem Slovākijas Republikas Valsts padomes deputātiem (3/5 no 150).

Slovākijas Republikas Valsts padomē kvorums tiek sasniegts, klātesot vismaz pusei deputātu.

Pieņemtā likumprojekta parakstīšana

Pieņemto likumprojektu paraksta:

- Slovākijas Republikas prezidents;
- Slovākijas Republikas Valsts padomes priekšsēdētājs;
- Slovākijas Republikas ministru prezidents.

Šajā procedūras posmā tiek pārbaudīts pieņemtā likumprojekta saturs, atbilstība procedūrai, kā arī galīgā redakcija. Minētās konstitucionāli augstākās valsts amatpersonas ar parakstu apstiprina likuma galīgo redakciju.

Prezidentam ir tiesības izmantot tā saukto "atliekošo veto", proti, tiesības atteikties parakstīt pieņemtu likumu, ja tā saturā ir nepilnības. Tādā gadījumā prezidents pieņemto likumu ar saviem komentāriem nosūta atpakaļ Slovākijas Republikas Valsts padomei atkārtotai izskatīšanai.

Atkārtotai izskatīšanai nodoto likumu vēlreiz izskata otrajā un trešajā lasījumā. Šajā posmā Slovākijas Republikas Valsts padome var ņemt vērā prezidenta komentārus, tomēr tai nav pienākuma to darīt. Valsts padome var noraidīt "atliekošo veto" ar atkārtotu balsojumu, kā rezultātā likums tiek izsludināts, pat ja prezidents to neparaksta.

Likuma izsludināšana (publicēšana)

Izsludināšana ir pēdējais likumdošanas procesa posms. Likumi, kas attiecas uz visu valsti, tiek oficiāli publicēti Slovākijas Republikas Likumu krājumā (*Zbierka zákonov*). Par publicēšanu atbild Slovākijas Tieslietu ministrija.

Stāšanās spēkā

Normatīvie akti stājas spēkā līdz ar to **publicēšanas brīdi**.

Ņemot vērā vietējo normatīvo aktu ierobežoto teritoriālo piemērojamību, tie uz noteiktu laiku (parasti uz 15 dienām) tiek izvietoti uz oficiālā paziņojumu dēļa.

Starp atšķirīgiem tiesību avotiem pastāvošu konfliktu risināšana

Zemāka juridiskā spēka normatīvie akti nedrīkst būt pretrunā augstāka juridiskā spēka normatīvajiem aktiem.

Normatīvos aktus var grozīt tikai ar tā paša vai augstāka ranga normatīvajiem aktiem.

Praksē konflikti starp normatīvajiem aktiem tiek risināti šādi: ar jaunāku normatīvo aktu tiek atcelts vai grozīts vecāks normatīvais akts; ar speciālu normu tiek grozīta vai atcelta vispārējā tiesību norma.

Slovākijas Republikas Konstitucionālā tiesa lemj par to, vai:

- likumi atbilst Konstitūcijai;
- valdības noteikumi un ministriju un citu valdības iestāžu vispārējo tiesību normas atbilst Konstitūcijai, konstitucionālajiem likumiem un likumiem;
- pašvaldību pieņemti vispārējo tiesību noteikumi atbilst Konstitūcijai un likumiem;
- vispārējo tiesību normas, ko pieņēmušas centrālās valdības vietējās iestādes atbilst Konstitūcijai un citiem vispārējo tiesību normatīvajiem aktiem;
- vispārējo tiesību akti atbilst starptautiskajiem līgumiem, kas pasludināti saskaņā ar Izsludināšanas likumu.

Ja Konstitucionālā tiesa lemj, ka pastāv pretruna starp diviem normatīvajiem aktiem, viens no šādiem aktiem, tā daļas vai tā noteikumi netiek piemēroti. Ja aktu pieņēmušās iestādes to nepieskaņo piemērojamiem augstāka spēka normatīvajiem aktiem likumā noteiktajā termiņā no sprieduma pieņemšanas brīža, akts, tā daļas vai tā noteikumi tiek atcelti.

Juridiskās datubāzes

Slovākijas Republikas Tieslietu ministrijas JASPI datubāze

Tieslietu ministrijas [JASPI datubāzē](#) ir pieejami:

- likumi un citi normatīvie akti;
- to konsolidētās versijas ar visiem grozījumiem;
- starptautiskie nolīgumi un citi tiesību avoti, kas publicēti Slovākijas Republikas Oficiālajā likumu krājumā;
- tiesu nolēmumi un tiesu atzinumi, kas publicēti Slovākijas Republikas Augstākās tiesas un tiesu atzinumu un nolēmumu krājumā (*Zbierka súdnych rozhodnutí*);
- Slovākijas Republikas Konstitucionālās tiesas nolēmumi, atzinumi un slēdzieni;
- atsevišķi reģionālo un rajona tiesu nolēmumi;
- informācija par ekspertiem, tulkotājiem un tulkiem.

Papildus tam JASPI datubāzē ir pieejami:

- likumi un noteikumi, kas Slovākijas Republikas likumu krājumā ir publicēti kopš 1945. gada;
- pieņemto likumu, publisko paziņojumu un citu normatīvo aktu atjauninātas redakcijas;
- Slovākijas Republikas Augstākās tiesas kopš 1961. gada pieņemto atzinumu un nolēmumu teksti;
- Slovākijas Republikas Konstitucionālās tiesas dokumenti kopš neatkarīgās Slovākijas Republikas izveidošanas brīža (1993. gada 1. janvāra);
- atsevišķi reģionālo un rajona tiesu nolēmumi;

- informācija par ekspertiem, tulkotājiem un tulkiem.

JASPI datubāze ir atklāta un nekomerciāla sistēma, kuras mērķis ir sniegt iedzīvotājiem brīvu piekļuvi visaptverošai valsts juridiskai informācijai. Projekta mērķis ir nodrošināt ātru un skaidru piekļuvi juridiskai informācijai.

Informācijas sistēmai, kas paredzēta "likumdošanas darbplūsmai", ir divas funkcionālas lietotnes.

1. Pirmkārt, lietotne "**Likumprojektu redaktors**", kuras galvenā funkcija ir likumprojektu, likuma grozījumu projektu, kā arī vairāku grozījumu projektu sagatavošana. "Redaktors" automātiski izveido strukturētus juridiskos dokumentus (izmantojot XML struktūru), kas atbilst Slovērijas valdības apstiprinātajiem normatīvo aktu izstrādes noteikumiem. Sagatavojot grozījumus, lietotājs var veikt izmaiņas spēkā esošā juridiskā dokumenta (likuma, valdības noteikumu u. c.) konsolidētajā versijā, un lietotne automātiski izveidos laboto versiju. Lietotājam ir iespēja norādīt, ka juridiskā dokumenta konsolidētajā versijā tiek izcelti viņa veikti labojumi. Galīgais izvades formāts ir XML strukturēta dokumenta formātā. Likumprojekts dažādos formātos tiek publicēts Likumdošanas darbplūsmas portāla lietotnē.
2. Portāls nodrošina visa veida juridisko dokumentu **pieņemšanas procesa uzraudzību**. Īpaša uzmanība tiek pievērsta konsultāciju procesam, kas notiek starp valdības iestādēm, kas ietver arī sabiedrisku apspriešanu (ikviens var iesniegt savus komentārus). Portāla lietotāji var ērti meklēt juridiskos dokumentus, izmantojot vairākus kritērijus, kā arī saņemt paziņojumus par izmaiņām, kas veiktas attiecīgajā likumdošanas posmā vai par jauniem publicētiem likumprojektiem pašu izvēlētajās jomās uz e-pastu vai izmantojot RSS barotni. Portāla mērķis ir padarīt likumdošanas procesu caurskatāmāku un pieejamāku.

Saites

[Slovērijas Republikas Tieslietu ministrijas likumdošanas portāls](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 18/03/2019

Dalībvalstu tiesības - Somija

Šajā lappusē ir sniegta informācija par Somijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

Ar terminu "tiesību avoti" apzīmē tos avotus, kuros atrodamas tiesību normas. Somijā ir gan valsts tiesību avoti, gan starptautiskie tiesību avoti. Tiesību avoti ir rakstīti un nerakstīti. Kopsavilkums par visiem tiesību avotiem ir sniegts turpmāk tekstā.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Valsts tiesību avoti

Visnozīmīgākie valsts tiesību avoti ir rakstiskie tiesību akti. Termins "tiesību akti" šajā kontekstā ir plaši interpretējams kā konstitūcija, parasti likumi (ko sauc arī par Parlamenta aktiem), dekrēti, kurus izdevis republikas prezidents, Ministru padome vai ministrijas, un normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes. Normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes, un dekrēti var tikt izdoti tikai saskaņā ar konstitūciju vai parastu tiesību aktu, kurā parasti norāda valsts iestādi vai institūciju, kas pilnvarota to izdot.

Apstākļos, kad rakstiska tiesību akta nav, Procedūras kodeksa 1. nodaļa 11. iedaļā ir noteikts, ka arī paraža var būt tiesību avots. Lai paraža būtu saistoša, tai jābūt taisnīgai. Paražu tiesības pastāv jau kopš seniem laikiem, un to pašreizējais jēdziens ir diezgan nekonkrēts. "Paraža" tagad galvenokārt nozīmē noteiktu vispāratzītu praksi, kas tiek īstenota, piemēram, komercdarbībā. Tā kā rakstisko tiesību aktu noteikumi tagad ir diezgan visaptveroši, mūsdienās paražai kā tiesību avotam nozīme ir salīdzinoši reti. Tomēr dažās jomās, piemēram, līgumtiesībās, paražu tiesībām vēl joprojām ir diezgan nozīmīga loma.

Likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs un tiesu nolēmumi arī ir tiesību avots. Likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs sniedz informāciju par likumdevēja nodomu, un tādēļ šādi dokumenti tiek izmantoti tiesību aktu interpretācijā. No dažādiem tiesu nolēmumiem kā tiesību avoti visnozīmīgākie ir augstāko tiesu, t.i., Augstākās tiesas un Augstākās administratīvās tiesas nolēmumi. Šo divu tiesu nolēmumi tiek dēvēti par precedentiem. Lai gan precedenti nav juridiski saistoši, praksē tiem ir liela

nozīme. Arī citu tiesu lēmumi var būt nozīmīgi kā tiesību avots. Ja zemākās instances tiesas nolēmums ir galīgs, zemākās instances tiesu praksei var būt liela praktiska nozīme.

Jurisprudence, vispārīgie tiesiskie principi un uz faktiem balstīti argumenti arī ir valsts tiesību avoti. Jurisprudence konkrētais uzdevums ir pētīt tiesību sistēmas saturu – tiesību aktu interpretāciju un klasifikāciju, tādēļ arī tā ir nozīmīga kā tiesību avots. Vispārīgiem tiesiskiem principiem un uz faktiem balstītiem argumentiem arī var būt nozīme kā tiesību avotiem. Kā izklāstīts šeit tālāk, šo avotu vieta tiesību avotu hierarhijā ir zemāka nekā citiem iepriekš minētajiem tiesību avotiem.

Starptautiskie tiesību avoti un Eiropas Savienības tiesības

Starptautiskie nolīgumi un citas starptautiskās saistības, kuras Somija uzņēmusies, ir Somijai saistoši tiesību avoti. Kā tiesību avotam nozīme ir arī to starptautisko organizāciju praksei, kuras piemēro šādus nolīgumus. Šajā kategorijā kā tiesību avota piemēru var minēt Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, tādēļ Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir saistīta ar konvencijas interpretāciju.

Somijai kā Eiropas Savienības dalībvalstij ir saistoši arī tās tiesību akti. Regulas un direktīvas ir visnozīmīgākie Eiropas Savienības tiesību akti. Regulas ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs, un dalībvalstīm ir jāsteno direktīvas. Šī iemesla dēļ arī īstenošanas tiesību aktu sagatavošanas darbiem ir zināma nozīme ES tiesību interpretācijā, lai gan tā ir daudz mazāka nekā valsts tiesību aktu sagatavošanas darbiem.

Citi ES regulējošie instrumenti Somijai ir saistoši tādā pašā mērā kā citām dalībvalstīm. Eiropas Kopienu tiesas nolēmumi arī ir nozīmīgi kā tiesību avots, jo tie ir daļa no Eiropas Savienības tiesību kopuma.

Normu hierarhija

Somijas tiesību avoti parasti tiek iedalīti stingri saistošos, mazāk saistošos un pieļaujamos tiesību avotos. Tiesību akti un paražas ir stingri saistoši tiesību avoti. Šī iemesla dēļ tie ieņem augstāko vietu hierarhijā. Tiesībsargājošām iestādēm ir oficiāls pienākums tos piemērot; to neievērošana tiek uzskatīta par amatpārkāpumu. Valsts tiesību aktu hierarhija ir šāda:

1. Konstitūcija;
2. parasti likumi (parlamenta akti);
3. republikas prezidenta, Ministru Padomes un ministriju izdoti dekrēti un
4. normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes.

Mazāk saistošus tiesību avotus, proti, tos, kas hierarhijā ierindojas zemāk, veido likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs un tiesu nolēmumi. Ja šie tiesību avoti netiek ievēroti, amatpārkāpuma sankcijas pret tiesībsargājošo iestādi netiek piemērotas, tomēr, iespējams, ka nolēmums tiks apstrīdēts augstākas instances tiesā. Pieļaujamo tiesību avotu kategoriju skaitā ir jurisprudences, vispārīgie tiesiskie principi un uz faktiem balstīti argumenti. Pieļaujamie tiesību avoti nav saistoši, bet tos var izmantot, lai pamatotu argumentu un tādā veidā pastiprinātu nolēmuma pamatojumu.

Starptautiskie nolīgumi ir tādā pašā hierarhijas līmenī kā instruments, ko izmanto to īstenošanai Somijā. Tātad, ja starptautisku nolīgumu īsteno ar likumu, šī nolīguma noteikumi ir vienā hierarhijas līmenī ar likuma noteikumiem. Ja tomēr starptautiskās saistības ir īstentotas saskaņā ar dekrētu, saistību noteikumi ir vienā hierarhijas līmenī ar dekrēta noteikumiem. Tādējādi īstenošanas noteikumi ir analogi tā pašā hierarhijas līmeņa valsts noteikumiem.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Saskaņā ar Somijas konstitūciju, likumdošanas vara Somijā ir parlamentam. Parlaments izdod visus parastos likumus, kā arī nosaka konstitūcijas grozījumus. Parlamenta izdotie likumi var paredzēt citām iestādēm pilnvaras izdot normatīvos aktus par attiecīgiem jautājumiem. Uz šāda pilnvarojuma pamata republikas prezidents, valdība un ministrija var izdot dekrētus. Ja nav noteikuma, kas nosaka dekrēta izdevēju, to izdod valdība. Noteiktos apstākļos arī zemāka līmeņa iestādi ar likumu var pilnvarot izdot normatīvos aktus par attiecīgiem jautājumiem, ja saistībā ar attiecīgo noteikumu jomu tam ir īpašs pamatojums un šo noteikumu būtība neprasa tos pieņemt ar likumu (aktu) vai dekrētu. Jābūt skaidri norādītai arī šāda pilnvarojuma darbības jomai. Tikai iepriekš minētajām iestādēm ir pilnvaras izdot vispārēji saistošus normatīvos aktus.

Lēmumu pieņemšanas process

Normatīvo aktu ieviešana un stāšanās spēkā

Lai pieņemtu tiesību aktu, tas kā valdības priekšlikums vai parlamenta locekļa iniciatīva ir jāiesniedz izskatīšanai parlamentam. Valdības priekšlikumi tiek sagatavoti ministrijās, un vēlāk ministrijās tos apspriež valdības plenārsēdē. Pēc tam lēmums par valdības priekšlikuma iesniegšanu parlamentam tiek pieņemts prezidenta sesijā.

Vispirms par valdības priekšlikumu notiek iepriekšējās debātes, pēc kurām tas tiek nodots izskatīšanai parlamenta komitejā. Komiteja uzklausa ekspertus un sagatavo ziņojumu par valdības priekšlikumu. Tad šo priekšlikumu nodod izskatīšanai parlamenta plenārsēdē, kur parlamenta komitejas ziņojums kalpo par pamatu likumprojekta apspriešanai. Lēmums par likumprojekta pieņemšanu tiek pieņemts parlamenta plenārsēdē divos lasījumos. Parlaments var pieņemt likumprojektu bez grozījumiem, var to grozīt vai noraidīt. Galīgais lēmums attiecībā uz likumprojektu jāpieņem parlamentam. Parastus likumprojektus parlamentā pieņem ar vienkāršu balsu vairākumu, savukārt konstitūcijas grozīšanai nepieciešams noteikts balsu vairākums.

Ja parlaments ir pieņēmis likumprojektu, tas tiek nosūtīts republikas prezidentam apstiprināšanai. Tiesību akts stājas spēkā likumprojektā norādītajā dienā, tomēr ne agrāk kā datumā, kad tas publicēts Somijas likumu krājumā.

Republikas prezidenta, valdības vai ministriju izdoti dekrēti tiek sagatavoti ministrijā, kas atbild par attiecīgo jomu. Kas attiecas uz prezidenta dekrētiem, republikas prezidents pieņem lēmumu par dekrēta izdošanu, pamatojoties uz valdības iesniegtajiem priekšlikumiem. Valdības dekrētu izdošanu nosaka valdības plenārsēdēs, bet ministrijas dekrētu izdošanu nosaka attiecīgā ministrija. Visi dekrēti tiek publicēti Somijas likumu krājumā. Dekrēts stājas spēkā dekrētā norādītajā dienā, tomēr ne agrāk kā datumā, kad tas publicēts Somijas likumu krājumā.

Zemāka līmeņa iestāžu izdotos normatīvos aktus, ko praksē parasti sauc par lēmumiem vai noteikumiem un normām, sagatavo attiecīgā iestāde, kas arī lemj par to pieņemšanu. Zemāka līmeņa iestāžu pieņemtie noteikumi stājas spēkā tajos noteiktajā dienā un tiek publicēti attiecīgās iestādes normu un noteikumu krājumā.

Juridiskās datubāzes

Finlex

 Finlex ir juridiskā datu banka ar vairāk nekā trīsdesmit datubāzēm. Informācija par likumdošanu Finlex ir sakārtota sešās datubāzēs. Tajā cita starpā ir:

- Somijas tiesību aktu un dekrētu tulkojumu datubāze, to skaitā Somijas parlamenta tiesību aktu tulkojumi (galvenokārt angļu valodā),
- tiesību aktu un dekrētu konsolidētie teksti (somu un zviedru valodā),
- atsauces datubāze, kurā ir jebkurā tiesību aktā vai dekrētā veikto izmaiņu saraksts,
- tiesību akti un dekrēti sāmu valodā.

Somijas tiesību aktu un dekrētu tulkojumi (galvenokārt angļu valodā) ir vienā datubāzē. Tiesību aktu un dekrētu oriģinālie teksti ir atsevišķās datubāzēs. Visjaunākos tiesību aktus var atrast Somijas likumu krājuma elektroniskajā versijā.

Judikatūra Finlex ir sakārtota vairāk nekā desmit datubāzēs, ieskaitot datubāzi par Augstākās tiesas precedentiem un Augstākās Administratīvās tiesas, apelācijas tiesu, administratīvo tiesu un specializēto tiesu lietām.

Citās Finlex datubāzēs ir atrodami starptautiskie līgumi, sekundārie tiesību akti un valdības likumprojekti.

Datubāzēm var piekļūt **bez maksas**.

Citas datubāzes

Papildu Finlex Somijā ir pieejamas arī citas datubāzes par tiesību aktiem, judikatūru, valdības likumprojektiem un juridisko literatūru. Datubāze **Edilex** un **Suomen laki** sniedz vispusīgus juridiskās informācijas tiešsaistes pakalpojumus. Gan Edilex, gan Suomen laki ir datubāzes, kas ietver valsts tiesību aktus, judikatūru, kā arī citus materiālus. Lielākā daļa no pakalpojumiem ir jāabonē. WSOYPro ir trešais komerciālais juridiskās informācijas pakalpojumu sniedzējs Somijā. Lielākā daļa materiālu ir pieejami tikai abonentiem.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Dalībvalstu tiesības - Zviedrija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Zviedrijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

Zviedrijas četri galvenie tiesību avoti ir šādi: tiesību akti, likumdošanas sagatavošanas materiāli, judikatūra un akadēmiskā literatūra.

Primārais avots ir **tiesību akti**. Tie ir rakstveida un ietverti Zviedrijas normatīvo aktu krājumā. Tiesību aktus iedala likumos, noteikumos un rīkojumos. Likumus pieņem *Riksdag* (Zviedrijas Parlaments), noteikumus pieņem valdība un rīkojumus pieņem iestādes.

 Riksdag ir vienīgais valsts orgāns, kas ir tiesīgs pieņemt jaunus likumus vai grozīt jau esošos. Pieņemtos tiesību aktus var atcelt vai grozīt tikai ar jaunu *Riksdag* lēmumu.

Tiesu nolēmumiem – **judikatūrai** – ir nozīmīga loma tiesību aktu piemērošanā. Tas jo īpaši attiecas uz augstākās instances – Augstākās tiesas un Augstākās administratīvās tiesas – nolēmumiem.

Likumdošanas sagatavošanas materiālus, proti, tekstus, kas izstrādāti saistībā ar likumdošanas procesu, arī izmanto tiesību aktu piemērošanai.

Lēmumu pieņemšanas process

Jaunus tiesību aktus vai to grozījumus parasti ierosina valdība. Pirms valdība iesniedz *Riksdag* priekšlikumu par jaunu tiesību aktu, tai ir jāizvērtē visi iespējamie risinājuma varianti. Šo uzdevumu nodod īpaši nozīmētai izpētes komisijai.

Lai *Riksdag* varētu izlemt, vai pieņemt ierosināto tiesību aktu vai grozījumu, *Riksdag* deputātiem priekšlikums vispirms ir jāizskata parlamentārā komitejā. Pavisam ir 15 komitejas, un katra no tām atbild par savu jomu, piemēram, transportu vai izglītību.

Tiklīdz komiteja palātai ir iesniegusi savus ieteikumus – tos parasti iesniedz kā komitejas ziņojumu, kurā norāda, kāds lēmums *Riksdag* būtu jāpieņem par valdības un deputātu priekšlikumiem – visi *Riksdag* locekļi apspriež ierosināto tiesību aktu un beigās pieņem gala lēmumu.

Par *Riksdag* nolēmumu īstenošanu atbild valdība, kura rūpējas, lai lēmumi tiktu ieviesti tā, kā to ir paredzējis *Riksdag*. Šo uzdevumu valdībai palīdz īstenot valdības biroji, kuros ietilpst visas ministrijas un aptuveni 300 valsts aģentūras.

Visus likumus un noteikumus publicē Zviedrijas normatīvo aktu krājumā (*Svensk Författningssamling jeb SFS*), kas ir pieejams gan drukātā veidā, gan arī internetā.

Juridiskās datubāzes

Juridisko informāciju par valsts pārvaldi skatiet vietnē [Lagrummet](#). Šajā portālā pieejamas saites, kas nodrošina piekļuvi valdības, *Riksdag*, augstāko tiesu un valdības aģentūru juridiskajai informācijai.

Piekļuve portālam ir **bez maksas**.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Dalībvalstu tiesības - Anglija un Velsa

Mūsu tulkoņi pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [en](#).

Šajā lapā ir sniegta informācija par Apvienotās Karalistes tiesību sistēmu un ar Apvienotās Karalistes tiesību sistēmu saistītajām juridiskajām datubāzēm, sīkāk aplūkojot Anglijas un Velsas jurisdikciju.

Tiesību avoti

Galvenie tiesību avoti Apvienotās Karalistes Anglijas un Velsas jurisdikcijā ir šādi:

- primārie normatīvie akti, proti, **Apvienotās Karalistes Parlamenta likumi, Velsas Nacionālās asamblejas likumi un Velsas Nacionālās asamblejas izstrādātās normas;**
- **Eiropas Savienības tiesību akti;**
- sekundārie (jeb pakārtotie) normatīvie akti, proti, monarha, Apvienotās Karalistes valdības, Velsas Asamblejas valdības vai citas pārvaldes iestādes pieņemti **likumpamatoti akti**. Dažus citus pakārtotos tiesību aktus var izdot arī **administratīvu rīkojumu** veidā;
- **vispārējās tiesības**, kas izstrādātas tiesu nolējumos.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Primāros normatīvos aktus jeb Parlamenta aktus izstrādā AK Parlaments Londonā, un tie var attiekties uz visu Apvienoto Karalisti vai kādu tās daļu. Velsas Nacionālā asambleja drīkst pieņemt aktus 20 tai deleģētās jomās, kas ir norādītas **2006. gada Likuma par Velsas valdību (*Government of Wales Act 2006*)** 7. sarakstā. Valdošais monarhs var izdot citus dažādu veidu primāros normatīvos aktus, piemēram, karaliskos rīkojumus padomē, proklamācijas, karaliskās atļaujas, karaliskos norādījumus, noteikumus un patentu dokumentus.

Sekundāros normatīvos aktus izdod saskaņā ar pilnvarām, kas uz likuma pamata piešķirtas Viņas Majestātei padomē vai ministram, departamentam (ministrijai), Velsas ministriem, vai citai iestādei vai personai. Tos dēvē arī par deleģētajiem jeb sekundārajiem normatīvajiem aktiem, un likumu, ar ko piešķirtas šādas pilnvaras, dēvē par pilnvarojošo vai tiesības piešķirošo, jeb pamataktu (*'parent' Act*). Sekundārajiem normatīvajiem aktiem var būt dažādi nosaukumi: piemēram, padomes rīkojumi, noteikumi vai normas, un tos visus kopā var saukt par likumpamatotiem aktiem vai likumpamatotiem noteikumiem.

1999. gada jūlijā AK Parlaments noteiktas likumdošanas pilnvaras nodeva Velsas Nacionālajai asamblejai Kārdifā. Asamblejai tika piešķirtas pilnvaras izdot likumpamatotus aktus attiecībā uz Velsu, bet primāros normatīvos aktus ar Velsu saistītās lietās joprojām izstrādā AK Parlaments. Ievērojot **2006. gada aktu par Velsas valdību (*Government of Wales Act 2006*)**, Asamblejai tika piešķirtas pilnvaras izdot normas (primāros normatīvos aktus) tādās ar Velsu saistītās lietās, par kurām AK Parlaments ir apstiprinājis likumdošanas pilnvaru rīkojumus šajā aktā noteiktās jomās. Tomēr pirms normas iegūst likuma spēku, tās ir jāiesniedz padomē karaliskā apstiprinājuma saņemšanai. Asambleja ir atbildīga par dažādiem jautājumiem, tostarp, par ekonomikas attīstību, izglītību, vidi, veselību, dzīves apstākļiem, tūrismu un transportu, bet tā nav atbildīga par civiltiesībām vai krimināltiesībām. Asamblejas un Velsas ministru (Velsas Asamblejas valdības) izdotie Velsas normatīvie akti ir gan angļu, gan velsiešu valodā.

Pilnvaras AK vārdā slēgt **starptautiskus līgumus** ir Kronim, t.i., –valdošajam monarham, kas rīkojas, ievērojot AK valdības sniegto padomu. AK Parlamentam pašlaik nav oficiālas lomas starptautisku līgumu slēgšanā, taču gadījumā, ja kāds līgums paredz izdarīt izmaiņas AK normatīvajos aktos vai valsts finansējuma piešķiršanu, Parlaments par to balso parastajā kārtībā. Visu ES līgumu īstenošanai AK ir nepieciešami normatīvie akti, un tādēļ parlamenta locekļi tos rūpīgi izskata. Kad stāsies spēkā 2010. gada Konstitucionālās reformas un pārvaldības akts, starptautiskus līgumus drīkstēs ratificēt tikai, ja: a) Kroņa ministrs Parlamentam iepriekš iesniedzis līguma kopiju; b) līgums ir publicēts, un c) ir pagājusi 21 darba diena, kuru laikā neviena no Parlamenta palātām nav lēmusi, ka līgumu nedrīkstētu ratificēt.

Tiesību normu hierarhija

Ja starp dažādiem tiesību avotiem rodas pretrunas, augstākā instance to izšķiršanai ir tiesa. Tiesa arī var izšķirt strīdus par normatīvo aktu interpretēšanu. Tomēr, tā kā AK nepastāv „rakstiska konstitūcija”, Parlamenta aktu nav iespējams apstrīdēt tiesā, pamatojoties uz to, ka tas ir „nekonstitucionāls”. **Parlamentārās augstākās varas konstitucionālā doktrīna** nosaka, ka AK Parlaments ir augstākā likumdošanas instance, proti, – ka tas var pieņemt un atcelt jebkuru likumu, un ka neviena cita instance nevar atcelt vai apstrīdēt Parlamenta akta likumību.

Tomēr parlamentārās augstākās varas doktrīnu ietekmē AK dalība Eiropas Savienībā. Atbilstoši 1972. gada Eiropas Kopienu likumam, Eiropas Savienības tiesības veido daļu no Anglijas un Velsas (un Skotijas un Ziemeļīrijas) tiesību sistēmas. Valsts tiesību akti ir jāinterpretē tā, lai tie pēc iespējas atbilstu ES tiesībām.

Saskaņā ar 1998. gada Cilvēktiesību aktu, ar ko AK likumos iekļāva Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, tiesai piešķirtas papildu pilnvaras apstrīdēt Parlamenta aktus. Valsts tiesību akti pēc iespējas ir jāinterpretē saskaņā ar Konvencijas tiesībām.

Tiesu nolēmumiem, jo īpaši apelācijas tiesu nolēmumiem, ir nozīmīga loma tiesību attīstībā. Tie ne tikai kalpo kā autoritatīvi tiesas lēmumi par normatīvo aktu interpretāciju, bet veido arī pamatu vispārējām tiesībām, kas ir atvasinātas no tiesas nolēmumiem iepriekšējās lietās (judikatūras).

Vispārīgais princips par to, kuru tiesu nolēmumi ir saistoši citām tiesām, ir tāds, ka tiesām saistoši ir augstāku tiesu agrāk pieņemti nolēmumi.

Attiecībā uz Eiropas Savienības tiesību lietām, augstākā instance ir **Eiropas Savienības Tiesa**. Augstākās tiesas funkcijas Apvienotajā Karalistē agrāk pildīja Lordu palātas tiesas lordi (*Law Lords*), bet tos aizstājusi jaunā Augstākā tiesa, kura uzsāka darbu 2009. gada 1. oktobrī. Tiesas lordi kļuva par Augstākās tiesas pirmajiem tiesnešiem, bet Augstākais tiesas lords (*Senior Law Lord*) kļuva par priekšsēdētāju.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu, un lēmumu pieņemšanas process

Primāros normatīvos aktus izstrādā **AK Parlaments** Londonā. Pirms kāds **normatīvā akta priekšlikums** (ko dēvē par likumprojektu jeb bilu) iegūst Parlamenta akta spēku, tas ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās: Pārstāvju palātā un Lordu palātā. Tālāk minētie posmi notiek abās palātās:

- pirmais lasījums (formāla iepazīšanās ar likumprojektu bez debatēm);
- otrais lasījums (vispārīgas debātes);
- komitejas posms (sīka izskatīšana, debātes un grozījumi). Pārstāvju palātā šis posms parasti notiek publiskā likumprojekta apspriešanas komitejā.
- ziņojuma posms (iespēja veikt tālākus grozījumus);
- trešais lasījums (pēdējā iespēja debatēt, grozījumus var izdarīt Lordu palātā).

Kad likumprojekts ir izskatīts abās palātās, tas tiek atgriezts pirmajā palātā (kurā tas tika ierosināts), lai tiktu ņemti vērā otrās palātas grozījumi.

Abām palātām ir jāvienojas par galīgo tekstu. Tā likumprojekts var vairākas reizes apceļot abas palātas, līdz ir panākta vienošanās par katru likumprojekta vārdu. Līdzko tas notiek, likumprojektu var iesniegt karaliskajai piekrišanai.

Primāros normatīvos aktus pieņem arī **Velsas Nacionālā Asambleja**. Pirms likumprojekts iegūst Asamblejas akta spēku, to izskata Asamblejā un tam jāsaņem monarha karaliskā piekrišana. Asamblejas akts ir likums, kura piemērošanu nodrošina visā Velsas teritorijā, kurā tas ir piemērojams.

Parasti valdības likumprojekta izskatīšana Asamblejā norit saskaņā ar šādu četros posmos iedalītu procedūru:

1. posms – komiteja (vai vairākas komitejas) izskata likumprojekta vai normas projekta vispārīgos principus, un Asambleja piekrīt šiem vispārīgajiem principiem;
2. posms – komiteja rūpīgi izskata likumprojektu vai normas projektu un Asamblejas locekļu iesniegtos grozījumus;
3. posms – Asambleja rūpīgi izskata likumprojektu vai normas projektu un Asamblejas locekļu iesniegtos grozījumus. To, kurus grozījumus izskata Asambleja, izlemj priekšsēdētājs;
4. posms – Asamblejas balsojums par likumprojekta vai normas projekta galīgā teksta pieņemšanu.

Kad likumprojekts ir izgājis visus parlamentāros posmus AK Parlamentā vai Velsas Asamblejā, to nosūta monarham, lai saņemtu **karalisko piekrišanu**, un tad attiecīgais likumprojekts kļūst par **aktu**. Velsas Nacionālās Asamblejas normas ir jāiesniedz apstiprināšanai karalenei padomē.

Primāros normatīvos aktus parasti var grozīt vai atcelt tikai ar jauniem normatīvajiem tiesību aktiem. Tomēr pastāv izņēmumi, saskaņā ar kuriem noteiktus grozījumus vai atcelšanu var izdarīt ar likumpamatotu aktu. Starp šiem izņēmumiem ir gadījumi, kad ar tiem ievieš ES saistības vai tiesiskā regulējuma reformu nolūkā mazināt vai novērst normatīvos slogus. Tomēr pirms izdošanas šādi rīkojumi ar pozitīvu lēmumu ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās.

Primārie normatīvie akti stājas spēkā saskaņā ar attiecīgajā aktā vai normā ietvertajiem **sākuma nosacījumiem**. Aktos vai normās var būt norādīts konkrēts to spēkā stāšanās datums. Tas var būt uzreiz karaliskās piekrišanas datumā, kādā noteiktā datumā (parasti vismaz divus mēnešus pēc karaliskās piekrišanas) vai datumā, ko nosaka ministrs vai ministrija, izdodot rīkojumu par tā spēkā stāšanos (likumpamatotu aktu). Dažādiem akta noteikumiem var būt noteikts atšķirīgs spēkā stāšanās datums.

Sekundāro normatīvo aktu spēkā stāšanās datums parasti ir norādīts pašā dokumentā. Izņēmuma kārtā šo datumu var noteikt, par to publicējot paziņojumu oficiālajā laikrakstā (*the London Gazette*).

Juridiskās datu bāzes

AK normatīvie akti ir pieejami oficiālajā vietnē [Legislation.gov.uk](http://legislation.gov.uk), ko pārvalda Valsts arhīvs.

Vietnē *Legislation.gov.uk* var piekļūt AK normatīvajiem aktiem no visām jurisdikcijām (Anglijas, Skotijas, Velsas un Ziemeļīrijas). Vietnē atrodas visi vispārsaistošie normatīvie akti, kas izdoti no 1988. gada līdz šai dienai, lielākā daļa primāro normatīvo aktu, kas izdoti pirms 1988. gada, to sākotnējā redakcijā un ar grozījumiem, kā arī plašs klāsts sekundāro normatīvo aktu, kas izdoti no 1948. gada, ja tie joprojām ir spēkā.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 05/06/2017

Dalībvalstu tiesības - Ziemeļīrija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [en](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējis.

Šajā vietnē ir sniegta informācija par tiesību sistēmu un juridiskajām datubāzēm Apvienotajā Karalistē, īpaši apskatot Ziemeļīrijas jurisdikciju.

Tiesību avoti

Galvenie tiesību avoti Ziemeļīrijas jurisdikcijā ir šādi:

- **primārie leģislatīvie akti** – tie ir Apvienotās Karalistes parlamenta akti un Ziemeļīrijas asamblejas akti. Dažus primāros leģislatīvos aktus attiecībā uz Ziemeļīriju ir pieņēmis monarhs padomes ietvaros kā Padomes rīkojumus (*Orders in Council*) (likumpamatoti instrumenti – *statutory instruments*);
- **Eiropas Savienības tiesību akti**;
- **sekundārie (vai pakārtotie) leģislatīvie akti** – tie ir Ziemeļīrijas likumpamatoti akti un likumpamatoti noteikumi. Pakārtotie leģislatīvie akti var būt arī administratīvi rīkojumi;
- **kopējās tiesības** (*common law*), kas izstrādātas ar tiesu nolēmumiem.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Primāros leģislatīvos aktus jeb **Parlamenta aktus** pieņem Apvienotās Karalistes parlaments Londonā, un tie var būt piemērojami visā Apvienotajā Karalistē vai jebkurā tās daļā. Apvienotās Karalistes parlaments ir arī apstiprinājis likumdošanas pilnvaru nodošanu decentralizētajiem parlamentiem un asamblejām, kas var pieņemt tādus primāros leģislatīvos aktus, kuri aptver ierobežotu loku jautājumu un kurus piemēro attiecīgajā jurisdikcijā. Primāros leģislatīvos aktus var izdot arī monarhs; šajā gadījumā tie ir Padomes rīkojumi, proklamācijas, galma apgādātāju iecelšana, karaliskie rīkojumi, noteikumi un patentvēstules.

Sekundāros leģislatīvos aktus izdod, pamatojoties uz piešķirtu pilnvarojumu vai "Viņas Majestātes padomē" statusā (*Her Majesty in Council*), vai tos izdod ministrs, valdības struktūrvienība (ministrija), Ziemeļīrijas valdības vadītājs vai cita iestāde vai persona. Tos sauc arī par **deleģētajiem jeb pakārtotajiem leģislatīvajiem aktiem**, un tiesību aktu, ar ko piešķir pilnvaras, sauc par pilnvarojošo jeb pirmavota aktu. Sekundāro leģislatīvo aktu nosaukumi var būt dažādi, piemēram, padomē pieņemti rīkojumi (*Order in Council*), noteikumi vai regulas; tos visus kopā var saukt par likumpamatotiem aktiem vai likumpamatotiem noteikumiem.

Ziemeļīrijā leģislatīvie akti ietver aktus (*acts*) vai likumus (*statutes*), kas var būt Apvienotās Karalistes Parlamenta akti, Ziemeļīrijas Parlamenta (1921.–1972. gads) vai Ziemeļīrijas asamblejas Belfāstā akti. Vairākos laikposmos decentralizētās valdības darbība Ziemeļīrijā tika pārtraukta, un liela daļa leģislatīvo aktu tika iekļauta "Padomē pieņemtos rīkojumos" (*Orders in Council*); tehniski tie ir sekundārie leģislatīvie akti, taču tos izmanto kā primāros leģislatīvos aktus. Leģislatīvie akti Ziemeļīrijā ietver arī "likumpamatotus

noteikumus” – sekundāros jeb pakārtotos leģislatīvos aktus, ko izdod, pamatojoties uz Apvienotās Karalistes Parlamenta aktā, Padomes rīkojumā vai Ziemeļīrijas asamblejas aktā piešķirtajām pilnvarām.

Tiesības slēgt **starptautiskos līgumus** Apvienotās Karalistes vārdā ir piešķirtas Kronim, t. i., monarham, kurš rīkojas, pamatojoties uz Apvienotās Karalistes valdības padomiem. Apvienotās Karalistes Parlamentam nav formālas lomas līgumu slēgšanā, taču gadījumā, ja līgums rada nepieciešamību grozīt Apvienotās Karalistes leģislatīvos aktus vai piešķirt valsts līdzekļus, Parlaments par to balso parastajā kārtībā. Visu ES līgumu īstenošanai Apvienotajā Karalistē ir nepieciešami leģislatīvie akti, un tādēļ tos pārbauda parlaments. 2010. gada Konstitucionālās reformas un pārvaldības likuma (*Constitutional Reform and Governance Act 2010*) 20.-25. pants stājās spēkā 2010. gada 11. novembrī un paredz, ka līgumu nevar ratificēt, kamēr a) ministrs nav iesniedzis līguma kopiju Parlamentā, b) līgums nav publicēts un c) nav pagājusi 21 diena parlamenta sesijas laikā un neviena no parlamenta palātām nav lēmusi, ka līgumu nevajadzētu ratificēt.

Normu hierarhija

Ja ir kolīzijas starp dažādiem tiesību avotiem, galvenais forums šo kolīziju atrisināšanai ir tiesas. Tādējādi tiesas var atrisināt strīdus par leģislatīvo aktu interpretāciju. Taču, tā kā Apvienotajai Karalistei nav rakstveida konstitūcijas, nav iespējams tiesā apstrīdēt Parlamenta aktu, pamatojoties uz to, ka tas ir “nekonstitucionāls”. **“Parlamenta suverenitātes” konstitucionālā doktrīna** paredz, ka Apvienotās Karalistes parlaments ir augstākā likumdevēja iestāde, jo tas var pieņemt un atcelt jebkuru leģislatīvo aktu, un neviena cita iestāde nedrīkst atcelt vai apšaubīt parlamenta akta spēkā esību.

Tomēr parlamenta suverenitātes doktrīnu ierobežo Apvienotās Karalistes dalība Eiropas Savienībā. Pamatojoties uz 1972. gada Eiropas Kopienų aktu, Eiropas Savienības tiesību akti veido daļu no Ziemeļīrijas tiesību aktiem. Valsts leģislatīvie akti pēc iespējas ir jāinterpretē tādā veidā, lai tie atbilstu ES tiesību aktiem.

1998. gada Cilvēktiesību akts, ar ko Apvienotās Karalistes likumos iekļāva Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, piešķir tiesām papildu pilnvaras izvērtēt Parlamenta aktus. Valsts leģislatīvie akti pēc iespējas ir jāinterpretē saskaņā ar Konvencijā garantētajām tiesībām.

Tiesu nolēmumiem, jo īpaši pārsūdzības instances tiesu nolēmumiem, ir svarīga loma tiesību attīstībā. Tie ne tikai ietver autoritatīvus tiesas lēmumus par leģislatīvo aktu interpretāciju, bet arī veido pamatu **kopējām tiesībām** (*common law*), kas izriet no tiesu nolēmumiem jau izskatītās lietās (jeb tiesu prakses). Vispārīgais princips ir tāds, ka tiesām ir saistoši augstākas instances tiesu agrāk pieņemti nolēmumi. Attiecībā uz Eiropas Savienības tiesībām Eiropas Savienības Tiesa ir tiesa ar visaugstāko autoritāti. Tiesas lordi (*Law Lords*) Lordu palātā darbojās kā Apvienotās Karalistes augstākā tiesa; viņus nomainīja jauna Augstākā tiesa, kas sāka darbu 2009. gada 1. oktobrī. Esošie tiesas lordi kļuva par Augstākās tiesas pirmajiem tiesnešiem, bet vecākais tiesas lords kļuva par tās priekšsēdētāju.

Institucionālā sistēma

Instiūcijas, kas ir atbildīgas par tiesību normu pieņemšanu, un lēmumu pieņemšanas process

Primāros leģislatīvos aktus izstrādā Apvienotās Karalistes Parlaments Londonā. Pirms kāds **leģislatīvā akta priekšlikums** (ko dēvē par likumprojektu – *Bill*) kļūst par Parlamenta aktu, tas ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās: Pārstāvju palātā un Lordu palātā. Abās palātās likumprojektu caurskatīšana notiek vairākos posmos:

- pirmais lasījums (oficiāla iepazīstināšana ar likumprojektu bez debatēm);
- otrais lasījums (vispārējas debātes);
- izskatīšana komitejā (sīka izpēte, debātes un grozījumi). Pārstāvju palātā šis posms parasti notiek Valsts likumprojektu komitejā);
- ziņojums (iespēja iesniegt turpmākus grozījumus);
- trešais lasījums (pēdējā iespēja debatēm; Lordu palātā var veikt grozījumus).

Kad likumprojekts ir izgājis visus posmus abās palātās, tas tiek nosūtīts tai palātai, kura to ir ierosinājusi, lai tā izskatītu otras palātas ierosinātos grozījumus.

Abām palātām ir jāvienojas par galīgo tekstu. Likumprojektu vairākas reizes var nosūtīt no vienas palātas otrai, līdz tiek panākta vienošanās par katru vārdu likumprojektā. Kad vienošanās ir panākta, likumprojektu iesniedz monarham, lai saņemtu viņa piekrišanu.

Ziemeļīrijas asamblejā notiek līdzīgs process (iepazīstināšana ar likumprojektu, izskatīšana, debātes un balsošana), lai gan asamblejā ir tikai viena palāta. Ministri, komitejas un atsevišķi asamblejas locekļi var ierosināt likumprojektu un iesniegt to asamblejas priekšsēdētājam izskatīšanai asamblejā. Ja priekšsēdētājs piekrīt, ka attiecīgie priekšlikumi ietilpst asamblejas

kompetencē, šo likumprojektu apspriež palātā. Pēc tam to nosūta attiecīgajai komisijai, lai tā rūpīgi izskatītu šo likumprojektu. Komisija nosūta asamblejai savu atzinumu, kas ļauj asamblejas locekļiem izskatīt likumprojekta nianšes un ierosināt grozījumus. Tad asambleja to vēlreiz izskata, un notiek galīgais balsojums.

Kad likumprojekts ir izgājis visus izskatīšanas posmus Apvienotās Karalistes parlamentā vai Ziemeļīrijas asamblejā, to nosūta monarham, lai saņemtu karaļa piekrišanu, un pēc tam šis likumprojekts kļūst par **aktu**.

Primāros leģislatīvos aktus var **grozīt vai atcelt** tikai ar jauniem primāriem leģislatīviem aktiem. Tomēr ir izņēmumi, kad var veikt atsevišķus grozījumus vai atcelt leģislatīvos aktus, izmantojot likumpamatotus instrumentus – tas notiek gadījumos, ja grozījumi attiecas uz ES saistībām vai leģislatīvo aktu reformu, ar ko samazina vai likvidē regulatīvo slogu. Tomēr šādi rīkojumi pirms to pieņemšanas vispirms ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās.

Primārie leģislatīvie akti stājas spēkā saskaņā ar tiem **ieviešanas noteikumiem**, kas norādīti aktā vai pasākumā. Aktā vai pasākumā var būt norādīts konkrēts spēkā stāšanās datums. Tā var būt diena, kad saņemta karaļa piekrišana, konkrēts datums (parasti vismaz divi mēneši pēc karaļa piekrišanas) vai datums, ko ieviešanas rīkojumā (likumpamatotā aktā) nosaka ministrs vai valdības departaments. Dažādiem viena akta noteikumiem var noteikt atšķirīgus ieviešanas datumus.

Kopumā sekundāro leģislatīvo aktu spēkā stāšanās datums parasti ir noteikts jau pašā dokumentā. Izņēmuma gadījumos ieviešanas datumu var noteikt, publicējot paziņojumu par šo datumu Oficiālajā Vēstnesī (Londonas vai Belfāstas Oficiālajā Vēstnesī).

Juridiskās datubāzes

Ir pieejamas vairākas juridiskās datubāzes.

- [Apvienotās Karalistes leģislatīvo aktu vietnē](#) ir pieejams Apvienotās Karalistes parlamenta, Skotijas parlamenta, Ziemeļīrijas asamblejas un Velsas Nacionālās asamblejas pieņemto **primāro leģislatīvo aktu pilns teksts**, kā arī visu sekundāro leģislatīvo aktu, ko piemēro visā Apvienotajā Karalistē vai Apvienotās Karalistes daļās, pilns teksts. Piekļuve šai informācijai ir bez maksas.
- **Pārskatītus primāros leģislatīvos aktus**, kas attiecas uz visām Apvienotās Karalistes daļām no 1235. gada līdz šodienai, var arī atrast [Apvienotās Karalistes leģislatīvo aktu vietnē](#).

Noderīgas saites

[Apvienotās Karalistes leģislatīvo aktu vietne](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 28/08/2018

Dalībvalstu tiesības - Skotija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [en](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējušies.

Šajā vietnē ir sniegta informācija par tiesību avotiem un juridiskajām datubāzēm Apvienotajā Karalistē, īpaši apskatot Skotijas jurisdikciju.

Tiesību avoti

Apvienotajā Karalistē Skotijas jurisdikcijā ietilpst šādi pamata tiesību avoti:

- primārie tiesību akti, ko veido **Apvienotās Karalistes parlamenta izdotie akti** un **Skotijas parlamenta izdotie akti**;
- **Eiropas Savienības tiesību akti**;
- sekundārie jeb pakārtotie tiesību akti, ko veido **likumpamatoti akti** un **Skotijas likumpamatoti akti**. Pakārtotos tiesību aktus var pieņemt arī **administratīvo rīkojumu veidā**;

- **precedentu tiesības** (*common law*), kas izstrādātas, pamatojoties uz tiesu nolēmumiem.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Primāro likumdošanu jeb **parlamenta aktus** izdod Londonā esošais Apvienotās Karalistes parlaments un tos var piemērot visā Apvienotajā Karalistē vai kādā tās daļā. Apvienotās Karalistes parlaments ir apstiprinājis arī **likumdošanas tiesību deleģējumu** pilnvarotajiem parlamentiem un asamblejām, saskaņā ar kuru tie ir tiesīgi izdot primārās likumdošanas aktus par noteiktiem jautājumiem un šie akti attiecas tikai uz to jurisdikcijām. Papildus, primāros normatīvos aktus ir tiesīgs izdot monarhs, izmantojot dažāda veida privilēģijas, piemēram, kā rīkojumus Padomē, proklamācijas, karaliskos pilnvarojumus, karaliskos rīkojumus, noteikumus un pilnvarojuma vēstules.

Sekundāros normatīvos aktus ar monarha piešķirtajām pilnvarām vai saskaņā ar monarha padomes likumu izdod ministri, valdības departamenti (ministrijas), Skotijas ministri vai cita iestāde vai persona. Tos sauc arī par **deleģētajiem jeb sekundārajiem tiesību aktiem**, un likumu, kas piešķir pilnvaras, sauc par pilnvarojošo jeb pirmavota aktu. Sekundārajiem aktiem var būt dažādi nosaukumi, piemēram, Padomes rīkojumi, noteikumi vai likumi, kurus kopā var saukt par “likumpamatotiem aktiem” vai “Skotijas likumpamatotiem aktiem”.

Skotijas Parlamentu Edinburgā izveidoja, un tam tika nodota vara, pieņemot **1998. gada Skotijas likumu**. Pēc referenduma Skotijā tika atjaunots atsevišķs parlaments, kurš bija beidzis pastāvēt Ūnijas laikā ar Angliju un Velsu 1707. gadā. Tomēr Apvienotās Karalistes parlaments vēl joprojām var pieņemt tiesību aktus noteiktās jomās, jo Skotija vēl aizvien ir Apvienotās Karalistes sastāvā. Skotijas parlaments var pieņemt primāros tiesību aktus jomās, kurās tam šīs pilnvaras ir piešķirtas saskaņā ar 1998. gada Skotijas likumu (un 2012. gada Skotijas likumu). Šīs jomas ietver – veselību, izglītību, pašvaldības, sociālo darbu, dzīvokļu fondu, plānošanu, tūrisma un ekonomisko attīstību, dažus transporta aspektus, tieslietas, brīvību un drošību, ieskaitot vairumu privāttiesību un krimināltiesību aspektu, policijas un ugunsdzēsēju pakalpojumus, daudzus vides aspektus, lauksaimniecību un zivsaimniecību, sportu un mākslu, kā arī starptautisko saistību ieviešanu nodotajās jomās. Ar 2012. gada Skotijas likumu šīs likumdošanas tiesības tika paplašinātas dažās jomās, piemēram, attiecībā uz atsevišķiem nodokļu tiesību jautājumiem. Skotijas likumā paredzētos aktus (*SLPA*) var izdot arī Skotijas ministri saskaņā ar Apvienotās Karalistes parlamenta vai Skotijas parlamenta izdotajos aktos paredzēto pilnvarojumu.

Tiesības slēgt **starptautiskus nolīgumus** Apvienotās Karalistes vārdā ir Karalnamam, t.i., monarham ir karaliskā privilēģija rīkoties, pamatojoties uz Apvienotās Karalistes valdības sniegtajām rekomendācijām. Apvienotās Karalistes parlamentam nav formālas lomas nolīgumu slēgšanā, tomēr, ja nolīgums paredz izmaiņas Apvienotās Karalistes tiesību aktos vai valsts līdzekļu piešķiršanu, Parlamentam ir jābalso parastajā kārtībā. Visiem ES līgumiem jābūt iestrādātiem Apvienotās Karalistes tiesību aktos, un tādēļ tie tiek izskatīti parlamentā.

Normu hierarhija

Ja starp dažādiem tiesību avotiem veidojas kolīzija, galvenā atbildība par šo kolīziju novēršanu ir tiesām. Tiesas ir tiesīgas izšķirt strīdus par tiesību aktu interpretāciju. Tomēr, ņemot vērā to, ka Apvienotajā Karalistē nav “rakstveida konstitūcijas”, parlamenta aktus nav iespējams apstrīdēt tiesā, pamatojoties uz to, ka tie ir “pretrunā konstitūcijai”. **“Parlamentārās augstākās varas” konstitucionālā doktrīna** nosaka, ka Apvienotās Karalistes parlaments ir augstākā likumdošanas instance, proti, tas ir tiesīgs pieņemt vai atcelt jebkuru likumu un nevienai citai iestādei nav tiesības atcelt parlamenta aktu vai apstrīdēt tā likumību.

Tomēr parlamentārās augstākās varas doktrīnu ierobežo Apvienotās Karalistes dalība Eiropas Savienībā. Saskaņā ar 1972. gada Eiropas Kopienu aktu **Eiropas Savienības tiesības** veido daļu no Anglijas un Velsas (kā arī Skotijas un Ziemeļīrijas) tiesībām. Valsts tiesību akti ir jāinterpretē tā, lai tie pēc iespējas atbilstu ES tiesībām.

1998. gada Cilvēktiesību likums, ar kuru Apvienotās Karalistes tiesībās tika iestrādāta Eiropas Cilvēktiesību konvencija, piešķir tiesai papildu tiesības lemt par parlamenta likumu tiesiskumu. Ja vien tas ir iespējams, valsts tiesību akti jāinterpretē saskaņā ar Konvencijā paredzētajām tiesībām.

Tiesu nolēmumiem un īpaši apelācijas tiesu nolēmumiem ir svarīga loma tiesību attīstībā. Tiesas ne tikai pieņem autoritatīvus spriedumus par likumu interpretāciju, bet arī veido vispārējo tiesību bāzi, kas izriet no iepriekšējās lietās pieņemtajiem tiesu nolēmumiem (jeb tiesu prakses). Attiecībā uz citām tiesām saistošiem tiesu nolēmumiem vispārīgais princips ir, ka tiesai saistoši ir augstāku tiesu agrāk pieņemti nolēmumi. Eiropas Kopienu tiesa ir augstākās instances tiesa attiecībā uz Eiropas Savienības tiesību aktiem. Skotijā **Augstākā Justīcijas tiesa** ir augstākās instances tiesa krimināllietās, savukārt Lordu palātas **Tiesas lordi** ir augstākās instances tiesa civillietās. 2009. gada 1. oktobrī stājās spēkā likums, kas šo sistēmu aizstāja ar Augstāko tiesu. Esošie Tiesas lordi kļuva par Augstākās tiesas pirmajiem tiesnešiem, savukārt vecākais Tiesas lords kļuva par tās priekšsēdētāju.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Apvienotās Karalistes parlaments Londonā pieņem primāros tiesību aktus. Lai **tiesību akta priekšlikums** (saukts par likumprojektu) kļūtu par **Parlamenta aktu**, to jāapstiprina abām parlamenta palātām – Pārstāvju palātai un Lordu palātai. Abās palātās tiek izietī šādi posmi:

- pirmais lasījums (formāla iepazīstināšana ar likumprojektu bez debatēm);
- otrais lasījums (vispārīgās debātes);
- komiteju posms (detalizēta pārbaude, debātes un labojumi). Pārstāvju palātā šo posmu parasti veic Valsts likumprojektu komiteja);
- ziņojuma posms (iespējami papildu labojumi);
- trešais lasījums (pēdējā debāšu iespēja; labojumus var veikt Lordu palātā).

Kad tiesību akta projekts ir izgājis visus posmus abās palātās, tas tiek nosūtīts tai palātai, kura to ir ierosinājusi, lai tā izskatītu otras palātas ierosinātos grozījumus.

Abām palātām ir jāvienojas par galīgo teksta redakciju. Lai tiesību akta projekts saņemtu pilnīgu abu palātu piekrišanu, tas var tikt pārsūtīts no vienas palātas otrai vairākas reizes. Kad vienošanās ir panākta, tiesību akta projekts tiek iesniegts karaliskajai apstiprināšanai.

Skotijas parlamentā ir līdzīga tiesību akta projekta iesniegšanas, izvērtēšanas, debāšu un balsošanas procedūra, tomēr šajā pilnvarotajā parlamentā ir **tikai viena palāta**. Ir šādi trīs posmi:

- **1. posms.** Atbildīgās parlamenta komiteja(as) ievāc liecības par tiesību akta projektu un sagatavo vispārīgu ziņojumu par tiesību akta projekta principiem. Ziņojums tiek izvērtēts parlamenta sēdes laikā, un debatēs noskaidro, vai ir atbalsts tiesību akta projekta vispārīgajiem principiem. Ja parlaments piekrīt, tiesību akta projekts tiek skatīts 2. posmā;
- **2. posms.** Komiteja un reizēm arī Parlamenta kopējā komiteja detalizēti analizē tiesību akta projektu. Šajā posmā tiek veiktas izmaiņas jeb labojumi tiesību akta projektā;
- **3. posms.** Tiesību akta projektu atkārtoti skata parlamenta sēdes laikā. Var tikt veikti papildu labojumi, un parlaments veic debātes un noskaidro, vai pieņemt tiesību akta projektu galīgajā redakcijā.

Kad tiesību akta projekts ir izskatīts visos parlamenta posmos Apvienotajā Karalistē vai Skotijas parlamentā, tas tiek nosūtīts **karaliskajai apstiprināšanai**, pēc kuras tas kļūst par **aktu**. Skotijā ir noteikts četru nedēļu periods, kura laikā Likumu ierēdņiem (*Law Officers*) ir tiesības apstrīdēt šo tiesību aktu, ja uzskata, ka tas neietilpst Skotijas parlamenta likumdošanas pilnvarās.

Primāros tiesību aktus var **grozīt vai atcelt** tikai ar jauniem primāriem tiesību aktiem. Tomēr ir izņēmumi, kad var veikt atsevišķus grozījumus vai atcelšanu, izmantojot likumpamatotus aktus – tas notiek gadījumos, ja grozījumi attiecas uz ES saistībām vai likumdošanas reformu, kas samazina vai likvidē regulatīvo slogu. Pirms šādu rīkojumu izdošanas tomēr nepieciešama abu parlamenta palātu apstiprinoša rezolūcija.

Primārie tiesību akti stājas spēkā saskaņā ar aktā paredzēto **spēkā stāšanās** kārtību. Aktā var noteikt konkrētu spēkā stāšanās datumu. Tas var būt nekavējoties līdz ar karaliskās piekrišanas saņemšanu, tas var būt konkrēts datums (parasti vismaz divus mēnešus pēc karaliskās piekrišanas) vai datums, ko ieviešanas rīkojumā (likumpamatotā aktā) nosaka ministrs vai valdības departaments. Dažādiem noteikumiem vienā aktā var noteikt dažādus spēkā stāšanās datumus.

Jebkuram sekundārajam tiesību aktam spēkā stāšanās datums parasti tiek norādīts pašā aktā. Īpašos gadījumos sākuma datumu var noteikt, publicējot paziņojumu oficiālajos laikrakstos (Londonas vai Edinburgas Vēstnesī).

Juridiskās datubāzes

Ir pieejamas vairākas juridiskās datubāzes.

- [Publiskā sektora informācijas biroja \(PSIB\)](#) tīmekļa vietnē pieejami visu Apvienotās Karalistes parlamenta, Skotijas parlamenta, Ziemeļīrijas asamblejas, kā arī Velsas Nacionālās asamblejas pieņemto **primāro tiesību aktu** pilno tekstu versijas, kā arī visi Apvienotajai Karalistei vai kādai tās daļai piemērojamie **sekundārie tiesību akti**. Piekļuve informācijai ir bezmaksas.
- [Apvienotās Karalistes likumu datubāzē](#) pieejami uz visu Apvienoto Karalisti attiecināmie **grozītie primārie tiesību akti**, sākot ar 1235. gadu, līdz pat mūsdienām. Piekļuve datubāzei ir bezmaksas.

Kaut gan PSIB tīmekļa vietnē ir pieejami **visi Skotijas tiesību akti**, visi primārie un sekundārie tiesību akti, kas pieņemti kopš pilnvarojuma nodošanas 1999. gadā ir pieejami arī [Karaliskās kancelejas Skotijas biroja](#) tīmekļa vietnē. Piekļuve tiesību aktiem ir bez maksas.

Visi Apvienotās Karalistes normatīvie akti ir atrodami vietnē [Legislation.gov.uk](#), kurā ir ietverta gan PSIB, gan Apvienotās Karalistes likumu datubāzes tīmekļa vietne un kas aizstāj Karaliskās kancelejas Skotijas biroja tīmekļa vietnē publicētos normatīvos aktus.

Saites

[Publiskā sektora informācijas birojs \(PSIB\)](#), [Apvienotās Karalistes likumu datubāze](#), [Legislation.gov.uk](#), [Karaliskās kancelejas Skotijas birojs](#)

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 30/04/2019